

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 17 [2648]

Пятніца, 27 красавіка 1973 года

Цана 8 кап.

НЯХАЙ ЖЫВЕ 1 МАЯ—ДЗЕНЬ

МІЖНАРОДНАЙ САЛІДАРКАСЦІ

ПРАЦОЎНЫХ У БАРАЦЬБЕ

СУПРАЦЬ ІМПЕРЫЯЛІЗМУ, ЗА

МІР, ДЭМАКРАТЫЮ І САЦЫЯЛІЗМ!

(З Заклікаў ЦК КПСС.)

СА СВЯТАМ, ТАВАРЫШЫ!

РЭСПУБЛІКАНСКАЯ НАРАДА ІДЭЛАГАЧНЫХ РАБОТНІКАЎ

Партыйныя арганізацыі рэспублікі плённа працуюць над ажыццяўленнем арганізацыйных і прапагандысцкіх мерапрыемстваў па выніках урачыстага пасяджэння ў Маскве, прысвечанага 50-годдзю СССР, і снежанскага (1972 г.) Пленума ЦК КПСС. Грунтоўнаму абмеркаванню канкрэтных практычных задач па далейшаму ўзмацненню ідэалагічнага забеспячэння крутога павароту да інтэнсіўных фактараў росту эканомікі, паляпшэння ідэйна-палітычнага і маральнага выхавання працоўных, фарміравання ў кожнага грамадзяніна высокай грамадскай свядомасці і працоўнай актыўнасці была прысвечана прайшоўшая 23 красавіка рэспубліканская нарада ідэалагічных работнікаў, скліканая Цэнтральным Камітэтам КП Беларусі.

На нарадзе прысутнічалі сакратары абласных, гарадскіх і раённых камітэтаў партыі, якія ведаюць пытаннямі ідэалагічнай работы, загадчыкі аддзелаў прапаганды і агітацыі, навукі і навучальных устаноў абкомаў партыі, намеснікі старшыні аблвыканкомаў, сакратары абкомаў камсамола, кіраўнікі і сакратары партарганізацый шэрагу міністэрстваў і ведамстваў рэспублікі, работнікі друку, тэлебачання, радыё, выдавецтваў, рэктары і загадчыкі кафедраў грамадскіх навук вуні, кіраўнікі творчых арганізацый, адказныя работнікі ЦК КПБ, Савета Міністраў БССР, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, ЦК ЛКСМБ, Белсаўпрофа.

Уступнай прамазой нараду адкрыў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі П. М. Машэраў.

З дакладам «Аб ажыццяўленні арганізацыйных і прапагандысцкіх мерапрыемстваў па выніках урачыстага пасяджэння ў Маскве, прысвечанага 50-годдзю СССР, і снежанскага (1972 г.) Пленума ЦК КПСС» выступіў сакратар ЦК КПБ А. Т. Кузьмін.

У спрэчках на нарадзе выступілі сакратар Віцебскага абкома КПБ Е. С. Пракоф'ева, міністр вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР М. М. Мяшкоў, акадэмік — сакратар аддзялення грамадскіх навук АН БССР К. П. Буслаў, другі сакратар Маладзечанскага райкома КПБ В. А. Ляшковіч, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі У. В. Мацвееў, другі сакратар Светлагорскага РК КПБ П. І. Шапкін, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па тэлебачанні і радыёвяшчанні С. М. Пуццалеў, саратар ЦК ЛКСМБ Г. П. Анціпаў, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю М. І. Дзялец, сакратар Белсаўпрофа Л. М. Барабанова, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч, намеснік старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР А. С. Грачанікаў, старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па прафэхдукацыі Л. Г. Максімаў, рэктар Белдзяржуніверсітэта імя У. І. Леніна У. М. Сікорскі, намеснік старшыні Камітэта дзяржаўнай бяспекі пры Саўеце Міністраў БССР В. П. Русак.

У рабоце рэспубліканскай нарады ідэалагічных работнікаў прынялі ўдзел Ф. А. Сурганаў, Ц. Я. Кісялёў, А. Н. Аксёнаў, У. Е. Лабанок, У. Ф. Міцкевіч, М. Н. Полазаў, А. А. Смірноў, Я. П. Нікулкін, У. І. Падрэз, загадчык сектара аддзела прапаганды ЦК КПСС М. А. Марозаў.

БЕЛТА

ЦІКАВЫ ВЕЧАР

У рэспубліканскім Доме мастацтваў адбылася сустрэча грамадскасці Мінска з майстрамі Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы — народнай артысткай БССР Галінай Макаравай, заслужаным артыстам рэспублікі Генадзем Аўсянікавым і

рэжысёрам Валерыем Раеўскім.

Па выніках леташняга Усесаюзнага агляду тэатральнага мастацтва іх работы ў спектаклі «Трыбунал» А. Макаёнка былі прызнаны аднымі з лепшых у краіне і адзначаны Міністэрствам культуры СССР сярэбранымі

медалямі імя народнага артыста СССР А. Д. Папова.

Аб творчасці лаўрэатаў расказалі ўдзельнікам вечара народны артыст СССР Леанід Рахленка і тэатразнаўца Георгій Колас. У заключэнне былі паказаны фрагменты са спектакля «Трыбунал».

БЕЛТА

Адбыўся аўтарскі канцэрт народнага артыста СССР, лаўрэата Ленінскай прэміі СССР Кара Караева. Сімфанічны аркестр Беларускай дзяржаўнай філармоніі, якім дырыжыраваў заслужаны артыст Літоўскай ССР Ю. Дамаркас, выканаў фрагменты з балета «Сцежына грому», канцэрт для сярняк з аркестрам, сімфанічную паэму «Лейлі і Меджнун», сімфанічную гравюру «Дон Кіхот». Саліст Г. Крэмер (скрыпка).

На гэтым здымку вы бачыце Кара Караева, які дае аўтографы слухачам пасля канцэрта.

СУСТРЭЧА З ПЕСНЯЙ

«Стаяць на рэйдзе нашы брыганціны... Хто не ведае гэтай папулярнай песні І. Лучанка, прысвечанай Наваполацку.

Любяць яе, як і многія іншыя песні кампазітара і на Віцебшчыне. Вось чаму так цёпла сустрэлі віцебляне І. Лучанка. Творчы канцэрт кампазітара адбыўся ў адной з самых вялікіх залаў гарадскога дома культуры.

Самадзейны ансамбль рабочых і студэнцкіх калектываў выконвалі па-

пулярныя песні. І. Лучанок пазнаёміў удзельнікаў вечара са сваім новым творам «Вечна малады камсамол», напісаным у садружнасці з віцебскім паэтам Д. Сімановічам.

Кампазітар расказаў, што ў хуткім часе спадзяецца зноў сустрэцца з віцеблянамі, таму што збіраецца напісаць песню да 1000-годдзя горада на Дзвіне.

А. ПАЛОНСКИ.

ВІНШУЕМ З УЗНАГОРОДАЙ!

За шматгадовую актыўную работу ў органах культуры і ў сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў начальніка праўлення культуры выканкома Гомельскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных Гладковіча Эдмунда Антонавіча Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую навуковую дзейнасць і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем дырэктар навукова-даследчага інстытута педагогікі Міністэрства асветы Беларускай ССР працэдыяны член Акадэміі педагагічных навук СССР Іваніш Васіль Уладзіміравіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

МАЙСКІ НАСТРОЙ

Мы павіншавалі з надыходзячым Першамай шэраг дзельцоў літаратуры і мастацтва. І вось што разам са словамі падзякі сказалі нам некаторыя з іх.

Аляксей КУЛАКОЎСКИ,
пісьменнік, ганаровы шахцёр:

— От такой весной парой начинаюцца ва мне прага дарогі. Сябры ўжо ведаюць, якой дарогі — на сваю радзіму, на зямлю, славетную цяпер першымі беларускімі шахтамі. Там, у цяперашнім Салігорскім раёне, я нарадзіўся, там адбегаву маленства, адхадзіў за плугам юнацтва, і тыя мясціны заўсёды ў сэрцы. На Салігоршчыне я часты госць, пра багаці і людзей я шмат пісаў, пішу і спадзяюся яшчэ напісаць.

Уцешна мне, што за любоў і ўвагу да ўсяго, што робіцца на гэтай зямлі, адчуваю я пашану і зычлівасць салігорцаў. Дома срод самых дарагіх дакументаў і рэліквій захоўваю пасведчанне ганаровага шахцёра, атрыманае якраз такой парой, перад маем, два гады назад.

Хвалюючай і значнай лічу тую падзею ў сваёй біяграфіі. У шахцёрскім палацы культуры ўшаноўвалі тады перадавікоў спарторніцтва, салікопаў, вядомых сваімі працоўнымі рэкордамі. І раптам выклікаюць да стала прэзідыума мяне. Я нават разгубіўся трохі ад нечаканасці, бо салігорскія сябры хапелі зрабіць мне прыёмныя сюрпрызы і не панярэдзілі, што надоечы было вырашана адзначыць пастаянную ўвагу пісьменніка Аляксея Кулакоўскага да работнай тэмы пачэсным шахцёрскім званнем.

Браты мае, шахцёры! Як я ўдзячны вам за такое наважлівае стаўленне да пісьменніцкай працы! Як радасна і адказна адчуваць сябе членам вашай работнай сям'і. Хочацца адказаць на давер харошымі творами. Хочацца апець вашу працу натхнёна, узнёсла, так, як яна таго вартая...

Вельмі люблю я першамайскія раніцаў пабыць у калонах дэманстрацый. Неяк асабліва прасветленыя, прыгожыя ў людзей твары, калі збіраюцца яны, каб разам адзначыць веснавое свабоднае свята. І неяк асабліва хвалююча ад адчування, што ты — адно з усімі, хто наўкола. Чаканем гэтых харошых, узрушлівых гадзін жыцця ў гэтыя дні.

Радасна ўсведамляць сябе часцінкай вялікага і мужнага народа, радасна з гэтым усведамленнем працаваць, тварыць.

Іосіф ВЕЙНЯРОВІЧ,

рэжысёр-аператар кінастудыі «Беларусьфільм», заслужаны дзельца мастацтваў БССР, лаўрэат Дзяржаўных прэмій СССР і БССР.

— Майскі настрой? Рабочы. Так, так, рабочы — і гэта не дзеля прыгожых слоўца. Так ужо склаўся ў мяне лёс (вельмі добра, па мойму, склаўся!): пачынаючы з 1925 года, я заўсёды ў гэтае свята напружана працую — здымаю для кінахронікі першамайскія ўрачыстасці.

Памятаю дэманстрацыі мінчан у далёкія дваццатыя гады — яны адбываліся тады на плошчы Свабоды, і я здымаў іх прымытлівай перухомай камерай на трынозе-штатыве. Памятаю святы першых пяцігодкаў, калі вырас ужо ў Мінску Дом урада і святочнае шасце пачало праходзіць каля помніка Леніну. На маёй памяці ўсе нашы радасныя, вечна маладыя пасляваенныя Першамай — вайсковыя парады, дэманстрацыі працоўных, мітынгі на велічнай Цэнтральнай плошчы.

Толькі ў ваенны час я сустракаў Першае мая далёка ад Мінска. У майскія дні 1942 года здымаў баявыя дзеянні партызан на Браншчыне, у 1943 годзе быў сведкам і ўдзельнікам парада народных месціўцаў у Вягомлі. У мяне захаваўся фотаздымак таго парада. Акупанты знішчылі ў Вягомлі помнік Ільічу, дык партызаны наставілі на пастамент намалёваны атрадным мастаком на фанеры партрэт Леніна і ўрачыстым строём прайшлі каля гэтага партрэта.

Першамай 1945-га я здымаў ужо ў Мінску — усе аператары былі яшчэ на фронце, і мяне камандзіравалі з гэтым заданнем у родны горад...

Іншы раз думаю: калі б сабраць знятыя мною за 48 гадоў (з 1925-ж!) кадры першамайскіх дэманстрацый, — якая б цікавая кінадакументальная дыяграма росту рэспублікі атрымалася бл..

З гонарам за тое, што выпала мне ў жыцці быць адным з кіналетпісцаў гэтага росту, чакаю і сёлетняга першамайскага свята.

Тамара ШЫМКО,

салістка Беларускага тэатра оперы і балета, народная артыстка БССР.

— Першамай... З малых год мы ведаем гісторыю гэтага свята. І мне яно заўсёды бачылася магутнай постацю рабочага ў брызентавым камбінезоне і з кавальскім молатам у руках. Мабыць, ад працыванага ў дзяцінстве, ад рамантычных расказаў пра колішнія рабочыя маўні.

Сёлетні Першамай для мяне адметны тым, што я прыходжу да яго не толькі спявачкай, актрысай, а і рабочым чалавекам. Некалькі тыдняў назад мінскія аўтазаводцы залічылі мяне ганаровым членам брыгады камуністычнай працы, якую ўзначальвае Надзея Андрэеўна Шкуёнак.

21 красавіка, у дзень Камуністычнага суботніка, я была ў гэтай брыгадзе, пазнаёмілася з людзьмі, калегам якіх цяпер сябе лічу, спявала перад імі. За ўсё, што мне надарыцца цяпер рабіць, буду адчуваць адказнасць і перад гэтым цудоўным калектывам — яго высокі давер хочацца апраўдаць як найлепш.

А калі чалавеку хочацца рабіць як найлепш — гэта абуджае ўздым і добры, плённы, сапраўдны майскі настрой...

Георгій ПАПЛАЎСКИ,

мастак:

— Увесь яшчэ знаходжуся над уражаннем нядаўніх сваіх сустрэч у Салігорску. Некалькі дзён назад, у час традыцыйнага Тыдня вышляўчэнага мастацтва, у гэтым горадзе, у палацы культуры, экспанавалася выстаўка майх работ, зробленых у выніку леташняга падарожжа па Індыі. Цікаваць, з якой была яна сустрэта, размовы, што ўзніклі каля выставак твораў і ў часе гутарак з гледачамі, — з удзячнасцю ўспамінаю ўсё гэта і захаваю ў сэрцы на доўга.

Спускаліся і ў шахты. Дзікуй салігорскім таварышам — далі мастакам магчымасць не толькі паглядзець, як яна выглядае, праца беларускіх шахцёраў, але і зрабіць замалёўкі. Хто ведае, можа праз некаторы час гэтыя блакітныя накіды ператворацца ў серыю графічных лістоў, у жывапіснае палатно...

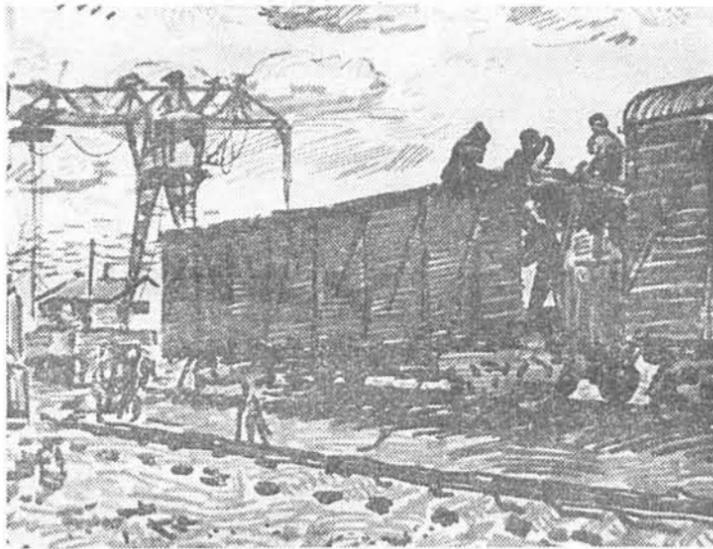
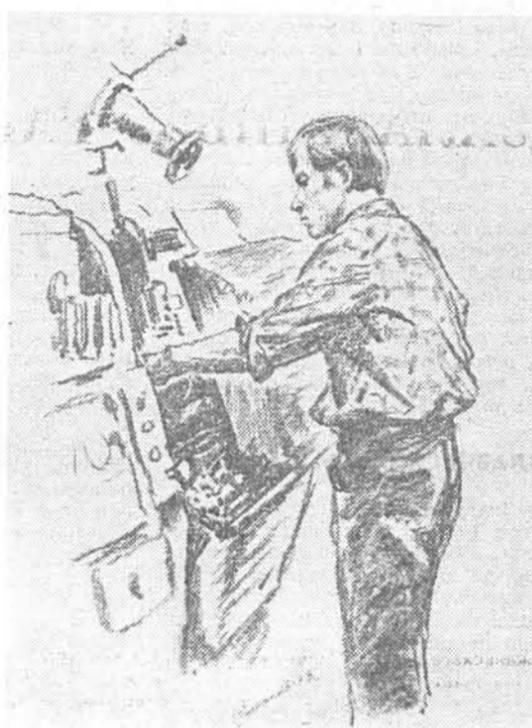
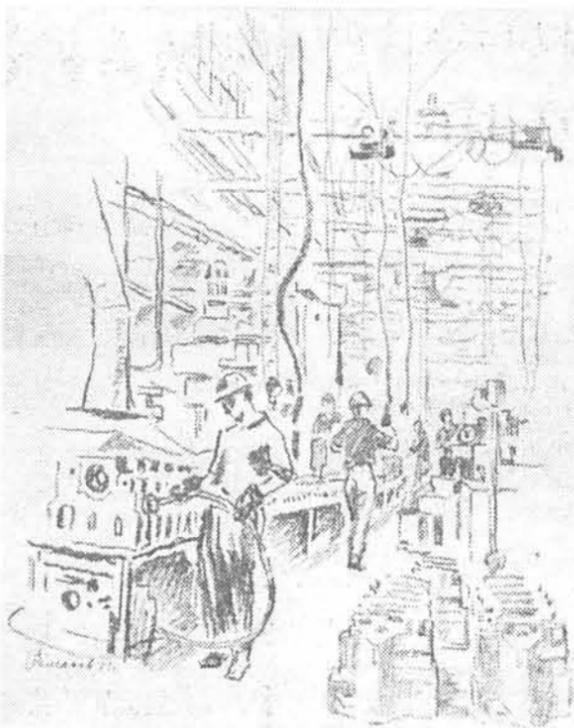
Зрэшты, гэта пакуль што толькі жаданне — пэўная, акрэсленая задумка яшчэ не з'явілася. А вось серыя лістоў пра Браслаўшчыну, край, які я вельмі люблю, — ужо ў неспарэдных рабочых планах. Думаю аддаць гэтай серыі лета і паказаць яе ўвосень на рэспубліканскай выстаўцы «Беларусь сацыялістычная».

З гэтым настроём і чакаю свята. Першамай, ён для мяне заўсёды пачатак лета, жаданай работнай пары для кожнага мастака.

Трошкі хвалююся яшчэ і ад таго, што адразу пасля святаў наладжваецца мая выстаўка ў Інстытуце ядзернай фізікі АН БССР.

Прапанаваў мне зрабіць там выстаўку кіраўнік Інстытута акадэмік АН БССР А. К. Красін — глыбокі і тонкі аматар і знаўца мастацтва. А народ у Інстытуце патрабавальны — з такім сустрэцца і цікава, і страшнавата.

Але сумнае было б у мастака жыццё, калі б не такія сустрэчы. Хай іх будзе найбольші!..

ІШЛО СВЯТА ПРАЦЫ...

Малюнкi заслужанага дзеяча мастацтваў БССР С. РАМАНАВА.

НЕ ДЛІ АДНАГО пакалення людзей творы Аркадзя Куляшова сталі духоўным набыткам. З чытанак і хрэстаматый упершыню прыходзіць паэт у нашу свядомасць, з'яўляючыся пасля неразлучным спадарожнікам у жыцці.

«Я — салдат свайго часу», — сказаў у адным з вершаў Аркадзь Куляшоў. Так, народны паэт — салдат нашага велічнага часу. А ён, гэты час, — і ўзмушчэнне Краіны Саветаў у 30-я гады, і грозныя дні Вялікай Айчыннай, і аднаўленне разбуранай ворагам гаспадаркі, небывалы росквіт зямлі і трывожная пільнасць нашых дзён.

Пра актуальнасць творчасці народнага паэта, пра яе непарывную сувязь з жыццём Радзімы ішла задушэўная размова на аўтарскім вечары Аркадзя Куляшова, які адбыўся ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

...Людзі розных узростаў і прафесійнай прыналежнасці сабраліся ў зале. Усіх яднае любоў да паэтычнага слова, да творчасці выдатнага песняра сучаснасці.

На сцэне артыст М. Казінін. Ён чытае верш «Размова з патомкам».

«Я — САЛДАТ СВАЙГО ЧАСУ»

Гэты твор — прадмова да ўсёй праграмы вечара.

Дыктар Беларускага тэлебачання З. Бандарэнка абвясніла сустрэчу пачатай і называе імёны пісьменнікаў з братніх рэспублік, што прыехалі на ўрачыстасць. Слухачы дружнымі воплескамі вітаюць гасцей.

Слова даецца Пімену Панчанку. — Для майго пакалення, пакалення людзей 30-х гадоў, — гаворыць ён, — Аркадзь Куляшоў з'яўляўся самым любімым паэтам. У духоўны скарб беларускага народа ўвайшлі многія і многія яго творы. Паэзія Куляшова заўсёды была ў самым лепшым сэнсе актуальнай... Беларускі народ павінен быць мець такога выдатнага паэта і цяпер можа ганарыцца ім.

Артыст А. Мазлоўскі, заслужаны артыст БССР Г. Гарбук і П. Дубашыньскі чытаюць вершы Аркадзя Куляшова «Мая Бесядзь», «Млын», «Ранак». Зноў і зноў задуманая пуб-

ліка трапляе ў свет прыгожага і чароўнага.

Да мікрафона падыходзіць Ігар Лучанок. Аўтар многіх песень, што палюбіліся не толькі беларусам, ён не абмянае ў сваёй творчасці і паэзію Аркадзя Куляшова. Так, у мінулым годзе ім напісана песня «Алеся» на словы паэта, якую ахвотна ўзялі на сваё ўзбраенне «Песняры». Удзельнікам вечара кампазітар прапануе свой новы музычны твор на тэкст гаспадара ўрачыстасці «Спакойнага шчасця не зычу нікому» ў выкананні В. Кірычэнікі.

Слова бярэ вядомы паэт Міхаіл Луконін.

— Мы прыехалі ў госці да тваёй паэзіі... Мы ганарымся, дарагі калега, што ты сучасны баявы паэт і што мы — твае таварышы, — звяртаецца ён да Аркадзя Куляшова. — Ты паэт шчаслівы. Паглядзі, колькі ў цябе чытачоў!

Зноў чуюцца словы народнага паэта з вуснаў артыстаў А. Вавілава, В. Турмовіча, Р. Пятрэнікі. Да слёз хваліць знаёмая з дзяцінства «Балада аб чатырох заложніках» у чытанні заслужанай артысткі БССР М. Захарэвіч.

— У свой кожны прыезд у Мінск, — гаворыць народны паэт Калмыкі Давід Кугульцінаў, — я захопляюся яго незвычайнай прыгажосцю. Але ведаю, што ўсё гэта — плён самаадданай працы мінчан. Калі я гляджу на вечны агонь Хатыні, мне ў ім мроіцца сцяг, які асацыіруецца са «Сцягам брыгады». Я дзякую музе Куляшова. Яна — у радасці народнай, у перамогах рэспублікі.

Ад братняй Украіны паэта вітае Нікола Нагнібада:

— Я прывёз не толькі сваё сэрца, перапоўненае любоўю і адданасцю, але і глыбокую павагу ўсяго Украінскага народа. Тыя песні Куляшова, якія апавядаюць пра лёс беларусаў, не раз перакладаліся на нашу мову. Мы любім Аркадзя Куляшова як вялікую зорку на беларускім небе. Любім і за тое, што ён пераклаў на беларускую мову Пушкіна, Лерманта-

ва, Шаўчэнку, і зусім нядаўна пераклаў «Энеіду» Катлярэўскага. За гэта ён атрымаў званне заслужанага работніка культуры Украінскай ССР.

У канцы прамовы М. Нагнібада чытае верш А. Куляшова ў сваім перакладзе на украінскую мову.

Сапраўдная паэзія ніколі не з'яўляецца вузканацыянальнай з'явай. Яна ўваходзіць у агульную скарбніцу духоўнай культуры.

Гэтай думкай было прасякнута выступленне народнага паэта Кабардзіна-Балкарый Кайсына Куліева. — Адно тое, што з табою побач жыць вялікі мастак, — значае госць, — радуе і надае сілы. І я, і Давід Кугульцінаў, і Расул Гамзатаў вучыліся ў Куляшова. Ён усёй сваёй існасцю служыць братэрству культур. У паэзіі Куляшова ёсць усё, што неабходна для вялікага мастака, для вялікай паэзіі — і хлеб, і ружа, і дзіцячая ўсмешка, і прыгажосць жаночага твару... Пакуль у народа ёсць такія паэты, будзе вялікі і сам народ!

Пад воплескі прысутных прамоўца зачытвае сардэчную тэлеграму Расула Гамзатава, які на стану здароўя не змог прыехаць на сустрэчу.

...Паўтары гадзіны працягваўся гэты цікавы вечар. Апрача памянёных прамоўцаў, усхвалявана выступіў вядомы перакладчык беларускай паэзіі на рускую мову Якаў Хялемскі. Пасля паэтычнага паслання Аркадзію Куляшова, Петрусю Броўку і Максіму Танку ён прачытаў верш гаспадара сустрэчы на рускай мове.

Урывак з паэмы «Далёка да акіяна» прапанавала прысутным народная артыстка БССР З. Браварская. Заслужаная артыстка рэспублікі Л. Давідовіч, артыст В. Анісенка прачыталі вершы паэта. Песню А. Багатырова «Ростань» выканаў В. Кучыньскі.

З песняў Р. Пукста «Творчы наступ» на вечары выступіла Дзяржаўная харавая капэла Беларускай ССР. Вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры» хораша выканаў куляшоўскія «Баладу аб чатырох заложніках» (музыка У. Мулявіна) і «Алеся».

З асаблівай увагай слухалі ўдзельнікі вечара самага аўтара. Народны паэт Беларусі прачытаў у сваім перакладзе вершы гасцей.

І. КУРБЕКА.

На здымку — А. Куляшоў, М. Луконін, Д. Кугульцінаў.

ВЕРНАСЦЬ абавязку, зямлі, бацькоўскаму наказу. Вернасць Радзіме і народу. Вернасць ідэі, якой служыш... Мы хацелі раскрыць гэтую тэму, расказаць аб адным чалавеку. А расказалі адразу пра многіх.

Спрабуючы ажыццявіць задуманае, накіраваліся ў Бярозаўскі раён — самы звычайны сярод іншых ста шаснаццаці раёнаў Беларусі. У пошуках «свайго» героя сустрэліся з рознымі людзьмі і пераканаліся, што кожны з іх можа стаць гэтым героем. Розны лёс у гэтых людзей. Але ўсіх іх звязвае агульная любоў да Радзімы, агульная праца на карысць народа, агульны надзеі і імкненні. Таму асобныя штрыхі іх характараў, навароты іх лёсу малююць нам адзіны партрэт працаўніка, патрыёта, творцы новага жыцця.

...І ПЛАВІЛІСЯ ІЛЬДЫ

Другія суткі не сціхаў жорсткі морд-ост. Рычелі мачты пад яго ўдарамі, мокрая снежная крупа ляпілася да бартоў, да палубы, застывала на марозе ледзянай скарынкай. Зноў і зноў гучалі сігналы аўрала. Падважценыя слізгалі па абмерзлых трапах, рыдлёўкамі і скрабамі адколвалі лёд ад металу.

Камендор дванаццацідзёнаймойвай кармавой вежы, сакратар суднавога камітэта Іван Пікілоўскі здаў вахту, зачыніў за сабою цяжкія дзверы. На сустрэч лінкору блсконцай чарадой ішлі ледзяныя таросы, церліся аб барты і, цяжка пагойдваючыся на буруне за кармой, хаваліся ў віхуры снегу і ветру. Здавалася, метал васьмь васьмь не вытрымае шматтоннага напору і ў кубрыкі, казематы хлыне вада.

Іван Пікілоўскі паглядае ўверх. На мачце, яшчэ пакуль незвычайна, лунаў чырвоны сцяг.

...А пачыналася ў гаі, за Гельсінгфорсам. Нехта ўстаў на блрозавыя пяні, узмахнуў бескарынкай: «Таварышы...»

Пасля бурных прамоў рашылі: выстуіць неадкладна, у той жа дзень увечары.

Да караблёў вярталіся па лёдзе Фінскага заліва. Пад вечар пагрозліва сцішыліся матроскія кубрыкі, толькі грукатала па палубе варта, шнырыў, прыглядаючыся, нібы адчуваючы нядобрае, вахцены афіцэр. Іван зірнуў на гадзіннік. Роўна шэсць. Час! Расчыніў дзверы каземата, моцна сціснуў у руках гасечны ключ. Афіцэр ірвануўся насустрач, схапіўся за кабуру. Скачок, удар. І афіцэрская шапка пакацілася па палубе. А з кубрыкаў ужо беглі матросы, урываючыся ў каюты, разбрылі афіцэраў. Праз колькі хвілін усё было скончана. На мачце затрапятала чырвань сцяга. Пачуліся стрэлы на суседніх караблях. Неўзабаве чырвоныя сцягі відны былі ўжо на ўсёй гавані...

Да Івана падыхоў машыніст латыш Мілер. Іван крыкнуў яму:

— Хопіць горбіцца, братка!

Той пацягнуў Івана за бушлат на падветраны бок вежы.

— Вось ты ледзь не камісар, — хукнуў Мілер на азяблыя пальцы, — растлумач мне... Рэвалюцыю зрабілі, цара прагналі — гэта і разуменне. Караблі з Гельсінгфорса ў Кранштат вядзём — гэта я таксама разумее. А

што далей будзе, яшчэ не зразумееў...

— І далей біцца будзем, Мілер. Біць усю буржуазную сволач, каб ніводнай на нашай зямлі не засталося.

— Стоп машыны, Іван, — прасіпеў застуджана Мілер. — Твая зямля вунь дзе, на Беларусі, а ты тут уладу мяняеш.

— Дык вось ты пра што! — усмінуўся Іван. Пашукаў патрэбныя словы. — У цябе хто дома?

— Ну, маці, сястра Сарма...

— На нана, нябось, працуюць?

— На князя.

— Адзін аднаго вартыя, браток. Што памешчык, што буржуй. У мяне на радзіме тое самае. Вось і атрымліваецца, што ў Кранштаце я вызваляю і беларуса, і латыша.

Назаўтра вецер трохі сціх, але лёд пайшоў гусцей, і ў раёне порта Котка атрад караблёў сустрэла суцэльнае ледзяное поле. Ільдзіны згіналі грабныя вінты, ірвалі пасаваю абшыўку. 15 красавіка прыйшлі на дапамогу ледакол «Ермак» і некалькі меншых выратавальных суднаў, увесь дзень выводзілі караблі на чысты фарватэр.

...Шмат гадоў пранеслася над зямлёй, Іван Аляксандравіч біў Калчака на Волзе і Каме, падымаў караблі з дна Чусавой, араў зямлю і зноў браў-

Л. Якубовіч.

Тыцнуў пальцам у газету. Паплылі перад вачыма радкі. Яе, Любу, узнагародзілі ордэнам «Знак Пашаны»! Жартам адказала Віктару:

— А што ж ты, брыгадзір, падкачаў?

А праз колькі месяцаў сама ўжо бегла да мужа — узнагародзілі яго медалем «За працоўную адзнаку».

Не, відаць, не падпіша дырэктар заяву. Выслушае ўважліва і скажа: «Добра. А памятаеш, як табе ўручалі ордэн? Памятаеш, як казалі, што гэта не толькі ацэнка тваёй працы, але і

пенсіі не мае, бо дакументы згубіла. Трэба неяк дапамагчы.

— Ясна, Пятро. Сведкі патрэбны, якія працавалі з яе сынам. Няхай пацвердзіць, што ён быў адзіным кармільцам...

Праз паўгадзіны ішлі па Белаглінскай вуліцы Кіславодска тры райкомаўскія сакратары: Лебедзеў з Бярозы, Міцкевіч з Навагрудка і Юсіф Пятровіч Марцэлевіч з Дзятлава, які таксама адпачываў тут. Яны заходзілі ў дамы, распытвалі жыхароў. Адказы не радалі.

— Не, не ведаем...

— Не памятаем...

— Самі прыезджыя...

Але ў пятым ці шостым доме раптам пачулі:

— Заходзьце. Ведаў я Мікалая. Працаваў разам, сябраваў...

І яшчэ некалькі дзён Пятро Лявонавіч з таварышамі прысвяцілі «справе Парцянка». Наведалі гарадскі аддзел сацыяльнага забеспячэння, гарком, нават суд. Вярталіся стомленыя, а часам сярдзітыя.

— Нешта вы ў горад зачасцілі, Пётр Лявонавіч, — данарала Лебедзева ўрач. — Учора працэдур прапусцілі: не беражэце здароўя. Адпачынак жа раз у год...

— Эге ж, доктар. Была тут працэдура куды больш важная за прапусчаную. Яна мне здароўя прыбавіла, таму што аднаму чалавеку лягчэй стала.

Ляжыць у сталё першага сакратара Бярозаўскага райкома партыі П. Л. Лебедзева стосік пісьмаў. На канвертах знаёмы кіславодскі адрас. А ў пісьмах...

«...Дзякую за віншаванні, дарагі Пётр Лявонавіч. Мне здаецца, што я атрымала гэта ад свайго сыночка. Ды вы ж для мяне таксама родны сыночак. Я вам удзячна за ўсё, што вы для мяне зрабілі, дарагі, і што вы такі добры чалавек...»

Стосік пісьмаў усё расце. Цёплыя словы, якія ідуць ад самога сэрца, шлюць у Бярозу блізкія Ганне Васільеўна людзі, якія сталі такімі ж блізкімі для Лебедзева.

«...Дарагі Пётр Лявонавіч! Дзверы ўсіх нашых кватэр заўсёды адчынены для вас. Прыязджайце, прыем як свайго. З прывітаннем Ганна Васільеўна, Валя з жонкай Юлія, Мікалай Коначоў з жонкай Валія».

Маўчыць сціплы абеліск над ціхай, задуманай Ясельдай. Здарыцца праяздаць тут Пятру Лявонавічу, спыніць «газік», падыдзе да абеліска і доўга стаіць моўчкі.

АДНА ГАДЗІНА У ПАЧАТКУ ДНЯ

Рышнулі недзе веснічкі, тоненька дрынькнула ваконная шыба ад недалёкага рову трактара. Дзень пачаўся.

Аляксандр Раманавіч Вайцахоўскі выйшаў на веранду, плюснуў халоднай вадою ў твар і сышоў з вясонага ганка.

— Добрай раніцы, сусед. — Прывітанне, брыгадзір, — махнуў рукою са свайго двара шафёр Васіль Крагель.

Па вуліцы прайшоў калгасны статак, здароўкаліся праходжыя, прапылі малакавозы.

Праз некалькі дамоў брыгадзір штурхнуў цяжкія веснічкі і ўвайшоў у двор Марыі Данілаўны Бык. Зазірнуў у расчыненае вакно. Гаспадыня завыхалася на кухні. Кінула, вінавата адводзячы вочы.

— Парушаеш дысцыпліну, Данілаўна. Сена ножнаму патрэбна, але трэба было папярэдзіць, што на сенажаць збіраешся. Падмянілі б пябе на таку. Сёння ж насенне рыхтаваць будзем...

ВЕРНАСЦЬ

ся за вінтоўку. Галава зусім пасівела, твар пакрылі глыбокія маршчыны. А возьме старую бескарынку, зноў усё ўспомніць і раскажа ўнукам пра той далёкі час...

ДАЙЦЕ ЦЯЖКУЮ СПРАВУ

Люба вырвала з Сашкавага сшытка аркуш паперы, паморшчыла ў задуменні лоб і вывела на верхнім радку: «Заява». Потым рашыла, што трэба пісаць па ўсёй форме. Закрэсліла напісанае і пачала інакш, з правага верхняга кутка: «Дырэктару саўгаса «Малеч» Мазко Мікалаю Нічыпаравічу ад даяркі Якубовіч Любові Ігнатаўны. Заява. Прашу звольніць мяне з работы ў сувязі з тым, што...»

Так, сапраўды, у сувязі з чым? Трэба, напэўна, проста напісаць, што «па сямейных абставінах». Яно ж і праўда, Люба пачала горш вучыцца: летась ніводнай цацвёркі не было, а цяпер у табелі дзве. Гэта, мабыць, таму, што многія хатнія клопаты кладуцца на старэйшую дачку: і за паўтарагадовай Светкай трэба прыгледзець, і Сашку таму-сяму навучыць.

Але дырэктар Мікалай Нічыпаравіч — хітры! Ён адразу скажа: «Хіба хто цябе пакрыўдзіў, ці не шануем за працу тваю?»

Успомнілася мінулае. Як прыйшла на ферму. Тады, шэсць гадоў назад, жылося цяжэй. Таму і кінула магазін, пайшла даяркай. Думала, на месяц-другі. Падзарабіць трохі. Уцягнулася... Ды інтарэс паявіўся. Людзі вакол, калектыў. Праўда, не ўсё ёй спачатку падабалася. Аднойчы сваім вачыма бачыла, як даярка разбаўляе малако вадою. Такая крыўда ахапіла, такая злосць! Выставіла суседку на суд людзей — тая і цяпер помніць, не-не, ды ўколе яе, Любу, без дайпрычыны.

Надойвалі тады па тысячы літраў малака ад каровы. Хто крыху болей — у перадавіках хадзіў. А цяпер хочаш у перадавікі выбіцца — да чатырох тысяч падбірайся.

А яна сваё зрабіла — не сярод горшых лічыцца, можна крыху і адпачыць. Без яе абыдзецца...

Сее, сее за акном дробны дожджык. Такі, здаецца, быў і ў той дзень. Прыбег дамоў Віктар радасны, незвычайны нейкі:

— З цябе, жонка, належаць!

аванс на будучыню?» І скажа, хітрук, з усменкай: «А цяпер глядзі ў зводку. Якубовіч Л. І. — другое месца. Дзе ж тваё самалюбства? А дзеці твае, амаль дарослыя ўжо. Акрамя Светкі. Але для яе хутка яслі пабудуем!» Не, не згаворыўшыся з ім, Мікалаем Нічыпаравічам.

А ў раёне што скажуць? Прыедзе яна, член райкома партыі, на чарговы пленум, і сакратар Лебедзеў, як заўсёды, уклініць: «Бярыце прыклад з нашай перадавой даяркі Любові Якубовіч». Што рабіць тады? Устаць і сказаць: «А я, Пётр Лявонавіч, ужо не даярка. Я хатняя гаспадыня?»

За акном прашлёпалі па лужынах дробныя крокі. Гэта Людэка вяртаецца са школы.

— Ну, чым пахвалішся, дачка?

— Дзве пяцёркі, мама.

Непрыкметна скамячыла Люба непапісаны аркуш паперы, пацалала Люду і заспяшалася на ферму...

БЕЗ ПРЫВАЛУ

Грымнулі залпы салюта. З недалёкага гаю адгукнулася рэха, рассяўся ў чыстым майскім паветры парахавы дымок. А людзі яшчэ доўга стаялі з непакрытымі галавамі ля старога абеліска. І гэтыя мінулы маўчання нібыта зблізілі, зрадылі іх, хоць да гэтага дня былі яны незнаёмыя, прыехалі з розных куткоў краіны — Арменіі, Урала, Прыбалтыкі. Дваццаць гадоў не ведалі яны, дзе загінулі іх браты, сыны, мужы. І васьмь сёння Бяроза сабрала іх на адкрыццё помніка тым, хто не прыйшоў з вайны.

— Сыночак, — ціха шапнуў нехта ля Пятра Лявонавіча Лебедзева. Незнаёмая бабуля выпірала ражком хусцінкі заплаканыя вочы.

— Адкуль вы? — Лебедзеў узяў жанчыну пад руку.

— З Кіславодска...

Пякучае сонца павісла над горадам. Апусцелі санаторныя палаты. Пётр Лявонавіч толькі выйшаў з санаторыя, як нехта яго гукнуў:

— Прывітанне, Пятро! — побач стаяў Валянцін Іванавіч Міцкевіч. — Нешта ты сёння не падобны на курортніка. Пры ўсіх рэгаліях...

— А тут справы, браце, юрыста шукаць іду. Кансультацыя патрэбна.

— Дык я ж дыпламаваны юрыст!

— Праўда? Вось якая справа, дарагі. Жыве тут адна бабуля, Ганна Васільеўна Парцянка. Сын яе, Мікалай, загінуў у нас на Бярозаўшчыне. Прыязджала яна вясною, расказвала: нялёгка жыве. Гаспадарка слабая,

І. Пікілоўскі.

ЯКУЮ ВЯСНУ Я ЛЮБЛЮ

Аляксей

ЗАРЫЦКІ

ПЕРАД ВЕЧНЫМ АГНЁМ

Мне заўсёды падказвае сэрца — спыніся, —
калі
Я выходжу на плошчу імя Перамогі,
Дзе ўздымаецца стройна і строга
Велікан-абеліск,
І трапеча на ветры нягасны агонь.
Колькі-колькі сыходзіцца тут пуцявін
чалавечых!
І ўдава, у якой сівізна
Выбіваецца густа з-пад хусткі,
І калішні салдат з медалямі над сэрцам,
І задуманы хлопец, трымаючы кнігу ў руцэ,
У маўчанні падоўгу стаяць перад вечным
агнём.
Толькі неяк мяне асабліва хвалюе, калі
Маладыя прыходзяць сюды, заручыўшы
Долю з доляй пярсцёнкамі — золатам
шчырай любові.
Вунь, нібыта на варце пачэснай, яны
У глыбокай задуме пасталі абпал агню.
Пралятаюць машыны, праносяцца міма,
А над плошчай высока-высока хмурынка
бялее,
Як сукенка святочная на маладой.
І калышацца вечны агонь,
На гранітных пліты кідаючы водсвет.
Незгасальны агонь — незгасальная памяць
Нашай маці-зямлі аб героях сынах.
Нездарма ён, здаецца, з глыбіняў зямных
Вырываецца ўладна...
Позна ўночы, калі прыкархне,
Прытаміўшыся, горад, на плошчы нікога.
Толькі зрэдку прамчыцца машына, ці крок
Прагучыць пешахода. А вечны агонь
У прыціхлым паўзмроку палае ярчэй і
ярчэй.
Незгасальны агонь — незгасальная памяць
Нашых сэрцаў і душ.

У АГНЯВЫЯ ГАДЫ

Бацькі нашы вялікі Саюз будаваць
пачыналі,
Трымаючы кельму адною рукой,
Другою — вінтоўку:
Сталёвым трысцём, асакою сталёвай
Варожых шыткаў зарасталі ўзбярэжжы
Азёр прыгранічных і рэк.
На змену бацькам пасівелым і мы
Прышлі і з вінтоўкай і кельмай,
Прышлі к рыштаванням высокім
Нябачаных светам яшчэ пяцігодак.
У бітвах і працы гады праляталі
Уведаць і нам усяго давялося:
І шчасце зазнаць перамог і зваршэнняў
высокіх,
І ўнёслася адданай любові,
І смутак па лепшых сябрах,
Якія загінулі смерцю харобрых.
Ды ўжо на зыходзе наш час, і сыны
На змену ідуць. Ім і кельма і зброя,
Нібы вартавыя, змяняюцца ў нас накаленні.
Гады агнявыя,
Трывожная доля,
Трывожнае шчасце.
Патомкі!
Жыццё будаваць вяр на мірнай планеце.
Трывогі ў вас іншыя будуць,
І шчасце ў вас іншае будзе.
Ды знойдзеце, пэўна, часінку і вы, каб
павольна
Радкі прачытаць, хай шурпатыя трошкі,
Пра кельму, вінтоўку ў трывожнае шчасце
У тыя былыя гады, агнявыя гады,
Калі накаленні змяняліся, як вартавыя.
НЕСМЯРОТНЫЯ ЗЕМЛЯКІ
Двух вялікіх Міцкевічаў —
Двух песняроў,
Парадзіла мая Беларусь,
Па суседству.
Пад гоман прынёманскіх ніў і бароў
Узрасталі Міцкевіч Адам
І Міцкевіч Кастусь.
Як суседзі ў цяпер,
Як дубы векавыя, яны,
Што карэннем спляліся
І поруч вяршыні ўзнялі —

Два Міцкевічы,
Два несмяротных сыны
Нашай роднай зямлі.

Першацвет асыпаецца з голля
Дзікай яблынькі ў нетры лясной...
Як сустрэўся з табою, любоў, я
Упершыню.
Той далёкай вясной?
Ці не так нечакана, як з гэтай
Юнай яблынькай, — дзівам лясным, —
Што бялюткім акрылася цветам
І на ветры шуміць веснавым.

Зялёнаю хваляй абмыла зямлю.
Раскошна цвіце над парканамі бээ.
Пытаеш:
— Якую вясну я люблю,
З бээам ці без?

Ну з бээам, вядома,
Яшчэ ў салаўём,
Праслаўленым майстрам канцэртаў
лясных,
З усмешкай тваёй
І свавольным агнём
Вачэй,
І лагодных і дзёрзкіх,
Тваіх.

НАПАМІН

Заслалі як трэба падружкі і сваці сталы,
Расставілі чаркі і блоды з вясельнай
пачосткай
І ўжо на абрусы, шануючы звычай стары,
Кладуць і кладуць не спяшаючы кветку
за кветкай.
Рамонак кладуць на чысцюткі абрус, каб
напавек
Не здрадзілі сціпласць і велівасць мужу
і жонцы.
Кладуць васілёк, каб і вернасць сваю праз
жыццё
Яны шанавалі, і пырскі высокага неба
Сінелі, не блякнучы, ў іхніх шчаслівых
вачах.
А кветкі калючай шыпыны кладуць,
каб напаміць, —
Любоў і сама, як шыпына: адплаціць яна
За дотык бяздушыні і грубы, адплаціць
заўсёды.
Зайздросных заўсёды хвашчу і чыхвошчу
І зайздрасць з душы выжываю і з дому.
Я толькі вясне ў маладосці зайздросічу,
А болей нікому.
Адна і аснова на гэта ў выснова:
Усё пачынаць ім падсілу нанова.

П. Лебедзеў.

Ля брыгаднай канторы ўжо чакалі, сядзелі на доўгай лаўцы пад бээам, стаялі ля плота. Як толькі з'явіўся брыгадзір, усе ажывіліся.
— Добры дзень, наш комплексны камандзір, — спецыяльна пазней за ўсіх, каб яе пачулі, жартаўліва падароўкалася Паўліна.
Аляксандр Раманавіч, не спяшаючыся, дастаў сваю пакамечаную запісную кніжку, перагарнуў:

— Сёння на вывазцы гною прыбываюцца яшчэ дзве машыны, старшыня аб'яцаў з другой брыгады перакінуць. Значыць, туды пойдучы...

Атрымаўшы заданне, па адным і групамі разыходзіліся людзі. Ішлі на поле, на ферму, у сад...

— Паслухай, Раманавіч, — падыхла да яго заатэхнік Юзефа Трон, — вось да цялятніц зазірнула. Нядобра нешта ў іх. Быццам бы і цяляты ў групах аднолькавыя, і цялятніцы ўсе стараюцца, а прывага розная. У групах Пуцько і Мігар, відаць, зялёнай падкормкі не хапае...

— Давай, Іванаўна, падумаем, — прысеў Вайцахоўскі. — Вядома ж. Для адной групы лубін машынай возім, для другой — коньмі. А адлегласць амаль што аднолькавая. Паспрабуй, навазіся...

Зноў на хвілінку, прыкідваючы нешта ў галаве, потым адразу ажывіўся:

— Зробім так — адвядзем участак бліжэй да ўрочышча Вуглы. Гэта ж побач. Адтуль і коньмі можна ўдоставіць навазіць.

Неўзабаве, напразткі, вузкай сцяжынкай міма дома культуры, крочыў дамоў. Не заходзячы ў кватэру, расчыніў дзверы пуні, вывеў халодны «Іж».

Густой зелянінай сустрэла Аляксандра Раманавіча ваколца. Праскочыў масткі, мільганулі прыдарожныя кусты. Скаціўшы матацыкл у кювет, пакрочыў спачатку ўздоўж роўнага, як шчотка, лубіну, потым выйшаў на другі край. Да самай броўкі поля. «Добры ўчастак пад азіміну, роўны, не пясчаны. Тут і будзем сеяць. У будучым годзе не дваццаць тры, а дваццаць сем, а то і трыццаць цэнтнераў пшаніцы атрымаць бы...»

Ужо ля дарогі яшчэ раз прыпыніўся, акінуў позіркам залатое пад сонцам іржышча, і там, удалечыні, чорную палоску ўзаранага зябліва. «Зямля-карміцелька. Вось так і служым усё жыццё адзін аднаму. Мы табе свае клопаты, а ты нам — чым багатая. І ў службе гэтай вечнай, нялёгкае жыццё наша і радасць...»

Зноў бегла пад колы дарога. Зазірнуў у сад, узлёт з поўнага кошыка прахалодны, пругкі яблык. Падумаў: «Трэба пацікавіцца, як ідзе продаж садавіны». Потым завярнуў на ток. Зачэрпнуў жменю зярнят: здаецца, чыстыя. Цікава, што скажа лабараторыя? «Яшчэ б адну машыну выпрасіць у старшыні. Але і ў іншых брыгадах не лішне». — падумаў, аб'язджаючы грузавік з кампостамі.

А. Вайцахоўскі.

...Ля канторы стомлена сышоў з матацыкла, паглядзеў на гадзіннік. Ужо дзевятыя. Час і снедаць.
**С. БАРАДОУСКІ,
А. ШАБАЛІН.**

Брыгада Івана Тузіна за працай.

На здымку—члены брыгады І. Аляшкевіч, А. Пашкевіч, І. Тузін і А. Курьлюк.

III. РАЗМОВА

Нарэшце, мы гутарым, не спынаючыся, не кідаючы позірк на ручны гадзіннік, як мінулым разам, — Іван Рыгоравіч пасля змены павінен быў сустрэць дачку са школы (жонка ж на працы), а я — вярнуцца да тэрміновых рэдакцыйных спраў.

Мне карціць бліжэй пазнаёміцца са сваім аднагодкам, пачуць пра яго жыццё. Натуральнае жаданне. Але для гэтага мала звычайнага журналісцкага права пытацца... Толькі здаецца, што хутка я знаходжу тое, што размарожвае нашу гутарку, робіць яе ўзаемнашчырай і зацікаўленай: мы прыгадваем нялёгкае дзяцінства і... захапленне малаваннем. Я раскажваю, як яшчэ ў школе, пасля вайны, капіруючы аднаго мясцовага мастака, зрабіў сабе эцюднік, гэткую фанерную скрынчэчку з фарбамі. Фарбы выцганіў у маляроў, трохі белай, трохі жоўтай, сіняй і карычневай... Але якое радаснае пачуццё ахоплівала мяне, калі я, павесіўшы эцюднік на плячо, крочыў за вёску... «на прыроду»! І потым, сядзячы на стромкім беразе, усё спрабаваў намалюваць неба і раку. Не лёгкі гэта быў занятак: кучаравыя белыя воблакі плылі, ніяк не хацелі чакаць, пакуль я іх намалюю... І рака мігцела сляпуча, імкліва бегла срэбнай стужкай да лесу...

Іван Рыгоравіч задумліва слухае, весела ўсміхаецца. І ў яго было нешта падобнае. І ён з дзяцінства любіў малюваць. Да вёскі Заполле ў Клецкім раёне, дзе жыла сям'я, прымыкаў цудоўны лес. І васьмь з гэтым лесам, з яго-бронзавымі соснамі і разгалістымі дубамі, з неадоўным імкненнем іх малюваць звязаны лепшыя ўспаміны Іванавага дзяцінства. Але гэтае сваё захапленне ён пранёс праз усё жыццё. Малое і цяпер. Для сябе, для знаёмых. А ў тым жа Заполлі яго лічаць сапраўдным мастаком: як жа, нават заказваюць карціны... І ў некаторых ужо вісяць у хатах работы, выкананыя ім, кавалём з трактарнага.

— Збіраюся ўсё з'ездзіць у Заполле, там — маці, сёстры, — летуценна ўздыхае Іван Рыгоравіч, і вочы яго цяплеюць, і твар робіцца яшчэ мякчэйшым і лагоднейшым.

Знаёмы пачуццё... Адтуль, з роднай вёскі, пачаўся яго шлях у вялікае жыццё. Адтуль пайшоў у армію, адтуль, адслужыўшы, прыехаў у 1954 годзе ў Мінск... Стаў рабочым. А здарылася вось як. Паклікалі дэмабілізаванага, гарматных спраў майстра Івана Тузіна ў райваенкамат, парайлі ехаць і працаваць на Мінскі трактарны. Падумаў. Параіўся дома. Не вельмі, каб Волга Юльянаўна была настроена адпуская сына... Іншыя думкі былі ў яе галаве: вярнуўся сын дамоў — хай і жыве пры маці... Дзякуй богу, дарослы, уладкуецца, можа і сям'ю завесці: нагледела ж адну прыгажуню...

Але дэмабілізаванага салдата, які пабачыў свету, цягнула ў горад, як і ягоных землякоў-аднагодкаў. І хлопцы паехалі... Адно не ўсім пашанцавала, не ўсе сталі кавалямі, вытрымалі экзамэн на званне рабочага. А ён, Іван Тузін, вытрымаў. Як ні цяжка было. І хоць не лічыў сябе слабаком, ды першыя дні часцяком нарыхтоўка коўзалася ў руках... А тут — гарачыня даймае яшчэ, бы спякотным жніўнем. Пот засцілае вочы. Макрэе спячоўка на спіне. Спыняцца — нельга: астыне метал... Нязвычайнае напружанне! Але ж менавіта ў кавальскім цэху загартоўваўся Іванаў характар. Неўпрыкмет прайшоў ён школу падручнага, награвальшчыка, штампоўшчыка... Кожны новы год мацнела ў ім упэўненасць у сваіх сілах і раслі майстэрства, улюбёнасць у сваю спра-

ву. І ўжо не мог ён схаваць сваёй пагарды да тых, каго выпадкова, у пагоні за доўгім рублём, прыбывала да кавальскага корпуса, ведаў, гастралёры не затрымліваюцца доўга. Не шкадаваў. Заставаліся толькі такія, як сам ён, як яго таварышы па молата — Алена Курьлюк, Іван Аляшкевіч, Аляксандр Пашкевіч. Нават дзіўнавата збоку каму-небудзь падасца: чацвёрка калі парапаветранага молата, такія розныя — і па характарах, і па сілках, і па ўзросце, а вось здружыліся — вадой не разальеш!

— Такой іншай брыгады ў корпусе няма, — сур'ёзна, нават без намёку на ўсешку гаворыць Іван Тузін. — Каго хочаце спытаць...

нік, лічы. Няблага. Мажліва, так і спыніўся б на гэтым, калі б аднойчы не зайшоў у кавальскі цэх, калі б не сустрэў такога майстра, як Іван Рыгоравіч... Узвіла хлопца прыгажосць справы кавальскай. Адчуў — па ім. І гэты, штохвілінны, моцны выбух молата, і гэтае шалёнае полымі, што бялітасна апыкае твар... І цяпер — не першы ўжо год — стаіць ён, награвальшчык, каля печы — статы, высокі, дужы, з адзнакай той чалавечай годнасці на твары, таго гонару, які дае толькі сапраўдная справа, — стаіць, шырока расставіўшы ногі, нібы марак у шторм, і нельга не залюбавацца ім. Задаволены сваім награвальшчыкам і брыгадзір: толькі паспявай падхопліваць абцугамі белава-ружовыя нарыхтоўкі...

Рабочы. Брыгадзір Іван Тузін... Што б, здавалася, трэба: шапоўны ў шматлікім калектыве чалавек, знатны каваль-штампоўшчык, якому нядаўна было прысвоена высокае званне лепшага рабочага па прафесіі горада Мінска, нарэшце, кавалер двух ордэнаў за працоўныя дасягненні... Ды вось жа недзе ў гэтым знешне спакойным чалавеку жыве, пастаннае пульсэ, б'ецца, неўтаймананае імкненне ўдасканалвацца, расці, не стаць на месцы, не жыць адным днём, учарашнім, учарашняй славай. І ў выніку — пошук. Творчы. Надзвычай цяжкі. Без той неабходнай тэхнічнай пад-

Яўген КАРШУКОЎ.

КАВАЛІ

Але я ўжо знаёмы з брыгадай. Ведаю: абразіцца Алена Курьлюк — выключна высакародны чалавек, таварыская, сардэчная. Нейкай унутранай целынёй, гонарам сведацца яе вочы, калі яна наведвае мяне:

— Наш брыгадзір за сёму і васьму і пяцігодкі два ордэны мае: Знак Пашаны і Працоўнага Чырвонага Сцяга... Душэўны чалавек. Заўсёды нам прыкладам. Нават не ведаю, як без яго, калі б што здарылася, мы працавалі...

Але... аднойчы давялося выклікалі тэрмінова па важнай справе ў заводакіраўніцтва Тузіна. І гадзіну, і другую, і трэцюю... рабілі без брыгадзіра. Утраіх. Маглі б не выканаць зменнае заданне. Ніхто б нічога не сказаў — уважліва прычына. Але дастаткова было ўявіць кожнаму засмучанага Тузіна, як не дамаўляючыся, вырашылі: не зніжаць тэмпу. І — не зізілі. Так ужо працавалі старанна ў тых гадзінах. Сама Пашкевіч адразу заняў месца брыгадзіра на штампоўцы, разам дагружалі печ нарыхтоўкамі...

К канцу змены, калі вярнуўся Іван Рыгоравіч у цэх, на рахунку брыгады было звыш 900 штук размеркавальных валоў для трактара «Беларусь». Болей нормы. І не тое, каб расчуліся брыгадзір, але аханіла яго тая вялікая радасць, якая знаёма кожнаму настаўніку: малайцы, не падвялі вучні... І не хаваючы сваіх пачуццяў, ён удзячна абніў Сашу Пашкевіча: «Вось яшчэ адзін штампоўшчык вырас... Штампоўшчык? Не, болей, чалавек. Прыйдзеца іці на пенсію — месца пустым не пакіну. Хай да той пенсіі яшчэ гадоў сем застаецца, але думаць пра рабочую змену, клапаціцца аб ёй старэй гвардыі трэба».

Праўда, ёсць у Пашкевіча яшчэ адзін неблагі настаўнік — трэнер па класічнай барацьбе Аляксандр Паўлавіч Шэлег. І ён таго-сяго дабіўся ад Аляксандра: нядаўна хлопца выканаў норму майстра спорту СССР. Толькі ж Іван Рыгоравіч не раўняе, наадварот, задаволены жартуе: вось мы якія, у нас у брыгадзе нават майстры спорту водзяцца!

Шосты каваль-штампоўшчык тузінскага гарту... Расцуюць людзі, мужнеюць на вачах. Не так даўно ў Тузіна ў брыгадзе працаваў і Міхал Муравіцкі, а цяпер ён — зменны брыгадзір. Самастойную справу даверылі, таму што не можа падвесці выхаванец Івана Рыгоравіча. Так лічаць у калектыве. Так думае пра яго і настаўнік. Але вядома яму і іншае. Спачатку, пакуль не падбярэцца маленькі калектыву, не выкрышталізуецца, цяжка брыгадзіру. Які б той ні быў цудоўны кіраўнік. І не можа быць аб'якавым Іван Рыгоравіч да лесу зменнай брыгады, па-бацькоўску непакоіцца аб ёй, цікавіцца, як і што, намагае парадаць... І калі раптам не ладзіцца ў Муравіцкага — засмучаецца, перажывае, добра ідзе той у працы — зусім іншы настрой. Дзівосная гэта якасць характару: непрыкметна звычайныя службовыя абавязкі перарастаюць у нешта большае, у духоўную патрэбнасць бачыць свайго выхаванца шчаслівым... Нават тады, калі ён ужо зусім самастойны.

Куюцца метал... Куюцца і чалавек. І шчасце, калі каваль трапіцца вопытны. Напаткаеш такога — усё жыццё потым будзеш удзячны. Вось Іван Аляшкевіч... Дзе толькі не павадзілі яго жыццёвыя шляхі-дарогі, кім не працаваў. Ды не мог спыніцца на нечым пэўным хлопца, знайці сваё сапраўднае месца. І, бадай, не было ў гэтым нічога дзіўнага: не кожнаму ў маладосці шанцуе адразу натрапіць на менавіта сваю справу... Прыехаў у Мінск Іван, зазірнуў на трактарны... Застаўся. Фермы пачаў фарбаваць... Малыр-вышын-

рыхтоўкі, якую мае інжынер... 12 рацыяналізатарскіх прапаноў рабочага Івана Тузіна — нямала. Вядомы іх практычны эффект. Падлічана эканомія. Але хто вымяраў той неацэнны душэўны зарад, які рухаў рабочым, хто падлічыў бяспсонныя ночы пошукаў, каласальны энтузіязм, мабілізацыю ўсіх здольнасцей — і толькі дзеля адной бескарыслівай, высакароднай мэты: эканоміць метал, палепшыць канструкцыю штампаў, павысіць прадукцыйнасць працы...

Іван Тузін... Наўрад ці гэты чалавек пагадзіўся б на іншае жыццё, не падобнае на тое, якім ён жыве: кожны дзень — як новы дзень. З гаючым душэўным абнаўленнем, з асаблівым працоўным напружаннем і творчым пошукам. З вялікім жаданнем бачыць у людзях, у сваіх таварышах прыемныя перамены... Такі ён, рабочы характар.

IV. ТРОШКІ РАЗВАГ

Маіх назіранняў, гутарак, мажліва, ужо і дастаткова для кароткіх нагатак. І ўсё ж я па-ранейшаму прыходжу на завод, каб сустрэцца з Іванам Рыгоравічам, з яго брыгадай, проста паназіраць, як працуюць мае знаёмыя — натхнёна, упэўнена, зараціцца гэтай упэўненасцю ў сабе, без якой вельмі цяжка бывае часам... Калі я пазіраю ў адкрыты дабрадушны Іванаў твар (цяпер мы пасяброўску называем адзін аднаго па імя), у яго зычлівыя цёмныя вочы, якія выпраменьваюць дзівосны спакой, душэўную моц, — адчуваю патрэбу ў гаворцы з ім, прагнае жаданне ўдакладніць. Для сябе некаторыя ісціны... Яны выклікаюць сумненне, аб іх не заўсёды працываеш, ды і не кожны адкажа на пытанні так, як адкажа Іван.

Мінуўшы прахадную, плошчу, пасяродку якой нібы легендарны танк, узвышаецца на пастаменце трактар, мы трапідзем у сквер. Прысяджаемся. Міма нас спяшаецца саварні патаўп трактаразаводцаў — побач прыпытак трамвая... Звіняць рэйкі пад коламі, грымкаюць трамвайныя вагоны. Але што гэта за шум у параўнанні з кавальскім! Іван, упэўнены, нават не заўважае яго пасля натужлівага бухання молата... На яго стомленым твары — мяккая, пчасная ўсешка чалавеча, які адпачывае. З асалодаю выпрастаўшы плечы, ён адінуўся на спінку лаўкі, з задавальненнем жмурчыць вочы на ціхмяныя сасонкі, — яны нібы дзяўчыны; гуліва разбегліся па скверы — прыхільна слухае пра мае заводскія сустрэчы.

А я раскажваю аб тым, як сёння выпадкова быў сведкам адной размовы ў парткомце. Дзіўная размова... Малады хлопец патрабаваў пасаду, не прасіў, а веліва (наколькі дазваляла вытрымка) патрабаваў. Яму прапаноўвалі пасаду майстра. Ён — не згаджаўся. Яму, учарашняму студэнту-завочніку, раілі, каб папрацаваў трохі менавіта майстрам, праявіў сябе, паказаў, на што здольны, як кіраўнік. Але і гэтыя разумныя словы не даходзілі да яго сядомасці. Карацей, пра меншае, чым аклад начальніка цэха, ён і гаварыць не хацеў. Не для таго, маўляў, вучыўся. Яго, чалавек з вышэйшай адукацыяй, рабочы нібыта засмяюць, калі пачне рабіць майстрам. Давайце яму такую пасаду, як хоча, а то пойдзе на які іншы завод...

— Дзівак, — заўважае Іван. — Але памаўчаўшы, гнеўна ўдакладняе. — А хутчэй усёго нікчэмная душонка... Карыстаецца тым, што спецыялісты патрэбны... Але хай ідзе, хай! Не будзем трымаць. Навошта нам такія... гандляры?

У гэце апошнія слова ён укладае столькі бязлітаснай пагарды да чалавека, якога давялося ўбачыць мне яшчэ раніцою, які сапраўды бессаромна таргаваўся, нешта выгадваў, што я з задавальненнем адзначаю сам сабе: ой, не прыжывецца такі «спецыяліст» у гэтым цудоўным калектыве, сярод такіх сумленных рабочых, як Тузін. Няма яму тут месцайка...

— Нічога не папішаш, — уздыхае Іван. — Ёсць і такія яшчэ летуны... Навалаці! Скажыце з месца на месца: то ўмовы не задавальняюць, то грэскай мала... Перавыхоўваем. Але, вядома, не проста гэта...

Іван нагадвае некалькі прыкрых выпадкаў. Не як давялося кавальскаму цэху браць на парукі аднаго «лаўкача». Без дазволу вынес з завода запчасткі для «землячка»-трактарыста. Злавлілі. Як сорамна было за яго потым на судзе! Скрозь зямлю праваліцца... А Івану трэба было яшчэ выступіць у якасці абаронцы, гаварыць пра небараку станючае, бо не заўважылі дагэтуль нічога такога за ім. Пакутлівае становішча, дваікае пачуццё... Добра, што і ў таго падручнага нешта звярнулася ў душы: даў абяцанне сваім рабочым, што ніколі не зробіць благага. І — стрымаў слова. Бо нельга інакш сярод іх, чыстых справам і думкамі людзей. Бо не схаваш тут, хоць бы і хацеў, свае мяшчанскія бялячкі...

Я здзіўляюся: мяшчанскія бялячкі? — А я так усё дрэннае, гнілое ў чалавеку называю, — усміхаецца Іван. І — зусім рапуча: — У нас, у рабочых, для такой хваробы няма ўмоў. Завядзецца — у момант вылечым. Шкада толькі, што там-сям сярод людзей усё ж яшчэ бялячкі прыжываюцца... Не магу спакойна назіраць, як некаторыя з-за капейчыны сумленне, свой гонар чалавечы губляюць, цёплае месцайка вышукваюць... Якая карысць ад такога, калі ён толькі і думае аб сваім асабістым дабрабыце? А няма сапраўднай справы — няма і чалавека сапраўднага... Што, хіба не так?

Схіліўшыся, Іван чакае, што я адкажу. Я ківаю: вядома, так...

— Ну вось, — яшчэ больш энергічна падхоплівае ён. — І ў фельетонах пра гэтых тышаў пішуць... Можна вярта было і ў кнігах іх часцей выводзіць на чыстую ваду. З усімі брыдотамі? Так, каб прачытаўшы такую кнігу, я нават свайго чэрствага, бяздушнага суседа не мог цяпець побач...

У гэтыя минуты размовы пра маральную чысціню чалавека я не пазнаю звычайна ціхмянага, вытрыманага Івана Рыгоравіча — столькі ў ім шчырага абурэння. Прыгадваем горкаўскага «Кліма Самгіна»: не шкодзіла б тым, з мяшчанскімі бялячкамі, пагартаць, раптам памагло б...

Ды вось мы зноў вяртаемся да спраў брыгады... Пра кожнага таварыша на працы Іван гаворыць некаж асабліва добра. Ён радуецца за іх, як за сябе. Вунь у Алены Курылюк дачка замуж выйшла, унук Дзімка ёсць... Разумны чалавек дачка, у матку працуе і вучыцца ў педінстытуце завочна. Вялікі надзеі ў брыгадзіра і на Сашу Пашкевіча. З такой душэўнай цеплынёй раскажваюць хіба толькі пра самых блізкіх людзей. І я шкадую: мала давялося мне гутарыць з імі...

— А ведаеш што? Паедзем да мяне ў госці. — нечакана прапануе Іван. — Жонка будзе на працы, але са школьніцай сваёй пазнаёмлю.

— Цікі, сардэчны смяшок, мабыць, ужо ўявіў гэты свой светлы клопат, дачушку Ларыску...

Паехаць? Вялікая спакуса. Але думаю аб іншым: пасля змены перш за ўсё адначыць табе трэба, Іван Рыгоравіч...

— Дзякуй, давай адкладзем да наступнага разу... Добра?

— Што ж, можна, — весела бліскаючы вачыма, згаджаецца Іван.

У Іванавых вузлаватых, шурплатых руках — маленькая галінка бэзу... Нехта пакінуў яе на лаўцы. Відаць, панясе дачушцы. Набрывалыя ружовыя пупышкі, здаецца, толькі-толькі праклонуліся, выбухнулі пшчотнай зелянінай, і вострыя лі-

сточкі незвычайна лашчаць вочы. Вясна. Сапраўдная вясна.

У. ВЯСНА...

Аўтобус імчыць па праспекту Ракасоўскага... У Серабранку. Хорава. Сонечны красавіцкі дзень. Цеплыня. Радасць на тварах рабочых. У зырыкі жыватворных промнях, як воск, мякчэйшым робіцца сэрца, яшчэ больш уепрымальным да ўсяго добрага. Але і само яно, перапоўненае дабронай, не стрымлівае пачуццяў. Тамна ў аўтобусе, бы шум шаўковай маладой травіцы, льецца павольна і шчыра. Цешыцца вясной зямля, цешыцца людзі.

— Можна, сыдзем тут? — узрушана прапануе раптам Іван. — Хоць пару прыпынкуў пройдзем. Па зямельцы. Адчуем яе, жывую...

І вось мы крочым у Іванаў мікрараён. Крочым спачатку моўчкі, упіваючыся толькі гэтай дарогай, полем, блакітным паветрам. І думаем, відаць, пра адно і тое ж: як прагне чалавек жаўруковага спеву над полем, як цягне спрадэдку яго прырода, жаданне пабыць у самоне, адзіна адзіна са сваім запаветным. Непадалёку ад нас, злева ад дарогі, бялюць шматнаварховыя будынкі мікрараёна, а справа — весела высыпаў на пагорак звычайныя вясковыя хаткі, нібы адарэцца, прасунуцца на сонейку пасля доўгай зімы.

Нечакана мой спадарожнік парушае маўчанне. Прыгадвае сваю паездку ў Балгарыю, Чорнае мора, з захапленнем малое цудоўны край і славянскую гасцінасць. Потым раскажвае аб сваім знаёмстве з мастаком Няпомняшчым, які рабіў ягоны партрэт... Зайздросны талент! Партрэт паспяхова экспанавалася на выстаўцы. І ўжо неўзабаве чую я ад Івана пра даэта Анатоля Вялюгіна... І тут было цікавае знаёмства. Па вялюгінскаму сцэнарыю ў Волгаградзе ішлі здымкі дакументальнага фільма, з яго, Тузіна, удзелам. Якраз напярэдні 50-годдзя СССР. Засталіся ў памяці асобныя эпізоды гэтай паездкі, нават вершаваны жарт, Анатоля Сцяпанавіча, прысвечаны Івану.

Балгарыя... Майстэрыя мастака... Волгаград... Я ўдзячна пазіраю ў добрадушны твар субяседніка. І так карціць сказаць яму: мілы мой Іван Рыгоравіч, ты глыбока памыляешся, думаючы, што мне сумна з табой, што мне патрэбны нейкія незвычайныя далікатныя размовы... І гэта цікава пачуць ад цябе, але яшчэ цікавей, калі ты гаворыш менавіта пра сябе, пра сваіх таварышаў, якія робяць такія цудоўныя машыны працаўнікам краіны: у кожныя тры хвіліны — трактар...

Вось ты прыгадваў свайго калегу з Волгаградскага дзіржаўнага трактарнага завода, кавалі-штампоўшчыка Міхаіла Аркатава — як з ім выступіў на тэлебачанні і абменьваўся вопытам работы, як быў у яго ў гэтых... І аб тым, як распілі саборнічаць брыгадамі ў працы. І — саборнічаеце. А яшчэ, як перанялі каштоўны вопыт: цяпер на прыкладу волгаградцаў і мічане пачалі да кожнага кавалі-штампоўшчыка даводзіць пэўнае заданне гадавога плана. Кавалі дакладна ведаюць, колькі яны павінны даць у дзень паковок, каб забяспечыць сутачны ўклад у вытворчы план трэцяга, рашаючага года пацігодкі...

— Письмо ўсё збіраюся напісаць Міхаілу, — даверліва гаворыць Іван. — Ёсць у мяне адно пытанне да яго...

Ёсць, безумоўна, ёсць. І павінны быць гэтыя пытанні. І павінны быць гэтыя сяброўскія пісьмы і сустрэчы ў перадавых рабочых двух прамысловых гігантаў краіны. Такая дружба — не толькі дружба: яна рухае вялікія справы...

Мы ўзнямаемся на чацвёрты паверх. Заходзім у кватэру: Іван хоча паказаць, як жыве. Што ж, вядатная двухпакаёвая кватэра. Добра абсталявана, новая мэбля. Стэлажы з кнігамі. Секрэтэр калі важна — куток для дачы-трэцікласніцы Ларысы.

— На пяцёркі вучыцца... Знаёмшы словы, зразумелы гонар бацькі. Шкада, што я зараз не бачу гэтай рухавай, пацэннай

і дапытлівай дзяўчынкі. Яна яшчэ ў школе. Няма з працы і жонкі, Зінаіды Васільеўны, свідравальшчыцы завода «Калібр».

— Яна ў мяне таксама рабочы клас, — цёпла жартуе Іван, маючы на ўвазе жонку. І ў голасе яго непрыхаваная пшчота. — Вось, зірніце — партрэт...

Іван, крышчу бянтэжачыся, працягвае мне картонку.

— Сам маляваў. Така і ў жыцці...

Малюнак, зроблены адоўкам, Іванчы твар у профіль. Адразу кідаецца ў вочы нешта знаёмае... Нешта роднаснае Івану. Маючы, усё тыя ж рысы бязмежнай дабрны і зычлівасці. Маючы, яшчэ і іншае, бо нездарма ж ходзіць такое павер'е: нібыта муж і жонка ў большасці абавязкова падобны адзін на аднаго — ці абліччам, ці характарам...

— Вернецца са змены мая Зіна толькі к ночы, — не без журботы гаворыць Іван. — А раніцою яна яшчэ будзе спаць, калі я пайду на завод. Рабочая сям'я...

Рабочая сям'я... Я ўяўляю ўсе гэтыя хатнія клопаты, напоўненыя хваляваннем пра дачку, усе гэтыя кароткія сустрэчы ў будні паміж працай, калі два блізкія чалавекі, маючы ў запасе не вельмі многа часу, прагна гавораць аб сваім іччасці, аб сваім жыцці. І з нецярпеннем чакаюць выхадных — як узнагароду за напружаны тыдзень. Гэта — адпачынак. Уцешны, неабходны, заслужаны. Адпачынак, які па сапраўднаму адчуваецца чалавекам толькі тады, калі ён стаміўся, калі ў ім цвёрда ўпэўненасць, што жыць усё гэтыя працоўныя дні не марна, з карысцю для людзей, для любімай справы, для сябе. І не так ужо важна, як правядзе сям'я яго — ці наведваюцца да Тузіных госці, таварышы на працы, і пойдзе вясёла застольная гамонка, ці ўладкуецца Іван за малымі берагамі, а Зінаіда Васільеўна і Ларыска будуць зачаравана назіраць, як пад рукою мастака на палатне нараджаюцца чарадзейныя таны-фарбы, ці ўсе ўтраіх накіруюцца ў кіно...

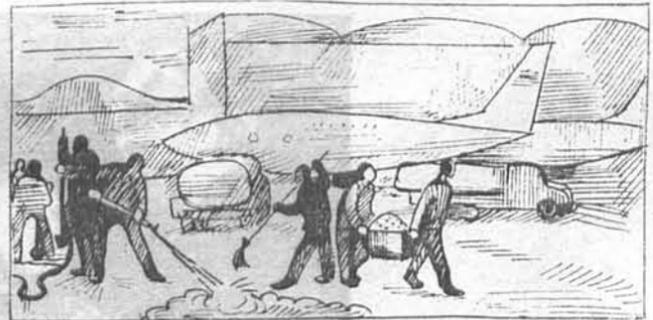
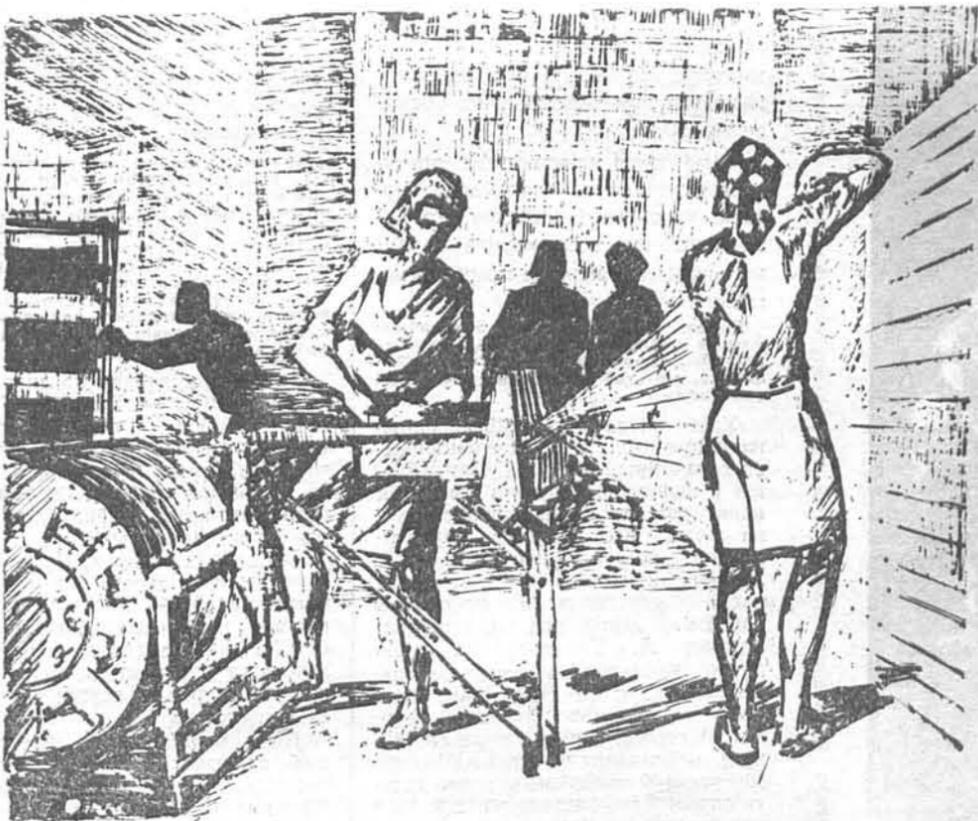
— Не, хутчэй за ўсё пойдзем у лес. За кветкамі, — летуценна ўдакладняе Іван. — А лес, вунь ён, не так і далёка...

Стаім каля акна. І я нібы бачу, як Тузіны, гэтыя поўнаўладарныя гаспадары свайго вялікага горада, спяшаюцца гарадской ускраінай на прыпынак міма будаўнічых пляцовак з высачэзнымі кранамі, шчыра радуючыся новым гмахам сталіцы. А там ужо і ўзлесе... Пяюць птушкі рознагалоса, заўзята. З усіх бакоў нясецца іх урачысты гімн вясне. І нельга не заўважыць, як халадком кранае твар лясная свежасць, нельга не адчуць густы лясны пах. Пахне сырасцю. Прэлым мінулым годнім лісцем. Прыемна казыча нос востры смольны водар соснаў, што дружна падставілі свае бронзавыя бакі сонцу... Стралаюць пад нагамі няўрымлівай Ларыскі галінкі, звінціць, улываецца ў вясновую сімфонію леса яе галасок... І раптам — крык захаплення: кветкі! Купкі сон-травы... Фіялетавыя кветкі ў пушыстых адзекках, нібы тыя вольныя птушаняты, тырчаць на пагорку, пры самай зямлі, сярод сухіх травінак, набіраюцца моцы, п'юць сваімі бутонамі-званочкамі шчодрое сонечнае святло.

І, нібы адгадаваючы мае думкі, Іван раптам па-сяброўску, узрушана кладзе мне руку на плячо:

— Каб вы ведалі, як я люблю кветкі... І самыя першыя, калі яны толькі-толькі зацвітаюць, і тыя, што ўжо спяшаюцца перад марозамі аддзячыць сваім характам... Зусім іншы настрой ад іх...

І мне здаецца, што ў яго словах я ўлоўліваю куды большы сэнс: кветкі... радасць... жыццё... Вось гэтак і людзі, аднойчы з'явіўшыся на зямлі, цвітуць, каб радаваць іншых, каб саграваць сваёю прыгажосцю, характам сваім чалавечым такіх ж чалавечыя сэрцы.

І ШЛО СВЯТА ПРАЦЫ...

Малюнк Г. ЛОЙКІ
і А. РОДЗІНА.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФШАХ

П'есу «У твае шаснаццаць» драматург Т. Ян назвала сур'езнай камедыяй. Спектакль па гэтай п'есе гаказаў Гомельскі абласны тэатр у пастаноўцы рэжысёра Л. Манзювай. Дэкаратыўнае афармленне мастака Л. Ганчаровай. На здымку — сцена са спектакля. Артысты Г. Шырошчына (Майка), В. Озерцаў (Вінтар) і Т. Смыслова (дзяўчына).

Фота Ул. ТРАЧЭНКИ.

У Магілёўскім абласным тэатры адбылася прэм'ера. Рэжысёр У. Бараноўскі ў дэкарацыях мастака М. Волахава паставіў п'есу «Конь Пржэвальскага» М. Шатрова. На здымку — сцена са спектакля. У ролях: Стаса Вішнеўскага — артыст Ю. Чупрынаў, Сямёна Мясцелькіна — Б. Бялёвіч, Сізіх — народны артыст РСФСР М. Радзіёнаў, Марышкі — В. Рагачова. Фота А. ГОЛЫША.

Да юбілею А. Астроўскага Брэсцкі тэатр імя Ленінскага намсамола Беларусі падрыхтаваў спектакль «На ўсякага мудраца хопіць прастаты» ў пастаноўцы галоўнага рэжысёра народнага артыста БССР Г. Волкава. У ролі Глумавай — заслужаная артыстка БССР А. Качаткова, Ягора Глумава — артыст А. Грозеў. Фота В. ГЕРМАНА (БЕЛТА).

Спектакль-канцэрт «Чаму людзі не лятаюць?» паназаў Магілёўскі абласны тэатр. Урыўкі з твораў Астроўскага кампазіцыяна аб'яднаны рэжысёры Ул. Караткевіч і заслужаны артыст БССР А. Раеўскі. Мастацкае афармленне спектакля — М. Волахава, музычнае — Э. Катковіча. На здымку: Барыс — У. Корпусь, Кацярына — Н. Караткевіч. Фота А. КУКШЫНСКАГА.

ДА КОЖНАГА з нас прыходзіць узрост, калі прыдзірліва аглядаеш пройдзенае і зробленае табою, надзвычай востра чакаеш таго часу, калі па неадольных законах жыцця трэба будзе саступаць дарогу маладзейшым. Ловіш, бывае, сьлёна на бескрыўным жадаванні — паўтарыцца ў кім-небудзь з юных калег. Лічыш сьлёна прачаслівым, калі нехта з маладых міжволі хінецца да цябе, да тваіх сціплых набыткаў. Радуюся ўдвая, калі сам гэты чалавек блізка табе па духу, накіраванасці, адных з табою прынцыпаў, аднолькавых поглядаў на сутнасць нашага мастацтва...

Пішу гэта як быццам увозу, а на ўвазе маю канкрэтнага чалавечка, артыста Баласлава Сяўко.

Сярод здольнай моладзі, што прыйшла на коласаўскую сцэну апошнім часам, думаецца, не я адзін выдзяляю яго за несумненны талент, душэўны такт і працавітасць. І характарныя, і ўзроставыя ролі, і эпізоды, і нават з'явы ў масоўках ён прымае аднолькава сур'езна, адчувае адназначнасць за кожны выхад на сцэну.

Атрымаўшы ролю, Б. Сяўко адразу ж шукае характэрныя дэталі, знешне нібы абвешае свайго героя «рагаламі», каб талы на рэпетыцыях, у дзелніні з партнёрамі, пад рэжысёрскім вокам скрупулёзна ўзважвае кожную дэталю, адкідаючы ці замацоўваючы яе — да таго часу, пакуль не адчуе сам характар, пакуль не знойдзе псіхалагічнае абгрунтаванне кожнаму руху героя. Ён будзе нешта ўсё перайначваць, пакуль не пачуе, што яго сцэнічна-вобразная апражка дасканала аблягае постаць. Усё ў тэатры ведаюць, што Б. Сяўко будзе працаваць над ролюю, нават калі яму паведамаць, што вечарам апошні паказ гэтага спектакля. Акцёр не праімае ніводнае магчымасці ўдасканаліць свай рамяство, прыдбаць яшчэ адну драбніцу для свайго арсеналу, які спатрэбіцца яму, каб стварыць «вобраз прызначэння».

Для Баласлава ўсе ролі, якія яму даручаюць, важныя. Працавітасць, захапленне, поўная самааддача, грамадзянская актыўнасць — рысы і звычайнага чалавечага існавання, і актёрскай творчасці. І яны ўласцівыя Балаславу.

Упершыню мы ўбачылі маладога калегу на коласаўскай сцэне не ў спектаклі, а... падчас «капуснікі». Захапіла выключна назіральнасць маладога актёра, які толькі што прыехаў да нас з Інстытута. З графічнай дакладнасцю, дасціпна ён здолеў выставіць на паказ нам, старэйшым, і нашы звычкі, і нашы незаўважныя ўжо «штампікі», найгрышы. Гэтая назіральнасць, любоў да пластычнага выяўлення характару, выразнага жэсту выявілася ў многіх работах артыста. Ужо многа пазней я ўведаў Баласлава-амагара. Ён умеў назіраць на вуліцы (толькі для гэ-

«Валодзька, ХЛОПЧЫК МОЙ!..»

тага набыў фотаапарат і кінакамеру) і асабліва на прыродзе — у лесе, на беразе возера (ён сабраў цэлы музей «характараў» з хітраспляцення галінак, з карэньняў і карчоў).

Прыгадваецца прагляд спектакля «Ветрык, вей!» па п'есе Яна Райніса. Роля Гатыня, даручаная маладому актёру ў адказ на яго асабістую творчую заяўку, была для Б. Сяўко першая па прафесійнай сцэне. Персанаж у п'есе далёка не галоўны, нават непрыкметны, і, паводле выказвання аднаго латышскага рэжысёра, такім заставаўся ў шматлікіх папярэдніх пастапоўках. Маленкі, да таго ж фізічна непаўнацэнны чалавек, безбаронны перад грубай стыхіяй, Гатынь — Сяўко зачараваў прыгажосцю ўнутранага свету свайго героя, яго светлым, самаахварным каханнем да Байбы — дзяўчыны з замойнай сям'і. Пасля ўсе адзінадушна прызналі, што вобраз у выкананні Баласлава набыў вялікую выкрывальную сілу, стаў у спектаклі значным, прыкметным. І ўжо тады, на праглядзе, я значыць сабе: Сяўко — выдатны партнёр, з ім будзе прыемна сустракацца на сцэне.

А сысціся ў адным спектаклі нам давялося толькі п'ядаўна — у «Трыбунале».

Мяне, анічога, да сьлёна кранаюць паводзіны Валодзькі — Сяўко, такі ён цікавы хлопца, такі ўнарты, непахісны, праўдзівы! Адна асацо да глядзець на яго. Ён у імя ідэі, грамадзянскага абавязку гатовы ад роднага банькі адмовіцца. «Намесар, сапраўдны Чапай!»

А вось калі я, Цярэшка, гляджу пасля гэтых слоў услед Валодзьку — Сяўко, мяне працінае жак ад магчымай страты — толькі тут я разумею, што загубіў хлопца...

Вобраз чыстага, усебакова развітага, сціплага юнака-сучасніка па дэталі складаецца не толькі з вялікіх ролей, а і з эпізодаў, у якіх заняты Б. Сяўко. Калі бачыш яго салдата ў «Салаўінай ночы» В. Яжова або ў «Не трывожся, мама!» Н. Думбадзе, дык уявіш іздую кагорту такіх сыноў Радзімы.

Прыгадваю Баласлава ў нашым

ЗОРКІ НАБЫВАЮЦЬ ІМЁНЫ

КАМЕДЫЯ «БЕЗЫМЕННАЯ ЗОРКА» М. СЕБАСЦЬЯНА У МАГІЛЕЎСКІМ АБЛАСНЫМ ТЭАТРЫ

Сёлета ў нашай краіне праводзіўся фестываль румынскай драматургіі. Магілёўскі тэатр паставіў камедыю М. Себасцяна «Безыменная Зорка».

Сама п'еса прасякнутая лірычным роздумам аб сапраўднай вартасці чалавечка і характэве яго душы, напісана вынаходліва і зямальна, і гэта першая прычына поспеху трупы.

Добра, што рэжысура, захаваўшы камізім сітуацыю п'есы, больш схільна раскрыць драматычную сутнасць канфлікту, які стаў рухаючай спружынай спектакля.

Увагу глядача заваёўвае перш наперш сціплы і нават насцярожана сарамлівы Настаўнік. Паглыблены ў вывучэнне зорнага неба, ён неск дзіўна неўладкаваны тут, на зямлі. Яго здзіўляе карыслінасць, хамства, неувачка тых людзей, з якімі яму часамі, пасля «сустрэч» з нябеснымі зоркамі, даводзіцца сутыкацца. Артыст А. Гаманюк, на маю думку, дакладна і пераканальна перадае тое, як яго герой «не прымае» мяшчанства ні ў якой форме. Магчыма, ёсць у гэтым сцэнічным персанажы штосьці ад інтэлігентнасці ў вышэйшым сэнсе гэтага слова. Ёсць і нешта ад таго, што мы называем «інтэлігентшчынай»: бывае, ён выглядае бездапаможным тады, калі чакаеш ад яго рашучых

учынкаў. Не даруеш герою А. Гаманюка, скажам, калі Настаўнік плоціць шалёныя грошы за патрэбную кнігу. Дзівак! На такіх донкі-хотаў глядзіш і з павагай, і з недаўменнем...

Правільна робіць тэатр, захоўваючы неадназначную характэрны персанажа. Праз дзівацтва Настаўніка, як яго іграе А. Гаманюк, адчувальна прабіваецца лірык, рамантык. Асабліва ярка гучыць яго маналог пра неба. Праўда, актёр пакуль што не дае тэмпераментнага напаўнення акрыленых слоў, празмерна стрымана гаворыць пра заповітнае для героя Але малюнак паводзін Настаўніка і тут правільны і адпавядае п'есе.

Звядку з'яўляецца на сцэне сябра Настаўніка — Удра (В. Гусеў). Гэты чалавек — таксама рамантык. Ён напісаў сімфонію, але для таго, каб яго музыка была выканана, патрэбны грошы. Злаецца, непазбежны крах. А ён, Удра, стварае і стварае музыку.

Хай сабе іх абодвух, Настаўніка і Удру, можна лічыць ахвярамі мяшчанства, яны — не з тых, хто скраецца перад выправаваннямі лёсу. Дзівакі, яны (і гэта выразна адзначаецца ў спектаклі магіляўчан) жыўць будучым, вераць у перамогу святла.

П'еса напісана так, што часамі яна ўспрымаецца як апаэтызаваная легенда, як драматычная балада. Нават герой і гералія часцей называюцца абагулена — Настаўнік і Невядома. І тэатр да кантрастам да іх падкрэслена зямны персана-

спектаклі паводле твораў беларускай сучаснай паэзіі — «Твой высокі поўдзень», які мы ігралі чатыры гады назад. Ён быў тады ўзнёсла і надзвычай шчыры. І чытаў радкі «Сэрца» Пімена Панчанкі як сваю асабістую споведзь, як прызнанне ў любові да жывца і роднай краіны, як прысягу... Для многіх удзельнікаў спектакля артыст наваз адкрыў лірычны характэр паэзіі П. Панчанкі. Штосьці дарагое і запэўненае чуў у тых радках і перадаваў Б. Сяўко.

Здаецца, фантазія акцёра такая шчодрая, невычэрпная, што часам гэта нават шкодзіць ролі. Я разумю, як балюча шкада рабіць «вралюк» ў выяўленчых сродках, але ж неабходна пакідаць толькі самае важнае, што адцягнула б характар, а не загрувацівала яго. Так атрымалася ў спектаклі «Многа шуму з нічога», дзе Б. Сяўко перагружае знешнімі «рэгаліямі» ролю Ключыкі: тут і карыкатурная паходка, і пісклявы голас, і шкляныя вочы, і скрыўленыя рукі... Затое як лаканічна, ярка, выразна, усяго некалькімі штырхамі ён стварае вобраз Заціркі, «прадстаўніка ўсіх грамадскіх аб'яднанняў адразу», у казцы «Прынцэса і дрывасек!» У сцэнічнай рэдакцыі тэатра гэтая роля найбольш пацярпела ад скарэчэнняў, але ж персанаж атрымаўся ледзь не самы запамінальны.

Роля Сына ў трагікамедыі А. Манаініка «Зацірканы апостал», безумоўна самая складаная, шматгранная сярэд работ Баляслава Сяўко. Сам акцёр, надзвычай патрабавальны да сябе, лічыць, што не ахапіў яшчэ ўсёй глыбіні вобраза. Мне ж хочацца падкрэсліць, што галоўнае яму ўдалося. Увабраўшы з малаком маці манеры свайго грамадства, сваёй знешня прыстойнае сям'і, яго герой з'яўляецца і выкрывальнікам праданнасці і нікчэмнасці таго кола, па якім з ахвотай ідуць старышыны. Сын — Сяўко дакладна даносіць працэс фармавання, выпявання думкі, мыслі на сцэне.

У нашым апошнім спектаклі — «Таблетку пад язык» — мы з ім зноў «сваякі». Я — дзед Цыбулька, Баляслаў — мой унук Юрка, няўрымслівы, апантаны навукай, удумлівы, да рэшты адданы абавязку, з няўтольнай прагай знайсці сваё месца ў жыцці, «не цёплае, а сваё!» Словамі Цыбулькі я і хачу звярнуцца да моладзі тэатра, у тым ліку да Баляслава Сяўко: «Ідзіце наперад. І яшчэ далей... Вчыняцеся. Працуйце!»

Б. Сяўко ўмее добра працаваць. І верыцца, што яны, маладыя, здолеюць у свой час зрабіць больш, чым было накіравана многім з нас, коласаўцаў першага прызыву.

І. МАТУСЕВІЧ,
народны артыст БССР.

К А. П. вам сваюць, што акцёры ніколі не зайздросцяць сваім колегам, не верце. Зайздросціць! Адчуваю гэта на сабе. Я зайздросціў адточанасці майстэрства Глебава, цудоўнай сцэнічнай тэхніцы Платонава, зайздросціў строгай стрыманасці, разважлівасці вобразаў Рахленкі, лёгкасці і непасрэднасці персанажаў Стомы... Вось гэта «белая» зайздросць, ды яшчэ велізарнае жаданне паспрабаваць зрабіць нешта вартае самому, бадай, і паслужыла прычынай падаць заяўку на ролю пана Быкоўскага, — так гаворыць пра сябе малады ў трупі купалаўцаў акцёр Арнольд Памазан.

Каля трох гадоў ён вступіў у славу апараты пана Адольфа.

Для росту майстэрства акцёра і нават для афармлення яго творчай індывідуальнасці рашучае значэнне могуць мець аб'ектыўныя акалічнасці: рэпертуарны спіс, эламанасць акцёрскага ансамбля, увага рэжысёра і г. д. У гэтых адносінах можна лічыць, што Арнольду пашанцавала. Аднак з удалай арганізацыйнай сітуацыяй прыйшлі і пэўныя цяжкасці. Хутчэй гэта быў нечакана высокі ўзровень патрабаванняў, вельмі дакладная мерка, з якой адзінваліся першыя крокі ў новай ролі. І не дзіва: тэатр дзяўраў дэбютанту свай «фірменны спектакль», бо якля ж «Паўлінка» без Быкоўскага? Каб захаваць класічнае ўжо відовішча, акцёру трэба было або аўтаматычна скапіраваць «жывога» Адольфа, або ў звыклых мізансцэнах увайсці, захаваўшы сваю індывідуальнасць.

Да таго ж, увесь другі акт трэба «весці рэй» разам з Л. Рэжэцкай, В. Пола, З. Стомам...

Як правесці партыю, каб не было фальшывых нот? Захаваўшы класічны касцюм — штаны ў клетачку, боты з доўгімі халівамі, камізэльку, шапку, парасон, — акцёр прытрымліваецца і мізансцэна, якія сталі класікай тэатра. Быкоўскі важна пераступае парог, здымае галёшы, акуратненька ставіць іх у куток, гучна сморкаецца ў насоўку... У іншых сцэнах з яўнай «па-

казухай» спывае, смешна танцуе. Са знявагай акцёрае позіркам прысутных на вечарыны, хітравата ўсміхаецца Паўлінцы. Есць у Быкоўскім А. Памазана рысы, якія выклікаюць смех, сатырычны рогат і... спагадліваю ўсмішку. Апошняя яго марна распыталася, яшчэ адна спроба паправіць становішча грашымі Крыніцкіх не ўдалася. Ён застаўся ў дурнях.

Акцёр, праўда, крыху прасталінейна перадае спадох, недаўменне ў фінале: вытупіўшы вочы, арытмічна разводзячы рукамі, А мяркуючы па заяўлена-

АКЦЕРЫ І РОЛІ

НА ШЛЯХУ ДА САМАСТОЙНАСЦІ

АРТЫСТ АРНОЛЬД ПАМАЗАН У «ПАУЛІНЦЫ» НА СЦЭНЕ ТЭАТРА ІМЯ Я. КУПАЛЫ

му характару. Быкоўскі А. Памазана верагодней паспрабаваў бы ўцякаць, больш актыўна ўпрошваў бы, маліў, мо нават кленчыў бы: ён жа прыстакаванец! Але гэта — ад клопату, відаць, пра захаванне першапачатковага рэжысёрскага малюнка...

Яшчэ студэнтам Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута А. Памазан палюбіў вострахарактарныя, камедыійныя ролі. На студыйных работах, урыўках з п'ес і пастановак паводле Мальера, Дастаеўскага, Астроўскага, Сухаво-Кабілына фарміравалася творчая індывідуальнасць маладога акцёра. На купалаўскай сцэне ён дэбютаваў у камедыі Мальера «Мешчанін у дваранстве» (1967 г.). Спектакль, аднак, нядоўга пражыў у рэпертуары. У акцёры бурлілі сілы, хацелася ім мага больш працаваць, а ролей... не было. Крыўдна, горка ды і небяспечна!

Імкненне да самавызначэння і жаданне паспрабаваць сябе ў новым амплуа памагаюць самастойна рэалізаваць ролю Алёшкі з «На дне» М. Горкага. Праца не прапала дарма (заўважым — на ішчасце, бо ў тэатры здарэцца і процілеглае). За суткі да прэм'еры Арнольд паказаў гатовую ролю рэжысё-

ру Б. Эрыну, а назаўтра выйшаў на сцэну з гармонікам Алёшкі...

Гэты жыхар начлежкі яшчэ не ўсвядоміў пратэсту Саціна, трагічнасці становішча Акцёра, у ім бурліў адчай веры ў лепшы заўтрашні дзень. І калі яго прасілі паспяваць, Алёшка — Памазан пачынаў не сляшачыся, паступова аддаючыся ўладзе спявання і адчаю, і толькі потым спываў у запале, азартна іграў на гармоніку, што ўносіла непаўторную арганічнасць, дапаўняла натуральнасць атмасферы спектакля...

Спроба ў новым амплуа

Калі Туляга — ахвяра страху, то Чарнавус у нейкай меры ахвяра ўласнай паблжлівасці. Якраз гумарыстычнага элементу А. Памазану пакуль што нешта.

Любіць і ўмее іграць А. Памазан у назвах. Калі ў паўзабытай «Пунсвай вестачы» яго Баба Яга з пісклявым голасам, горбам, злоснымі вачыма толькі сядзейнічала поспеху спектакля ў юнага глядача, дык апошні падарунак дзеям («Беласнежка і сем гномаў» Л. Усцінава і А. Табакова) наогул абавязаны сваёй папулярнасцю іскрыстаму таленту А. Памазана, які проста цудоўна сыграў ролю выканаўцы кіраўніцкіх жаданняў. У злёным трыко з нейкай мудрагелістай стужкай цераз плячо, з велізарнай інігай пад пыхай выканаўца з'яўляецца ў самых нечылных мясцінах. А якля выразна яго «ўваходная арыя» — у акцёра нядрэны тэнэр, бездакорная пластыка ў танцы, дакладная міміка, рухавасць... І атрымаўся востры характар лісліўца. Бяляліца-слуханкі і ў той жа час — з'едлівага, на-смейлівага ўладальбца.

У рэпертуарным спісе артыста А. Памазана ёсць ролі і сучасных маладых людзей («Гросмайстэркі бат», «Залатая карэта», «Памяць сэрца»). Тут ён чэрпае для сцэнічных партрэтаў дэталі і рысы з асабістых уражанняў. Быкоўскі для яго быў, мабыць, самым адназначным творчым выпрабаваннем — спатрэбілася і фантазія, і ўменне пераадолець жаданне пераняць нешта ад узорных выканаўцаў — ад Б. Платонава і З. Стомы. Лепшыя моманты і нават цэлыя эпізоды ў яго сведчаць аб тым, што ў спектаклі купалаўцаў «Паўлінка» цяпер ёсць цікавы і зместоўны вобраз шляхціца і небаракіжаніха, што сатырычная афарбоўка персанажа вытрымана ў духу літаратурнай першакрыніцы. А гэта заслуга маладога артыста, вартая самага шчырага прызнання. Дарэчы, з пачуццём прызнання і ўспрымаюць маладыя глядачы гэтага Быкоўскага ў старым і вечна юным спектаклі. І вераць, што і надалей А. Памазан будзе артыстам патрабавальным і вынаходлівым.

Георгій МАРЧУК.

жы — з канкрэтным імем, з пэўным лёсам і біяграфічнымі звесткамі. Так, скажам, побач з Невядомай (яе імя па пашпарту — Мона) зусім рэальнай выглядае па-акцёрску арыгінальна раскрытая ў спектаклі мадэмуазель Куку. Самаўпэўненая і безапеляцыйная, яна ў выкананні З. Малчанавай выглядае ўвасабленнем мяшчанскай ваяўнічасці. Толькі пачуе пах духоў у пакоі Настаўніка — парушэнне маралі! Прыехалі ў горад не зусім «звычайныя» (паводле яе маралі) людзі — прыезд «амаральныя!» Заплаціў Настаўнік за кнігу дваццаць дзве тысячы — парушэнне маралі!..

Геранія спектакля — Мона. Яна любіць камфорт. Здаецца, інтэлект яе спіць. Мабыць, і на самой справе ёй не даводзілася пакуль што сустракаць імёны Кеплера і Каперніка, пра якія так горача гаворыць Настаўнік. Мона не разумее гэтага дзівака з маленькай станцыі маленькага гарадка. На неба яна глядзіць толькі для таго, каб рашыць, які гарнітур сёння апрануць. — І прывядная, гэтая Невядомай!..

Мне здаецца правільным, што актрыса А. Чарнякова з самага пачатку больш падкрэслівае дзіцячую наўнасць гераніі. Як і З. Малчанова, яна нібы насцярожае нас: відаць, і Мона «не зусім» такая, якой мы яе ўспрымаем спачатку.

Пакрысе разгортваецца «саюз двух сэрцаў» — Мона А. Чарняковай і Настаўнік А. Гаманюка адчуваюць, што яны ў нечым блізкай натуре. Праўда, Мона больш эмацыянальная, адкрытая. Ёй штосьці пад-

кажа сэрца, і яна гатова слухацца і выконваць тое, што дыктуе пачуццё. Не, яе не палюхаюць цяжкасці і перашкоды, яна можа дыхаць у суладдзі з Настаўнікам... Гэта перададзена са сцэны вельмі жыва і шчыра.

Ды побач ёсць нехта Грыг. Багаты, адгледжаны, нахабны. Пачуццё, каханне — гэта словы не з яго лексікона. Існуюць грошы. Гэта — галоўнае. За грошы можна купіць і Мону. Артыст Б. Бялёвіч малое персанаж буйнымі мазкамі, сакавіта, упэўнена. Яго Грыг — з тых, хто лічыць, што ён як чалавечая асоба «адбыўся»... Не тое, што там нейкі Настаўнік!

І Мона пакідае дом Настаўніка, яго свет летучы і прасвятлены. На адзін міг перад ёй бліснула зорка сапраўднага жыцця, з багаццем духоўных шуканняў, з характэрам узаемаразумення, з яснасцю ідэалаў. Можна толькі асцяпаць, можа і пераканала ў нечым маладога жанчыну. Але яна пайшла...

Цяжка забыць яе ўсмішку. Актрыса ўсміхаецца загадкава — такою магла быць і Мона Ліза: ці то іранічнай, ці то адчуўшай асалоду шчасця.

Усё часцей сталыя наведвальнікі тэатра адзначаюць ансамблевыя спектакляў. Гэтая якасць ёсць і ў «Безыменнай зорцы». Артысты Ю. Чупрынаў, А. Яфрэменка, В. Сівіцкі, Г. Зелікава, Л. Палонскі і Г. Аляксееў выконваюць эпізодычныя ролі, імкнучыся перадаць індывідуальнасць персанажаў і заняць у агульным руху падзей адведзенае ім драматургам месца

У ролях Невядомай і Настаўніка артысты А. Чарнякова і А. Гаманюк. Фота А. ГОЛЫША.

тактоўна, мэтанакіравана. Лаканічнае дэкаратыўнае афармленне «Безыменнай зоркі» (мастак В. Гараднікоў). Разам з прадуманай у дэталіх рэжысурай, дзе захоўваецца мастацкая стрыманасць і эпаномнасць, гэта надае спектаклю выразнае стылявое адзінства.

Наш подгук на прэм'еру не выключыў і крытычных заўваг. Спектаклю пэкуль што не хапае імклівага, дынамізму ў разгортванні усё ж надзвычайна здарэнняў у маленькім гарадку. Мабыць, жаданне захаваць лірызм стрымлівае некаторых выканаўцаў у вылучэнні тэмпераменту. Прыглушана гучыць і гумар у асобных эпізодах. Добра, што тэатр не дазваляе тут акцёрам перабраць норму і пацяшаць публіку, але часам гэтка строгасць робіць не зусім смешнымі нават адкрытыя сатырычныя матывы п'есы М. Себасцяяна.

П'еса напісана аўтарам у 1944

годзе. Матэрыялам была рэчаіснасць даваеннай Румыніі. Пры адчувальным імкненні М. Себасцяяна гаварыць пераважна аб маральных праблемах, звязаных з лёсам сумленнага інтэлігента ў буржуазным грамадстве, «Безыменная зорка» мае выразны выкірвалы пафас. На маю думку, гэты пафас рэжысёр Т. Белічэнка раскрыла пераканальна, абспіраючыся на ўдумліваю і яркую ігру артыстаў, праз вобразы герояў. Тое, чаго дасягнуў тэатр у спектаклі, заслужвае станоўчай ацэнкі і таму, што для большасці нашай публікі цяпер адкрыты яшчэ адзін, раней неведомы нам драматург.

Ларыса МІРОНЕНКА,
кандыдат філалагічных навук.
Марілеў.

ПАДАРОЖЖА Ў ЗАЎТРА...

Магазін гародніны.

У ВЕСЬ праспект Леніна ў Мінску свабодна «размяшчаецца» ў кабінцеце Вальмена Мікалаевіча Аладава, галоўнага архітэктара інстытута «Белгіпрагандаль». Мы крочым па плошчах, збочваем то на адну, то на другую вуліцы і зноў вяртаемся да цэнтральнай магістралі горада.

Набліжаемся да кафэ «Рыбакова хата».

Навокал люстры і шкло — дзіўны, крыху халаднаваты свет «царства» Нептуна. Але нам не холадна. Тут утульна і вельмі прыемна. Крэслы і столікі нагадваюць камфартабельныя ладзі.

У меню — рыбныя бялы...

Я слухаю Вальмена Мікалаевіча і параўноўваю. Параўноўваю тое, што пакуль у чарцяжах і маляноках, з тым, чым сёння карыстаюцца мінчане.

Гандлёвая сетка Ленінскага праспекта, і перш за ўсё яго цэнтральнай часткі, складалася ў канцы 40-х — пачатку 50-х гадоў. Пры пачатку першых паверхай жылых

будынкаў архітэктары звярталі галоўную ўвагу на рашэнне фасадаў. Вось адкуль прыйшлі да нас вузкія, не прыстасаваныя для сучасных форм гандлю залы, вельмі нязручныя дапаможныя памяшканні магазінаў, сталовых. Нейкі не натуральны кантраст: у новых мікрараёнах прасторныя, зручныя магазіны, будуюцца буйныя гандлёвыя цэнтры тыпу «універсам», а ў цэнтры велізарнага сучаснага горада няма падобнага прадпрыемства гандлю, грамадскага харчавання, ГУМ і ЦУМ? Вальмен Мікалаевіч усміхаецца — маштабы учарашняга дня.

Працей кажучы, гандлёвая сетка Ленінскага праспекта ўжо ні ў якой меры не можа задаволіць патрэб горада. Нават у адпаведнасці з дэючымі, ужо састарэлымі нормамі, дэфіцыт толькі па нехарчовай сетцы агульнагарадскога значэння складае каля 50 тысяч квадратных метраў гандлёвай плошчы! А колькасць харчовых магазінаў не можа задаво-

жыхароў бліжэйшых дамоў.

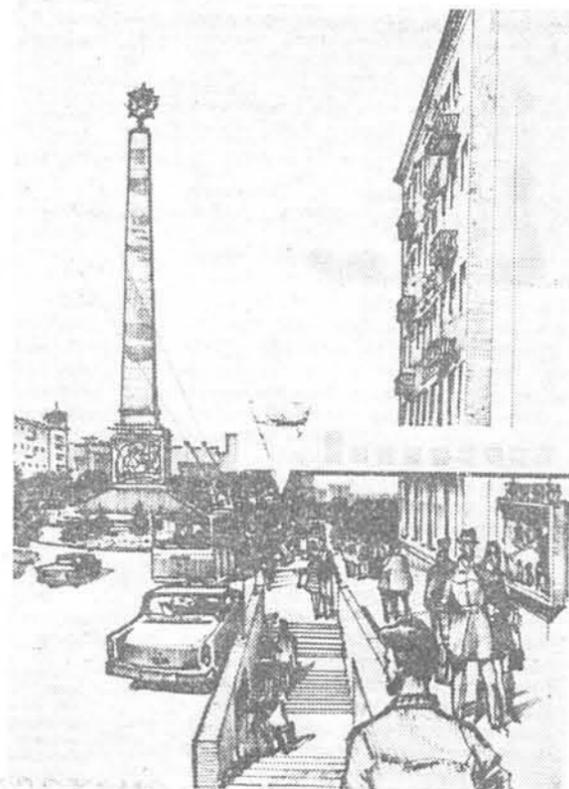
Але гутарка не аб мінулым і не аб сучасным, а аб бліжэйшым будучым. Відаць, кожнаму зразумела, што гандлёвы цэнтр сталіцы лепей размясціць у агульнагарадскім цэнтры — не ў Чыжоўку ж яго выносіць! Знойшоўся і свабодны ўчастак, прыгодны для размяшчэння комплексу: трымаўшчы, якая прылягае да вуліцы Валадарскага ў тым месцы, дзе яна робіць паварот амаль пад прамым вуглом. Тут прадугледжана размясціць універсальны праматарны магазін з гандлёвай плошчай 20 тысяч квадратных метраў — у дзесяць разоў больш, чым цяперашні ГУМ. Цэнтральны комплекс уключаць у сябе і харчовы магазін з гандлёвымі заламі на дзве тысячы квадратных метраў, і іншыя прадпрыемствы грамадскага харчавання. 12-павярховы будынак комплекс будзе добра відаць з Ленінскага праспекта, ён узбагаціць глыбіннае развіццё галоўнай магістралі сталіцы, аб'яднае рознастылявую забудову гэтага раёна. Рэльеф мясцовасці дазволіць без асаблівых намаганняў сваіх усе гаспадарчыя памяшканні пад зямлю.

Рэканструкцыя прадпрыемстваў гандлю і агульнага харчавання на праспекце мае самыя высакародныя мэты. Папершае, будзе дасягнута рэзкае павелічэнне гандлёвых плошчаў у

цэнтры сталіцы. Па-другое, аббудзецца пераспецыялізацыя — з'явіцца сетка вялікіх сучасных фірменных магазінаў. Па-трэцяе, вырашыцца праблема максімальнай механізацыі працаёмкіх працэсаў на прадпрыемствах гандлю. І, нарэшце, пачне ажыццяўляцца даўня мара мінскіх архітэктараў стварыць адзіны ансамбль Ленінскага праспекта, рэканструюваць фасады першых паверхай, вітрын, гэззсэтэлавой рэкламы, дробных гандлёвых кропак, добраўпарадкаваць прылягаючыя вуліцы.

І зноў мы з Вальменам Мікалаевічам крочым па заўтрашнім праспекце. На плошчы Перамогі — падземны магазін: велізарная круглая зала нібы паўтарае форму плошчы, тысяча квадратных метраў, запоўненых таварамі. З падземнага магазіна па падземным пераходзе шыбнем да двухпавярховага магазіна «Кветкі». Ад яго рукою падаць да салона «Мінскі сувенір». Далей, ля цырка, — кафэ «Аозна». Кафэ-экспрэс «Вясна» зойме плошчы чыгуначных кас, магазіна «Кулінарыя», нязручных казёр на першых паверхах.

Своасаблівы гандлёвы вузел з'явіцца на рагу праспекта і вуліцы Казлова. На базе існуючых — рыбнага магазіна, кулінарыі, сталовай і магазіна галаўных убораў будзе створаны так званы рыбны комплекс, у прасторных залах якога мінчане

Уваход у падземны магазін на плошчы Перамогі.

змогуць не толькі купіць розную рыбу і вырабы з яе, але і набыць рыбныя паўфабрыкаты, кулінарную прадукцыю з рыбы, адпачыць і перакусіць у спецыялізаваным рыбным кафэ. Дарчы, мы пабывалі ўжо ў ім — памятаеце «Рыбакову хату»? Між іншым комплекс будзе абслугоўвацца спецыялізаваным рыбным камбінатам, нядаўна створаным у Мінску.

Акрамя рыбнага, у горадзе з'явіцца «цэнтры» музычны, кніжны, гародніны.

Рэканструкцыя — не простая помка сцен і чыста фізічнае пашырэнне плошчаў. Ствараюцца сапраўдныя творы мастацтва. У сучасныя інтэр'еры ўведзены нацыянальныя элементы. Напраджаецца новы ан-

самбль. Найбольш істотнымі элементамі яго стануць высокадэкаратыўныя даўгавечныя аддзелачныя матэрыялы: медзь, латунь, літае шкло, дрэва, кераміка.

Адначасова вырашаецца яшчэ адна, не менш важная праблема — паліпшэнне жыллёвых умоў мінчан, якія жывуць на Ленінскім праспекце.

Асноўны недахоп цяперашніх, так званых, убудаваных магазінаў у тым, што двор жылога дома ператвараецца фактычна ў гаспадарчы двор прадпрыемства: няспынна равуць аўтамабілі, яны загараджаюць уваходы ў пад'езды, акаляючая тэрыторыя завалена скрынямі. Акрамя таго, жытвары «магазіннага» дома часта скардзяцца на шум, які робяць халадзільныя і вентыляцыйныя ўсталяванні.

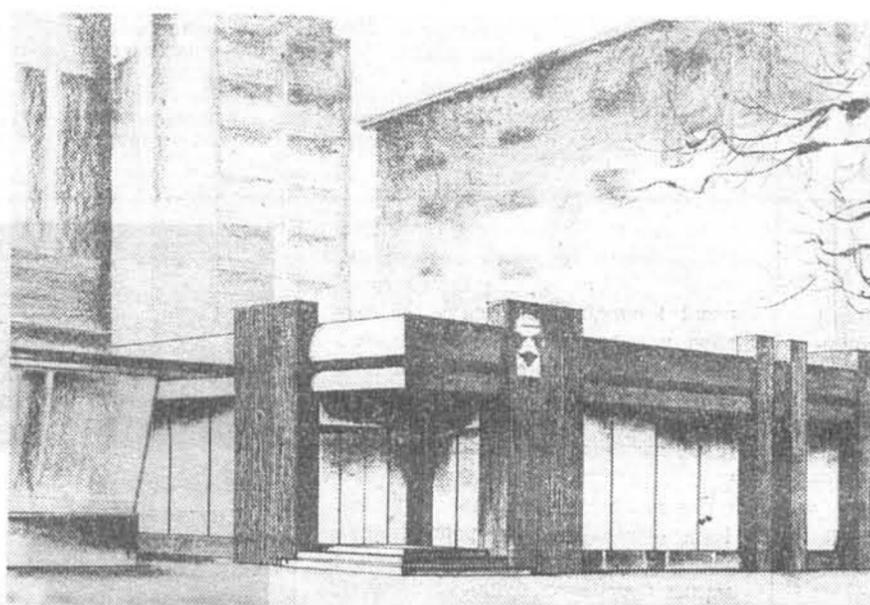
У праекце рэканструкцыі прадугледжана ўзмацненне гукаізаляцыі, перакрыццям над магазінамі і вынас «шумнага» абсталявання за межы жылога дома.

Вось такі праект рэканструкцыі гандлёвай сеткі Ленінскага праспекта Мінска распрацаваны ў інстытуце «Белгіпрагандаль». Асноўныя аўтары праекта — заслужаны архітэктар рэспублікі В. Аладаў і архітэктар С. Неумывакін. Над праектамі працавалі таксама архітэктары В. Грыгорышына, А. Жалдакоў, В. Ласкавы, Л. Мельнік, В. Сташчанюк, М. Ткачук, Я. Цвінгель.

Чарцяжы архітэктараў ужо ў руках будаўнікоў.
Г. КРУГЛОУ.

Кафэ «Рыбакова хата».

Магазін «Сталічны».

НАШЫ МАЙСТРЫ МАСТАЦТВА

С ВІСТОК... Мяч узвіўся над сеткай і рэзка спікіраваў уніз — планіруючая падача — узяць яе не проста, але выхаванцы Уладзіміра Сямёнавіча Мурашвера, члены зборнай Бярозаўскай сярэдняй школы, валеібалісты спрактыкаваныя.

Звонка «здукаецца» па ўдары мяча... Пас... удар... праціўнік паставіў блок. Зноў пас... гульня ідзе напружаная, упартая.

Уладзімір Сямёнавіч усміхаецца. — З 1959 года я на грамадскіх пачатках трэнеруе валеібалістаў... школы... Незвычайны занятка для галоўнага мастака завода?.. Ну, чаму. Я лічу, што спецыяліст, які жыве ў такім маленькім гарадку, як наша Бярозаўка, не павінен замыкацца ў кола сваіх толькі вытворчых інтарэсаў... Пасля заканчэння Ленінградскага вышэйшага мастацка-прамысловага вучылішча імя Мухомінай Уладзімір

ШУКАЛЬНІК

Мурашвер атрымаў накіраванне на шклозавод «Нёман» Некаторыя шкадавалі маладога мастака, маўляў, таленавіты хлопец і — на перыферыю. Там жа можна дыскваліфікавацца, ператварыцца ў звычайнага «тэхнолага».

Але Уладзімір думаў інакш. Ён ехаў на шклозавод «Нёман», маючы і план-максимум і план-мінімум свай дзейнасці на бліжэйшыя дзесяць год. Не, ён не збіраўся ператварацца ў «тэхнолага», хаця веданнем тэхналогіі «шкляной справы» вызначыўся срод аднакашнікам. Уладзімір лічыў: першае, што трэба зрабіць на заводзе, — яшчэ ўжо меў стабыя традыцыі, — гэта стварыць своеасаблівы мікраклімат творчага саборніцтва, узаемадапамогі, пры якім маглі б паўбны расквіцца індывідуальныя асаблівасці

кожнага майстра, кожнага мастака. Ён разумее, што не здолее выканаць пастаўленых перад ім, як перад галоўным мастаком, задач без згуртавання калектыву калег-аднадумцаў, шукальнікаў і эксперыментаў.

З гэтага ён і пачаў.

Сёння, калі мы гаворым пра поспехі шклозавода «Нёман», аб вырабах якога загаварылі і ў нашай краіне, і за яе межамі, як аб поспеху новага ў развіцці мастацкай апрацоўкі шкла, то зусім слухна пачынаем імя Уладзіміра Мурашвера называем імяны яго сяброў і папчнікаў: Людмілы Мігковай, Сільвіі Раўдвэ, Керсці Вакс і іншых.

Спакойны, з мяккім, лагодным го-

ласам і ціхай усмешкай Уладзімір Мурашвер здолеў з'яднаць у дружны калектыв гэтах людзей, розных, вельмі не падобных адзін на аднаго і па творчых індывідуальнасцях і па характарах. Уладзімір Сямёнавіч валодае дарам педагога, ён умее падтрымаць маладога таварыша, «прымусіць» яго паверыць у свае сілы, дапамагае парадамі, добрым словам і, канечне, асабістым прыкладам.

З самага пачатку свай работы на шклозаводзе «Нёман» Уладзімір Сямёнавіч Мурашвер праявіў сабе як неўтаймаваны эксперыментатар, мастак, які заўсёды ў пошуку новых, нечаканых рашэнняў.

Кожная работа У. Мурашвера вызначаецца своеасаблівым дэкаратывізмам, жаданнем раскрыць усё багацце пластычных і каляровых якасцей шкла.

ШТАБ-КВАТЭРА кампаніі «Оксідэнтл петролеўм кампані», прэзідэнтам якой з'яўляецца доктар Арман Хамер, размешчана ў Лос-Анджэсе. Але гэтымі днямі імя доктара Хамера можна пачуць у Беларускай дзяржаўным мастацкім музеі. Справа ў тым, што ў Мінск прыбыла мастацкая выстаўка твораў з прыватнай калекцыі прэзідэнта «Оксідэнтл петролеўм».

Калі адзін амерыканскі журналіст запытаў Армана Хамера, чаму той калекцыяніруе творы мастацтва, збіральнік адказаў: «Таму, што гэта цікава. Гэта як паліванне. Я адчуваю асабліваю радасць, калі мне ўдаецца адшукаць рэдкія карціны альбо пачуць звязаную з імі гісторыю... Калекцыяніраваць творы мастацтва гэта нешта большае, чым простае збіральніцтва. Тут вы сутыкаецеся з нечым неўміручым, з тым, што перажыло стагоддзі, што вы захоўваеце для нашчадкаў».

У гэтых словах Армана Хамера адлюстравана сутнасць яго дзейнасці як збіральніка і аматара вышэйшага мастацтва.

Мінчане змогуць пазнаёміцца на выстаўцы з творамі Альбрэхта Дзюрэра, Леанарда да Вінчы, Рафаэля Санці, Рэмбранта ван Рэйна, Франсіска Гоі, Поля Гагэна, Поля Сезана, Вінсэнта Ван-Гога, Агюста Рэнуара, Пабло Пікасо і іншымі.

Мінск не першы горад у Саюзе, дзе набывала выстаўка. Яе бачылі ў Ленінградзе, Маскве, Кіеве. А пасля Мінска, відаць, адправіцца яна ў Рыгу і Адэсу... Трэба сказаць, што ўсюды выстаўка карысталася вялікай цікавасцю ў аматараў жывапісу.

Экспазіцыю адкрываюць работы старых майстроў. Асаблі-

ваю цікавасць тут уяўляюць некалькі малюнкаў Леанарда да Вінчы, эскізы да фрэсак Рафаэля Малюнак «Першацвет» Дзюрэра — яскравы прыклад мастацтва німецкага Адраджэння. Гэты малюнак звяртае на сябе ўвагу кожнага — яная пільнасць да самых звычайных

Манмартр у час карнавала» Песара, «Дзяўчыны, якія чытаюць» Рэнуара, «Дзень добры, пан Гагэн» Поля Гагэна, «Раніца» Каро, «Балыцца ў Сен-Рэмі», «Сейбіт» Ван-Гога, малюнак «Танцы ў Мулен-дэ-ля-Гамет» Тулуз-Латрэка, «Партрэт дзяўчынкі» Каро.

Пазнаёміцца наведвальнікі выстаўкі і з работамі амерыканскіх мастакоў. Сярод калекцыі твораў амерыканскага мастацтва «Партрэт Джорджа Вашынгтона» Д. Сцюарта, «На пляжы» М. Прэднергаста, «Партрэт кардынала Марцінэлі» Т. Ікінса, дзве карціны Мэры Кесет, амерыканкі, якая амаль увесь час жыла і працавала ў Парыжы.

Ёсць на выстаўцы работы мастакоў, з якімі савецкі глядач пазнаёміцца ўпершыню.

Доктар Хамер падараваў адну карціну са сваёй калекцыі Эрмітажы. Гэта партрэт актрысы Антоні Сарантэ работы Франсіска Гоі. На партрэце — жанчына-прыгажуня, багатай душой чалавек. Вялікі іспанскі жывапісец напісаў яе ў свабоднай, натуральнай паставе, на срабрыста-шэрым, непаўторна гоускім фоне, які надае ўсёму палатну незвычайную «меладыйнасць», задуманасць... І яшчэ адна работа Гоі — эскіз да габелена «Эль Пелеле». Гэта работа маладога мастака прасякнута веселасцю, народным гумарам. Яна і напісана ў празрыста-сонечным каларыце, які быццам увабраў яркае святло Іспаніі. Потым, у цяжкія гады, сталы Гоі перапрацаваў гэты сюжэт у адзін з афортаў бессмяротнай серыі «Капрычас», у якім ён набыў зусім іншае, вельмі драматычнае гучанне.

Вядомы калекцыянер сам падараваў творы для выстаўкі і зрабіў гэта выдатна, з сапраўдным разуменнем мастацтва, з тонкім густам...

Доктар Арман Хамер быў першым амерыканскім бізнесменам, які заключыў дзелавы дагавор з маладой Рэспублікай Саветаў. Зараз пра гэта шырока пісалі нашы газеты, ён таксама адным з першых амерыканскіх дзелавых людзей заключыў дамоўленасць з нашай краінай на будаўніцтва камбінатаў па вытворчасці мінеральных угнаенняў.

Накіроўваючы ў нашу краіну гэтую выстаўку, доктар Хамер прапанаваў узяць па сябе арганізацыю ў Злучаных Штатах вялікай выстаўкі скарбаў мастацкіх музеяў Саюза... Такая выстаўка неўзабаве павінна адкрыцца ў Амерыцы.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

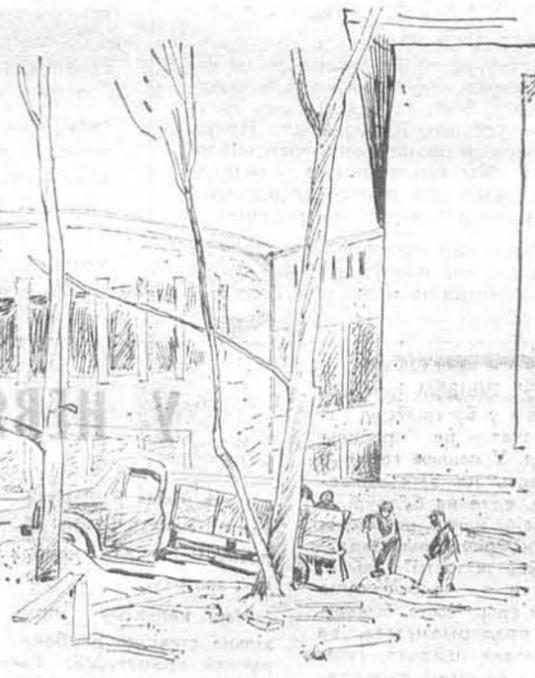
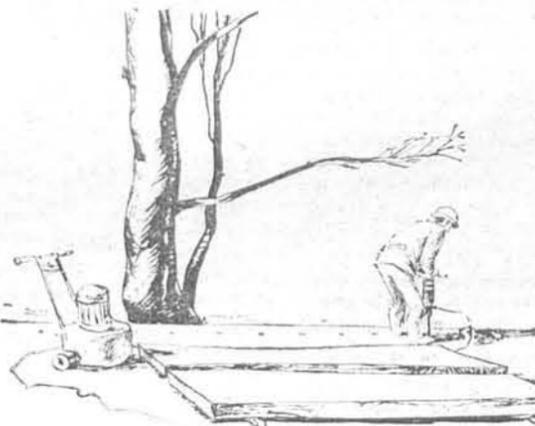
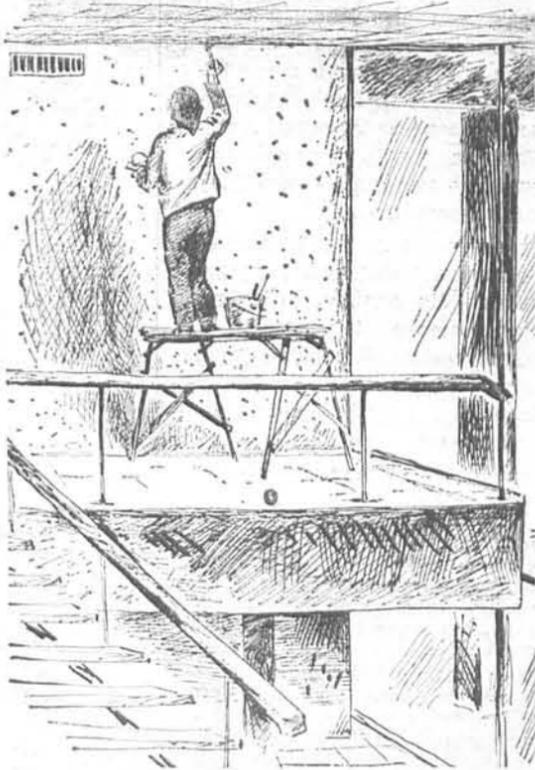
Мінчане сустракаюцца з Гояй...

праяў прыроды і ў той жа час колькі драматызму ў гэтым будзённым матыве! Мінчане змогуць пазнаёміцца з дзвюма карцінамі Рубенса. Адна з іх — «Збор манны ў пустыні» была выкарыстана мастаком для стварэння габелена з серыі «Таінствы Еўхарыстыі», якую Рубенс выконваў па заказе Ізабелы Іспанскай.

На выстаўцы шмат цікавых твораў французскіх мастакоў-імпрэсіяністаў, постімпрэсіяністаў. Сярод іх — вядомыя нам на рэпрадукцыях «Бульвар

ІШЛО СВЯТА ПРАЦЫ...

Малюнкi С. ВОЛКАВА.

Ван-ГОГ. Сейбіт. ГОЯ. Партрэт антрысы.

Ён намагаўся дасягнуць унікальнасці кожнага вырабу, яго рукатворнасці. У. Мурахвер шырока выкарыстоўваў гутную тэхніку, якая дазваляла найбольш поўна перадаць пластычнасць шкла, плаўнасць і цяжкасць яго ліній, нечаканыя каларовыя спалучэнні, калі шкло ззяе, блішчыць, пераліваецца.

Работы Уладзіміра Сямёнавіча, створаныя на пачатку шасцідзсятых гадоў, не страцілі сваёй навізны і арыгінальнасці. Многія яго знаходкі і сёння выкарыстоўваюцца беларускімі мастакамі шкла.

А сам У. Мурахвер зацікавіўся магчымасцямі шкла, які матэрыялу манументальнага. Ён распачаў шырокія эксперыменты па стварэнні буйных манументальных пласцін са шкла. Гэтыя пошукі ішлі нялёгка, бо шкло вельмі «напрызны» матэрыял, яно

паграбуе гранічнай адпрацаванасці тэхналагічнага працэсу, дакладнасці тэмпературнага рэжыму.

Дэкаратыўныя пласты каларовага накладнога шкла «Лэў» і «Выдзімалышчык», якія ён стварыў у 1967 годзе з'явіліся вынікам гэтых эксперыментаў.

Гэтыя творы былі натуральным працягам яго папярэдніх пошукаў, сцвярдзеннем магчымасці выкарыстоўваць шкло, як своеасаблівы, вельмі «багаты» матэрыял для ўпрыгожвання сучаснага інтэр'еру. Дэкаратыўныя пластыны У. Мурахвера, арміраваныя металам, у хуткім часе з'явіліся і ў экстэр'еры будынкаў — імі быў упрыгожаны фасад дома культуры ў саўгасе «Прагрэс» Гродзенскай вобласці, у вядомых сёння ўсёй краіне Верцілшчах.

Шкло... Стараяжытны і вечна новы матэрыял. Колькі цудаў, яшчэ не раскрытых сакрэтаў тоіць яно ў сабе!

Уладзімір Сямёнавіч Мурахвер настойліва шукае ўсё новае і новае магчымасці яго выкарыстання, тыя «схаваныя» якасці, якія дазваляюць больш поўна раскрыць яго прыгажосць і прывабнасць.

Зараз ён займаецца стварэннем інтэр'ера палаца культуры шклозавода «Нёман». Мастак уяўляе сабе яго як своеасаблівы гімі шкла, хоць у гэтай рабоце паказаць усе «магчымасці» шкла. Ужо зроблена дэкаратыўная сценка на пляцоўцы другога паверха. Яна «сбрана» з рэльефных каларовых і бясколерных манументальных блокаў. Вялікія плоскасці аконных праёмаў у фаятэральнай залы ўпрыгожаны вітражнымі кампазіцыямі. У гэтай рабоце Уладзімір Мурахвер прадстае перад намі ў новай якасці, як мастак манументальнага жанру, як «кампазітар» інтэр'ера. Але ён не «забываецца» і на вытворчасць. Зараз перад ім стаіць вельмі складаная

задача: стварыць такую тэхналогію апрацоўкі шкла, каб нават тыя рэчы, якія судыць з канвеера, неслі па сабе рысы унікальнасці, непаўторнасці.

Рэспубліканскі мастацкі савет Міністэрства будаўнічых матэрыялаў БССР ужо зацвердзіў арыгінальныя па форме і своеасаблівых па дэкоры масавыя вырабы — кубкі, графіны, глянкі, вазы для кветак і фруктаў, салатніцы, якія, несумненна, прыйдуцца да спадабы пакупнікам.

Беларускае мастацкае шкло. Вырабамі беларускіх мастакоў шкла захапляліся ў Амерыцы і Японіі, Англіі і Аўстраліі, Францыі і Канадзе. І немалую ролю ў гэтым адыгралі мастакі шклозавода «Нёман», дзе плённа працуе і Уладзімір Сямёнавіч Мурахвер.

М. ЯНІЦКАЯ.

НА СТАРОНКАХ газеты «Літаратура і мастацтва» пачалася гаворка пра сённяшні і заўтрашні дзень народнага тэатра. Пытанне гэта даўно наслела. Зразумела, што ў адным артыкуле немагчыма ахапіць усе праблемы, якія сёння стаяць перад нашымі калектывамі. Падтрымліваючы выступленне майго калегі Аляксей Бяляева, хачу расказаць пра садружнасць мастака і рэжысёра ў народным тэатры.

Справа гэта надзвычай важная. Мне прыемна і адначасова крыху цікавата. Як ахапіць усё, што звязана з мастаком і рэжысёра ў народным тэатры. Я падкрэсліваю, менавіта ў народным, бо не адно і тое ж мастак у прафесійным і народным тэатры.

У прафесійным тэатры рэжысёр мае магчымасць шукаць сабе такога мастака, які адпавядае асноўным напрамкам і творчай прыродзе рэжысёра. У народным усё гэта не так проста. Іншая справа, калі мастак наогул няма і яго трэба недзе шукаць. А калі ў тэатры працуе свой мастак і даўно, хіба ж яму не цікава працаваць над сцэнічным увасабленнем твораў Крапівы, Макаёнка, Астроўскага! Ён жа таксама чакае новага, невяданага, каб паспрабаваць свае сілы на творчай ніве, якая называецца тэатрам.

А што такое мастак у народным тэатры? Яго фактычна няма. А калі ёсць, то праз «рысачку». Па штатнаму раскладу ён называецца загадчыкам пастаноўчай часткі, а праз «рысачку» — мастак. А тую пастаноўчую частку не знойдзеш у нас і днём з агнём. А дзе ж знайсці чалавека, які б адпавядаў двум такім розным пасадам?

Нашаму тэатру пашанцавала. Такі мастак ёсць. Ён працуе ў тэатры з дня яго ўтварэння. Прышоў да нас пасля службы ў арміі, закончыўшы Мастацка-графічнае вучылішча ў Віцебску (так яго тады называлася). Гэта — Пятро Сяргеевіч Захараў, родам з Палесся. Ён прышоў у тэатр сваю любоў да зямлі бацькоў, тэатра.

Мінула трынаццаць гадоў. Захараў стаў не толькі сапраўдным тэатральным мастаком, але і выхавцелем. Усё, што датычыць тэатра — усё яго. Калі не бачу Пятра Сяргеевіча зранку, мне чагосьці не хапае. Мы так звыкліся раіцца, што адзін без аднаго рэдка калі прымаем нейкае пэўнае рашэнне.

Рэпертуар тэатра абмеркавалі на некалькі год наперад. Разам вырашылі паставіць цыкл п'ес беларус-

кіх драматургаў, творы якіх адлюстроўвалі б пэўную гістарычную эпоху. Пачалося ўсё з «Раскіданага гнязда» Я. Купалы. «Сёння мы закончылі сваю пяцігадовую працу. Сюды ўвайшлі, акрамя «Раскіданага гнязда», «Партызаны» К. Крапівы, «Людзі на балоце» І. Мележа, «Трыбунал» А. Макаёнка, «Канчане — суседзі мае» І. Козела, Галоўны герой цыкла — беларус, чалавек працы, чалавек высакародны, горды, які можа за сабе пастаяць.

Названыя спектаклі афармляў Пётр Захараў. Яго вабіць пошук вобраза спектакля, лакалізм, выразнасць, яркасць дэкарацый. Паглядзеў сёння на эскізы, што вісяць у нашым рэпетыцыйным пакоі, магу сказаць, што пошук яму ўдаўся. Так, вобразам спектакля «Партызаны» К. Крапівы стаў магутны дуб, які ўвасабляў моц народа, што адстойваў свае завабы, сваю будучыню.

Мастак наш заўсёды розны, знаходлівы ў арганізацыі сцэнічнай прасторы.

Хораша глядзяцца і эскізы да спектакляў-казак. Іх не багата — адна ў год. Мы ж паставілі восем казак. І тут Захараў на вышніні. Ён любіць казку, разумее яе прыроду. Зноў вобразнасць, казанасць, тэатрычасць і лакалізм. Нічога лішняга, непатрэбнага, поўны давер юнаму глядачу.

Казка «Два клёны» Я. Шварца прываблівала сапраўднай таямнічасцю леса. «Трусавосці» С. Міхалкова — самалётам, які здавалася, ляцеў па сцэне на вышніні двух метраў. Гэта рабілася і проста і цяжка. «Іван ды Мар'я» У. Гольдфельда здзіўляла і захапляла дзяцей раптоўным ператварэннем трона князя ў стары гнілы дуб, у які ўваходзіла Заморскае страшыдла, нібы прывід.

Пра нашага мастака-казачніка і чараўніка можна гаварыць і пісаць многа, а я хачу, каб за гэтым відаць была тая вялікая праца, якая патрэбна, каб перавесці эскіз у дэкарацыю. У народным тэатры ж так: намалюваў, выдумаў, дык ідзі і зрабі. І мы робім усё з радасцю,

бо наша праца адрацавана дзецям.

З чаго пачынаем мы, уздышы п'есу? Першае — мастак чытае яе лічэ да сустрэчы з калектывам. З акцэнтамі сустракаемца ўжо ўдвух. Дагэтуль мы абмеркавалі п'есу, засталася прачытаць на агульным сходзе. Але вось п'еса прынята да пастаноўкі. Пачынаецца карпатлівая праца мастака і рэжысёра. На першым часе абмяркоўваем пытанні, якія ставіць аўтар у сваім творы. Мастак пакуль што нічога не малюе. Лічу, што самае галоўнае ў гэты падрыхтоўчы перыяд дамовіцца не аб мастацкім вобразе спектакля, які можа ўзнікнуць у працэсе чытання п'есы або разваг аб ёй. Нам трэба дакапацца да ШТО? І ЧАВОШТА?, а ЯК? — гэта лжыць на дзе, яно ўсплывае само па сабе. Трэба давесці да абсалютнай яскасці ідэю п'есы.

Не часта адразу разумеем адзін

Для казкі ж «Два майстры» было зроблена дзесяткі алоўкавых накідаў. Ніяк не ўдавалася знайсці вонкавы вобраз спектакля, які б задавальняў і мяне і Пятра. Давялося рабіць макет.

Апошняя наша работа — «Крайна Айгуль» М. Карыма, Башкірыя, Горы, Лес, Хораша наўкоп. Але што такое горы? Горы ёсць і ў Мазыры і лес таксама. Хацелася паказаць не месца дзеяння, а пра што ідзе гаворка. Знайсці вобраз спектакля. Я ездзіў у Башкірыю, сустракаўся з аўтарам, прывёз кніжкі, фотакарткі, запісаў музыку, словам, усё, што мог цягнуць мастаку. Закіпела работа. Паступова акрэслілася ідэя спектакля — без Радзімы няма шчасця. Але як гэта ўвасабіць у дэкарацыі? Ужо трэба выходзіць на сцэну, а эскізаў няма. Мы сядзелі і гаварылі днямі. Пятро не знаходзіў сабе месца.

Перапісаны дзесяткі лістоў паперы. І ўсё не тое. Але хто дбае, той і мае. У рэжысёрскай (хай даруюць мне рэжысёры) гаварыліні часамі бываюць залатыя словы. Што ж такое Радзіма для Айгуль, дзяўчыны, якую маці пакінула трохгадовай? Пачалася вайна, фашысцкі лагер, уцёкі, Італія...

Маці прыехала ў Башкірыю з другім мужам Карло П'ікі праз 14 гадоў, каб забраць Айгуль, сваё першае дзіця. Айгуль павінна выбяць — Радзіму ці маці. За лес Айгуль пачынаюць барацьбу прастыя жанчыны, якія яе выхавалі.

На эскізе ўзнікла карціна: на ўвесь гарызонт — жанчыны, схіленая над малым дзіцем. Адна каліса — галава дзяўчыны ў тры метры з выразнай роспацх — што рабіць? На другой — галовы жанчын з думкаю — што гэта будзе? І кожная нібы гаворыць: не адрываўся ад роднае зямлі. Без Бацькаўшчыны не будзе шчасця.

Эскіз нясе на суд калектыву — і аднадушна прымаем.

Вось так жывём і вучымся адзін у другога.

Шкада толькі, што садружнасць мастака і рэжысёра праходзіць незаўважанай, а ў ёй ключ да вырашэння спектакля. Пра гэта не пішучы ў рэцэнзіях, не вядзецца гаворка на творчых канферэнцыях, семінарах. Колькі ўжо год працуюць народныя тэатры, а я іначай раз у раз не бачу ніводнай выстаўкі работ мастака народнага тэатра.

Думаецца мне таксама, што час ужо ў Саюз мастакоў прымаць і мастакоў народных тэатраў, вядома, калі яны таго заслугоўваюць. Наш Пётр Сяргеевіч таго варты.

Міхась КОЛАС,
рэжысёр Мазырскага народнага тэатра, заслужаны работнік культуры БССР.

МОЙ ДРУЖА, МАСТАК!

аднаго. Адночы Пятро назваў мяне да сябе і паказаў эскіз дэкарацыі да казкі «Іван ды Мар'я». Я глядзеў доўга і маўчаў. Мастак запэкачыў і пачаў гаварыць, што эскіз іначэ не закончыць. Потым ён расхваляваўся і сказаў:

— Праўду кажуць, не паказвай рэжысёру незакончаных эскізаў. Прыйдзеш заўтра, я ўсё зразумею...

Прышоў заўтра — зноў эскіз, ужо другі, зусім не падобны на першы і такі нечаканы. Трапіла і ярка выразаў ён ідэю спектакля, і я адразу яго прыняў, хаця мне давялося адмовіцца ад усіх мізансцен, якія сляліся ўжо ў маёй галаве. А на сцэне ў эскізе стаў адзін трон князя. Калі перавярнуць той трон, то нечакана ўзнікне другая карціна — дуб. Па задуме мы хацелі паказаць чалавека, які займае пасаду не па яго здольнасцах. Ён ішчэ толькі князь, а вядзе сябе, як цар. Калі ён гаварыў нешта, то абавязкова лез на трон, бо іначай падначаленыя яго не слухалі. Але, каб сесці на трон, князь павінен быў залезці каленямі, бо высокая, там развярнуцца і тады аддаваць загады. Вось такі трон я ўбачыў на эскізе. Усё стала на сваё месца...

У НЕВЯЛІКІМ ГАРАДКУ БАГУШЭЎСКУ

МЫ ЖЫВЁМ і працуем у Багушэўску. Гэта нават не раённы цэнтр. У нашым горадзе моладзь не затрымліваецца, едзе на будоўлі, у абласны цэнтр, на той жа Мінскі трактарны завод.

І ўсё ж тэатр жыве, працуе, адбываюцца прэм'еры. Часта бываем на прадпрыемствах, ва ўстановах, школах, гутарым з людзьмі, запрашаем іх наведваць рэпетыцыі. Аматыры мастацтва знаходзяцца. Сёння ў тэатры людзі розных прафесій: рабочыя, настаўнікі, медыкі, служачыя, ёсць пенсіянеры і школьнікі. У цэлым — гэта дружная сям'я аднадумцаў, любімых у тэатр, мастацтва.

14 гадоў назад нашаму драматычнаму калектыву было прысвоена ганаровае званне народнага. Тэрмін, здаецца, невялікі, але перажыта за гэты час нямала. Адбылося каля 40 прэм'ер: «Мінулася кату масленіца» А. Астроўскага, «Васа Жалызнова» М. Горкага, «Паўлінка» Я. Купалы, «Несцерка» В. Вольскага, «Выбахайце, калі ласка», «Лявоніха на арбце» і «Трыбунал» А. Макаёнка і шмат іншых. Нядаўна паставілі новы спектакль «...А зоры тут ціхія» Б. Васільева, які паказалі на абласным аглядзе народных тэатраў.

Наш калектыв прыхільна ставіцца да беларускай драматургіі. Гэтыя спектаклі карыстаюцца поспехам у сельскага глядача. Але з кожным годам атрымаць новую п'есу беларускага аўтара становіцца ўсё цяжэй і цяжэй. Народным тэатрам ніхто не расказвае, якія навінкі з'явіліся і ніхто не дапамагае нам «разжыцца» на іх. У прафесійных тэатрах гэта трымаецца пад сакрэтам. Абласны ж дом народнай творчасці нярэдка чамусьці сам бывае «не ў курсе».

Вядома, мы не сядзім склаўшы рукі, пішам аўтарам, хаця нам не заўсёды і не вельмі ахоўна адказваюць. Думаецца, што клопаты пра рэпертуар абавязаны ўзяць на сябе Рэспубліканскі дом народнай творчасці. Ён павінен дасылаць у тэатры вычарпальную інфармацыю, сур'ёзна і грунтоўна фарміраваць

рэпертуарную афішу кожнага народнага тэатра, зыходзячы з яго творчых магчымасцей.

Нельга, вядома, параўноўваць умовы работы народнага тэатра трактарнага завода з калектывам у Багушэўску. Але, дзе б ні працаваў тэатр, калі ён называецца народным, да яго трэба прадаўляць самыя высокія патрабаванні. Бо сапраўднае мастацтва не церпіць шэрасці і пасрэднасці.

Многа пішучы і гавораць у нас пра шэфскую дапамогу прафесійных тэатраў народным. Адзін час нашым пастаянным дарадцам і цяжкім настаўнікам быў народны артыст рэспублікі Цімох Мікалаевіч Сяргейчык. Мы вельмі ўдзячны яму за вялікую дапамогу і клопаты, за ўсё добрае, што ён для нас зрабіў.

Зараз да калектыву сэрцам прыкіпеў заслужаны артыст БССР Георгій Дубаў. Кожны прыезд яго ў Багушэўск — вялікая радасць. Але ўсё гэта пакуль што шэфства аднаго акцёра.

Ці не час падумаць над тым, каб шэфства прыняло нейкія іншыя арганізацыйныя формы. Дырэкцыя тэатра, трэба шырава сказаць, у гэтай справе не вельмі зацікаўлена, уся адказнасць кладзецца на акцёра. А ён, загрузаны на рабоце (на асноўнай сцэне і на выязных спектаклях), выкрывае часінку ў свае выхадныя дні, каб сустрэцца з намі, параіць.

Бывае, што мы ставім тая ж самыя спектаклі, якія ідуць і на сцэне коласаўцаў. Якая б гэта для нас была радасць, каб у Багушэўск на рэпетыцыю прыехаў нехта з акцёраў тэатра, а пасля сыграў бы ў спектаклі ролю разам з артыстамі народнага тэатра. Можна і яшчэ, відаць, нешта прыдумаць.

Многія пытанні рашаліся б лягчэй, каб пра тэатр больш клапаціліся мясцовыя арганізацыі. Кожнаму вядома, што тэатру патрэбна сцэна,

мы ж ёю карыстаемся толькі па панядзелках, бо штодзень у доме культуры паказваюцца фільмы. Зойдзе пра гэта гаворка і заўсёды чуеш адзін адказ: «Трэба выконваць план». А хіба ў народнага тэатра планаў няма?...

І апошняе, як кажуць,

пад заслону. Ужо год, як тэатр не паказвае свае спектаклі сельскаму глядачу. Прычына адна — няма транспарту. Цяжка вырашаюцца і іншыя гаспадарчыя справы, якія непасрэдна ўплываюць на якасць спектакляў, на творчы настрой акцёраў-аматараў.

Раіса САРОЧКІНА,
рэжысёр Багушэўскага народнага тэатра.

П'есу італьянскага драматурга Карла Гельдоні «Гаспадыня гасцініцы» паказаў нядаўна Баранавіцкі народны тэатр. На здымку сцэна са спектакля. У галоўных ролях — Алена Беларусавя (злева), Віктар Папоў і Людміла Усцінава. Фота Э. КАВЯКА. (БЕЛТА).

ГАРАЧЫЯ ДНІ НА КРАСАВІЦКІМ ПОЛІ

ВЯСНОВЫЯ РЭНДЫ АГІТБРЫГАДЫ «КАЛАСОК»

Іх — трынаццаць чалавек; маладых, вясёлых, няўрымслівых энтузіястаў. Рабочыя прамкамбіната Наталля Сойка і Леанід Трацяковіч, служачы райвыканіама Людміла Малініна, брат і сястра Галіна і Валеры Гурэвічы, тэлефаністка Валлянціна Пінчук, работніца «Саюздруку» Наталля Батура, лабарантна маслазавода Ніна Радзюкевіч, лентар таварыства «Веды» Артур Захаркевіч, культработнікі Маргарыта Пятрова, Міхал Галуза, Анатоль Міхайлаў і самы старэйшы ўдзельнік калентыву — выкладчык спеваў сярэдняй школы № 1 Георгій Пятровіч Яромін. Узначальвае агітбрыгаду Валеры Гурэвіч.

агітбрыгад Мінскай вобласці. Калентыву брыгады Старадарожскага раённага дома культуры «Каласок» заваяваў другое месца.

Пяць год назад я ўпершыню пазнаёмілася з гэтым калентывам. Як і зараз, агітбрыгада выступала ў полі. Што ж змянілася за гэты час? Прышлі новыя людзі. З тых удзельнікаў застаўся адзін ветэран Г. Яромін, вясёлы баян якога сагравае сэрцы, не дае сумаваць, дапамагае пераадоляваць розныя дарожныя цяжкасці.

Змены адбыліся не толькі ў складзе агітбрыгады. Галоўнае, што прыемна ўразіла і парадавала — змест праграмы, яго баявісць, нарэшце, сцісласць. Сцэнарый так і называецца «З працай і песняй хораша жыць». Гэта ўжо не канцэртная праграма, з якой раней выязджалі ў калгасы самадзейныя артысты. Сцэнарый нарадзіўся ў калентыве. Ён прываблівае сваёй эстраднай формай, выразнасцю, трапнымі рэпрызамі. Яго асаблівасці ў тым, што ў аснову сцэнарыя пакладзены крытычны аналіз гаспадарчых спраў. «Смехам па агрэхх» — так названы гэты раздзел праграмы.

Самадзейным артыстам пашчасціла. Добрае над-

вор'е спрыяла поспеху іх выступлення. Ды і дзень быў незвычайны — чырвоная субота. З ранку дзелавіта гудуць у полі трантары: садзяць бульбу, сеюць цурковыя буракі, авёс, ячмень, расцеваюць гной на кукурузным полі. Калгаснікаў у полі не відна. Адны механізатары і іх памагатыя ўпраўляюцца з сяўбой. Машыны ледзь паспяваюць падвозіць насенную бульбу. А калгаснікі ў гэты дзень выйшлі добраўпарадкаваць Курган Славы, пабудаваны ў гонар тых, хто загінуў у дні Вялікай Айчыннай вайны, парк і пляж ля штучнага возера. Ім памагалі 140 школьнікаў, 14 настаўнікаў, усе камсамольцы. Дружна ішла работа. Пасаджаныя кветкі, падрэзаныя дрэўцы. Адбылася і яшчэ адна важная падзея. З рыбгаса, што ў суседнім Любанскім раёне, калгасны малакавоз прывёз маленюкіх карпаў. Уся вялікая вёска Сінягі збеглася глядзець на небывалую тут навіну — зарыбленне возера.

Канцэртная пляцоўка — калгасны пляж ля возера. Месца малюнічае: сіняе вясновае неба, шодрае сонейка, чыстае, звонкае паветра. Дэнарачыі — гаманкія, зялёныя сасонкі. Людзей сабралася — не злічыць.

Агітбрыгада прыехала...

Тут трантарысты М. Семячэня і М. Шэшка, галоўны інжынер калгаса П. Бегунец, механік І. Петрушэня, калгасніцы В. Семячэня, Г. Усена, В. Турчэня бібліятэкарка К. Шэшка, старшыня калгаса У. Петрушэня, сакратар партыйнай арганізацыі М. Цішкевіч, настаўнікі, вучні...

Пад вясёлыя гукі баяна выходзіць удзельнікі агітбрыгады з імправізаванымі чамадамі ў руках, на якіх напісана «Каласок», вітаючы прысутных бадзёрай песняй. Чамаданы тыя не прастыя, а чарадзейныя. Яны імгненна ператвараюцца то ў поле, то дапамагаюць нам увяць, што робіцца на ферме.

Тым часам артысты раскаваюць пра поспехі працоўных свайго раёна ў трэцім, рашаючым годзе пяцігодкі. Вось яны, маякі жыццёлагадоўлі, знакімай майстры свайго справы — Яўгенія Лобан, Элеанора Валіцкая, Алена Жунавец. Называюцца лепшыя свінаркі, цялятніцы, сейбіты-трантарысты.

Удаўся агітбрыгадзе сацыяльны раздзел праграмы «Смехам па агрэхх». Няхай не свежая сцэнка з гарматай, але дзейнасць яе сацыяльных залпаў відэаважная: біла яна без промаху па самагоншыках, п'яніцах, па нядабных работніках сельмага і «Сельгастэхнікі».

Удзельнікі агітбрыгады Наталля Сойка і Галія Гурэвіч хораша праспявалі калгасныя частушкі, у якіх славіліся лепшыя людзі вёскі. Дарэчы ўпісалася ў праграму і песенька «Пра важную навуку арыфметыку». Навука гэтая памагае гаспадарчы разумна, ведаць энанамічны эфэнт ад

жывёлагадоўлі, палляводства і г. д. На жаль, калентыву не ўдалося добра задумаць дзевяці да лагічнага завяршэння. Напрошвалася за ёю наступная сцэнка — эстраднае «біро энанамічнага аналізу». Яна магла б увававідкі панасаць, у колыкі, напрыклад, абыходзіцца калгасу літр малака? Або выгадаваць цяля? Якія страты церпіць гаспадарка ад прагультшычак? Што дае калгасу рацыяналізатарская прапанова трантарыста?

Ад гэтага выступленне агітбрыгады было б яшчэ больш дзейным, баявітым. Не толькі адначаліся поспехі і недахопы, але і ўсирываліся іх прычыны, прымушалі глядачоў задумацца над імі.

У калгасе «Камуніст», дзе выступала агітбрыгада — 32 механізатары. На трантарах многіх з іх весела лунуюць чырвоныя сцяжкі. Трантарыст Іван Спрэевіч Шчарбачэня 15 год працуе механізатарам. Быў плугаром, пасля прычэпшынам, а сёння камандзір аграгата! Выконвае дзве нормы. А гэта даецца нялёгка. Другі трантарыст Уладзімір Паўлавіч Санкевіч прапанаваў прыстасаванне, якое дае магчымасць адразу ілассці ў баразну і бульбу і гной. Добры сейбіт і механізатар Антон Яфімавіч Шэшка. Яго поле — нібы чарчэж на паперы — пухляя зямля, роўныя барозны, правільна кінутае ў глебу насенне.

Цінавы фант прывёў старшыня калгаса «Камуніст» Уладзімір Андрэевіч Петрушэня:

— На гэтым бульбным полі, — гаварыў ён, — працуе два аграгаты — два трантары з бульбас-

джалкамі, і чатыры аўтамашыны падвозяць ім насенне. Абслуговаюць гэтую тэхніку 9 чалавек. Норма на трантар — пасадзіць чатыры гектары. Нашы лепшыя механізатары за светлавы дзень даюць па дзве нормы. Каб пасадзіць бульбу на плошчы 4 гектары ручным спосабам, спатрэбілася б 25 коней і 80 калгасніц. Ды і гэтыя людзі за дзень з гэтай нормай ніколі б не справіліся. Таму год 10—15 назад мы бульбу садзілі аж да чэрвеня месца. А зараз мяркуем справіцца да першамайскіх свят.

Калгас «Камуніст» у раёне называюць своеасаблівым вопытным полем. Тут смела эксперыментуюць, шукаюць. Толькі адной бульбы сеюць 12 гатункаў. А яшчэ ячмяні, аўсы, а новая кармавая культура баршчавік Сасноўскага. Дастаналі той баршчавік у вучоных Ціміразеўскай акадэміі. Ён дае ураджай зялёнай масы да 1100 цэнтнераў з гектара. А кукуруза — да 400. Перавага відэаважная.

Відаць, абыходзіць, не заўважаюць гэтыя новыя з'явы ў жыцці калгаснай вёскі агітбрыгада не мае права. Яна заклікана — даступнымі ёй сродкамі прапагандаваць перадавы вопыт і даследчыкаў зямлі калгаснай, і ле працаўнікоў, тых людзей, чые залатыя руцкі для народа хлэб.

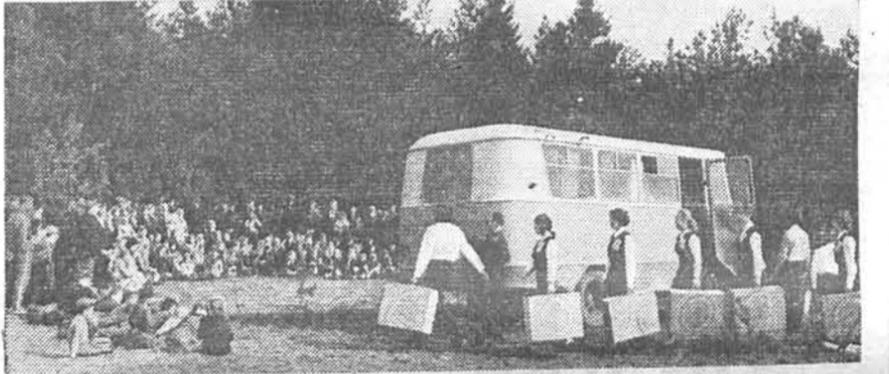
Брыгада «Каласок» живе зараз, як кажуць, на колах. Вясновыя рэйды яе пралялі ў розныя канцы раёна. Самадзейныя артысты ўжо наладзілі 15 канцэртаў. Іх з неадрапавасцю чакаюць працаўнікі вёскі.

Я. ДАНСКАЯ.

Старыя Дарогі.

Лепшы трантарыст калгаса Іван Шчарбачэня.

Выступаюць самадзейныя артысты.

Рыгор ІГНАЦЕНКА

ВЯСНА І ЛЕС

«КВЕТКА»

Снег растаў, але зеляніны і кветак яшчэ няма ў веснавым лесе. Наўкол аднастайная карціна — чорная зямля, чорныя ствалы і пні.

Так і адчуваеш — усё жывое ў лесе страшэнна сумуе па стракатых вясёлых фарбах. Міжволі вочы шукаюць іх...

Аднойчы з кішэні маёй курткі выпала маленькая стужачка чырвонага паркала. Лёгка шматок падхапіла ветрам і закінула на куст арэшніку, што стаў побач. І гэта чырвоная стужачка стала сапраўднай падзеяй у лесе.

Першымі яе заўважылі матылькі-лімоніцы. Яны раз-пораз падляталі да чырвонай стужачкі і доўга трапяталі над ёй жоўтымі крыльцамі. Здавалася, матылькі верылі і не верылі чырвонай кветцы на голай галіnce ў чорным лесе, але ўсёроўна ім было прыемна.

Услед за матылькамі стракатай стужачкай зацікавілася прыгажуня-берасцянка. Яна села на галінку, адным вочкам зірнула на стужачку, другім і, весела пінькнуўшы, знікла ў галінках.

Шэры дрозд доўга заклапочана разглядаў стужку. А перад адлетам, не вельмі даверлівы, нават адважыўся яе асцярожна дзюбачкай пакраптаць.

Можа, калі б не вавёрка, то ўсе лясныя жыхары наведалі б гэтую паліну. Борзды рыжы звярок узяўся па маладой асіnce ўгору, прабег па гнуткай галіnce, узяў у рот чырвоную стужачку і панёс яе на старую хвою ў сваё гняздо.

Якое ж сэрцайка застанеца абья-

кавым да такой прыгожай, яркай стужачкі ў шэрым і змрочным лесе?

АБУДЖЭННЕ

Дзесьці ў глыбіні заваленага снегам лесе яшчэ ляжаў лапкімі сіні снег. А тут, на светлым узлесе, яго ўжо растапіла сонца.

Ля шурпатага ствала магутнага дуба, што велічна стаіць на пагорку, бруцца раўчук. Хоць ён, праўда, яшчэ зусім маленькі, але ўсё ж раўчук.

Празрысты струмень вады, які выбіваўся аднекуль з-пад белага падушкі халоднага снегу, таропка перакочваўся цераз гарбаты карань дрэва і, бліснуўшы срабрыстай змейкай на яркім сакавіцкім сонцы, таропка падаў у равок пад дубам.

Тонкія галінкі арэшніку, на якія трапляла вада, пакрыліся на марозцы празрыстым лёдам. Яны трымцелі, біліся адна аб адну. Каля дуба стаў ледзьве ўлоўны для слыху тонкі крышталны звон:

— Дзень-лінь... Дзень-лінь...

Першай, відаць, на гэта меладычнае пазвоньванне ледзяноў звярнула ўвагу жаўтагрудая сінца. Яна села на суседнюю галінку і, гуліва пазіраючы на баках, весела заспявала:

— Вінь-цонь-цень! Вінь-цонь-цень!..

На сваёй птушынай мове яна пачедамляла аб тым, што вась тут, менавіта пад гэтым волатам-дубам, нарадзілася вясна.

РУХ ЧАСУ

Вясною мяне заўсёды ахоплівае незвычайнае хваляванне: не магу ўсе-

дзець дома, цягне ў лес... Усё мне здаецца, што я нешта прагледжу цікавае, прапущу незаўважаным. Таму як толькі выпадзе калі свабодная хвіліна-другая, спяшаюся на спатканне з прыродай.

Вось і ў гэту вяснову раніцу крочыў я знаёмай сцежкай, якой тулаў і ўчора, і пазаўчора, і ўвесь час... Але даўна, колыкі разоў праходзіў тут і не заўважаў цёмнай плямы ў хмызняку. Ды раптам гляджу — нейкі вялікі шар тырчыць.

Наўжо, думаю, елачка пазелянела і вытыркнулася з шэрага хмызу?

Падыходжу бліжэй: сарочына гняздо, новенькая хатка. Я ўлез на алейшыне і зазірнуў у яго — пуста. Значыць, яшчэ рана, няма яек.

Блукаючы па лесе, я здзівіўся тым прыкметным зменам, якія адбыліся тут за ноч.

Учора з паўгадзіны швэндаў па палянцы, адшукваючы воўчае лыка, ды так ніводнага кусціка з краскам і не знайшоў. А гэта вась ступіў на палінку і спыніўся ад здзіўлення — там і сям на ёй ружавелі кветкамі галінкі... А крыху далей, на ўгрэве, першыя пралескі нясмела заблакіталі. Ужо надвечоркам на бярэзавы сучок пусты слоік павесіў, а сёння ён ўжо да берагоў напоўнены бярэзавікам. На краі яго сядзеў буйны мураш і наважна салодкім напіткам ласаваяў.

Я крочыў па лесе, а думкамі вяртаўся да сарочынага гнязда... Гняздо ў сарок — вельмі складанае збудаванне, са шчыльным дахам з розных галінак і патынкаваным гразцо лятком. На цвёрдую тынкоўку птушкі кладуць мяккія травінкі, сена. Калі подцілі пакладзены, то можна лічыць, што гняздо гатова, і ў яго можна адкладваць яйкі.

Прыгадаўшы аб гэтым на зваротным шляху, вырашаю ўдакладніць: ці ж закончылі сваю работу птушкі?

Зазірнуў у гняздо, а там... ляска ляжыць. Рабёнкае такое і яшчэ цяпленькае. Відаць, сарока толькі-толькі

яго знесла, ды заўважыўшы маё набліжэнне, непрыкметна зліццела з гнязда.

Які імклівы рух часу ў вясновым лесе!

ВЯСЕННЯЯ ГРЫБЫ

Бадай, няма нічога больш прыемнага ў лесе, чым пошукі грыбоў. Але, на жаль, грыбы час занадта кароткі. А ў іншыя гады і зусім грыбоў не бывае.

Я часта задумваўся над тым: як бы падоўжыць гэтыя шчаслівыя для грыбніка дні.

Неяк мінулаў вясною я звярнуў увагу на вясеннія грыбы. На лясной пасецы, на якую я трапіў, расло мноства страчкоў. Яны былі такія з выгледу зухаватыя і вясёлыя, як і звычайныя. На цёмных маслянстых шапачках, як у летніх грыбоў, ляжала сухая ілліца і буреа летаніна лісце. А калі аднаго грыбка нават пышны кусцік сунічкі з маленькімі кветкамі зазелянеў, чаго, вядома, ужо не ўбачыш летам.

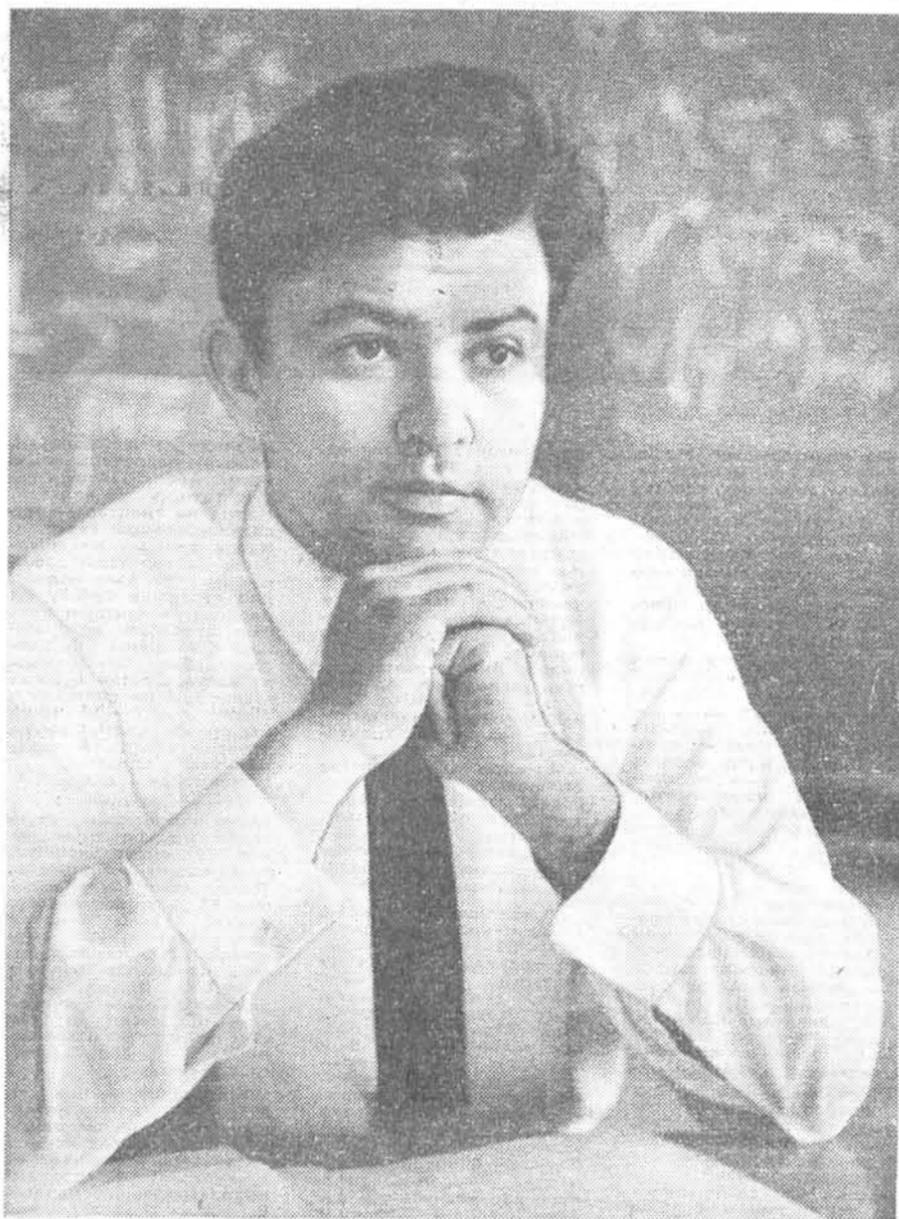
Чым жа гэта не грыбы? Грыбы. Да таго ж прыдатныя да ежы. А раз так, дык у чым справа? Скеміў, грыбнік?

Я зніў капялюш і тут жа нарэзаў у яго веснавыя грыбоў.

Як высветлілася, падсмажаныя на сале і прыпраўленыя смятанай, яны аказаліся не горшыя за летнія. А па сцвярдзенню хатніх — нават і смачнейшыя за ўсе іншыя...

Зараз я блукаю з конькам па лесе не толькі летам, але і вясною. А ўжо аб прывабнасці вясновага лесе шмат гаварыць не даводзіцца. Залітыя сонцам паліны і сцяжыні хутка напоўняцца водарам духмянага ландышу і чаромхі, маладой лістоты і медуныцы. А покуль, у прадчуванні гэтага хараста, на дрэвах весела свішчуць галасістыя берасцянікі...

Дык навошта ж дарэмна час губляць? Хутчэй бярэце конькі ды спяшайцеся ў лес па вясеннія грыбы!

ГИСТОРИЯ айчынай навукі ведае нямала прыкладаў, калі рэдкая матэматычная таленавітасць выяўлялася ўжо ў юнацтве. Будучы акадэмік А. Крылоў у 15 гадоў вывучаў вышэйшую матэматыку і «эрэзаў» на экзамене па тэорыі аднаго з паважаных прафесараў; ураджэнец Магілёва акадэмік О. Шміт на другім курсе універсітэта быў узнагароджаны залатым медалем за рашэнне складанай алгебраічнай праблемы; гамяльчанін Л. Шнырэўман паступіў у Маскоўскі універсітэт 16-гадовым юнаком і стаў прафесарам у 24 гады.

Пісьменнік Юрый Алеша неяк сказаў, што «перамога маладосці выклікае ўяўленне аб бясконай працягласці ў будучыню, аб неўміручасці. Ад гэтага менавіта падабаюцца нам больш маладыя, славетныя поспехі маладых, а не старых...»

І разам з тым, надзяліўшы чалавека творчымі здольнасцямі, прырода не клапаціцца пра далейшы лёс свайго выбранніка. Канечне, ёсць нямала вучоных, якія сфарміраваліся і тварылі, нягледзячы на сацыяльныя перашкоды. Але гэта хутчэй выключэнне з правіла. Хто ведае, колькі таленавітых людзей не змаглі выйсці на шырокі прасцяг навукі праз галечку, нацыянальныя і класавыя абмежаванні. І толькі ў сацыялістычным грамадстве ствараюцца ўсе ўмовы для раскрыцця талентаў, іх росквіту.

...Чатыры гады назад Леанід Аляксандравіч Шамяткоў абараніў доктарскую дысертацыю. Яму тады ішоў трыццаць першы. Пospex — выдатны. Тым больш, што Шамяткоў вырас і сфарміраваўся як вучоны ў Гомелі, горадзе, дзе да нядаўняга часу не было матэматычных традыцый.

Многія буйныя матэматыкі ўжо ў ружовым дзяцістве хадзілі ў вундэргіндах. Маё пытанне да Шамяткова, ці рана выявіліся яго здольнасці, гучала хутчэй сцвярджэннем. Але адказ здзівіў.

— Ды не, шчыра кажучы, я не любіў гэтага прадмета. І толькі ў 8-м класе, калі да нас прыйшоў новы настаўнік матэматыкі Ісай Міхайлавіч Коўнер, выдатны педагог, я зацікавіўся матэматыкай. Сам сабе думаў, што калі стану настаўнікам, то буду, як Ісай Міхайлавіч. Яго манера выкладання вельмі мне падабалася. І хаця па-ранейшаму я не быў зоркай сярод матэматыкаў школы, матэматыка стала маёй зоркай...

Далей — Гомельскі педінстытут,

ЗА СВАЁЙ ЗОРКАЙ

тыповая перыферыя вучыцца ў таго часу. Тут не было навуковых традыцый, атмасферы навуковага пошуку, даследчага азарту. «Жывога прафесара ўсе пяць гадоў вучобы ў вочы не бачыў», — успамінае Шамяткоў. Педінстытут спраўна рыхтаваў настаўнікаў, і Шамяткоў ужо збіраўся ехаць па размеркаванню ў адну са школ вобласці. Але тут здарылася падзея, якая крута змяніла яго лёс.

У 1959 годзе, калі ён заканчваў інстытут, у Гомелі была створана лабараторыя Інстытута матэматыкі АН БССР, якую ўзначаліў таленавіты матэматык і арганізатар навукі, акадэмік Акадэміі навук рэспублікі Сяргей Антонавіч Чуніхін. Так была закладзена аснова Гомельскай школы алгебраістаў, работы якой цяпер добра вядомы і ў нас, і за мяжой. Шамяткоў стаў адным з першых аспірантаў Чуніхіна. Знаёмства з ім Леанід Аляксандравіч лічыць адной з галоўных удач свайго жыцця.

Чуніхін пастаянна будзіў думку, прымушаў думаць, думаць дэярзка, смела, без агляду на аўтарытэты. Шамяткоў паказаў мне чарнавік сваёй першай навуковай работы, апублікаванай у 1961 годзе ў «Дакладах Акадэміі навук БССР». Рукі Чуніхіна тут напісана амаль столькі, колькі і Шамятковым. Разам з ім Сяргей Антонавіч думаў над работай, прапаноўваў варыянты і спосабы іх праверкі.

Гэта, здаецца, было зусім нядаўна. А сёння пад кіраўніцтвам самога Шамяткова падрыхтаваў да абароны дысертацыю яго аспірант Уладзімір Шлык.

Нядаўна Гомельскі педінстытут

быў ператворан у універсітэт. Гамяльчане з радасцю сустрэлі гэтую вестку. Але сутнасць не ў простым перайменаванні вучыцца, чыста адміністрацыйнымі мерамі тут нічога не вырашылі. Універсітэт — гэта, перш за ўсё, высокая навука.

На кафедры алгебры тут працуюць прадстаўнікі матэматычнай школы Чуніхіна. Працуе тут і Шамяткоў. Сувольна шукаюць яны таленавітых юнакоў і дзяўчат, дапамагаюць узмацнець іх талентам.

Некалькі год назад, даведаўшыся пра работы Чуніхіна і яго вучняў, прыехаў у Гомель таленавіты юнак з Арэнбургскай вобласці Віктар Вадзернікаў. Прыехаў з жаданнем вучыцца менавіта тут. Пры цяперашняй сістэме адбору ў вучыцца бывае, што ўмераюцца і акуртаюцца значыць часам больш, чым талент. — Віктар не дзе не дабраў балу і не прайшоў на конкурс. Няўдача не пахіснула яго. Адслужыў у арміі, прыехаў у Гомель, выдатна закончыў інстытут, за два гады падрыхтаваў і абараніў кандыдацкую дысертацыю.

Выхаванцы Гомельскай школы працуюць сёння ў Магілёве і Віцебску, Навазыбкаве і Краснадары, у многіх іншых гарадах краіны.

Выхаваць вучонага...

— Цяпер модна гаварыць пра аптымізацыю вытворчых працэсаў, перавозак і г. д., — заўважае Леанід Аляксандравіч. — Калі разглядаць чалавека як складаную кібернетычную сістэму (абстрагуючыся ад духоўнага свету асобы), дык, мабыць, можна было б знайсці і аптымальны варыянт развіцця, скажам, матэматычных здольнасцей. Але ж нам трэба выходзіць людзей гарманічна развітых, не вузкіх — ніхай і бліскучых — спецыялістаў, а людзей вялікага грамадзянскага тэмпераменту... Натуральна, зрабіць гэта без літаратуры, без мастацтва немагчыма.

Заходзіць гутарка аб існуючай сістэме прысваення вучоных ступеняў, якую многія лічаць недасканалай.

— Відаць, справа не толькі ў сі-

маешся, як толькі ёсць магчымаць. Уся твая зброя — аловак і блакнот... А калі знойдзеш нешта новае, цябе ахоплівае проста-такі першабытная радасць: да цябе гэтага ў свеце ніхто не ведаў!

У 1961-м была апублікавана першая навуковая праца Шамяткова, звязаная з распрацоўкай тэорыі канечных груп.

Рашэнне шэрагу буйных задач у гэтай складанай галіне сучаснай матэматыкі, а калі больш дакладна — алгебры, Леанід Аляксандравіч даў у сваёй доктарскай дысертацыі.

Прадмет, якім займаецца Шамяткоў, настолькі спецыяльны, што недасведчанаму, непадрыхтаванаму чалавеку зразумець яго, натуральна, немагчыма. «Ну, а якую ўсё ж практычную карысць маюць гэтыя даследаванні?» — спытае нецярплівы чытач.

Мы часам адразу хочам бачыць па ўсім практычны бок справы. Маўляў, што гэта дасць канкрэтна. Між тым, так ставіць пытанне пра работу, якой займаецца Шамяткоў, проста наіўна. Скажам толькі, што без тэорыі канечных груп нельга ўявіць сабе крышталаграфію, квантавую механіку і г. д.

У 1967-м яго імя — у дведніку «Савецкія матэматыкі», побач з імямі буйных матэматыкаў краіны Бягграфічную даведку пра Леаніда Аляксандравіча суправаджае салідны спіс публікацый.

Слаўты геохімік акадэмік У. Варнадскі аднойчы сказаў: «Я магу захапіцца ільківым, падманлівым, пайсці па шляху, які завядзе мяне ў нетры, але я не магу не ісці па ім. Няма нічога маццей жадання пазнання, сілы сумнення. Не ў масе набытых ведаў заключаецца прыгажосць і сіла разумовай дзейнасці, напат не ў іх сістэматычнасці, а ў шчырым, яркім пошuku».

Летас Шамяткоў апублікаваў яшчэ адну навуковую працу, дзе рашаецца праблема дапаўнення масці F — карадыкалаў адвольнай канечнай групы. Адкрыта была яшчэ адна навуковая таямніца. Леанід Аляксандравіч біўся над гэтай праблемай дзесяць гадоў.

За апошнія стагоддзе колькасць навуковых работнікаў у свеце павялічылася ў дзiesiąты, сотні разоў. Яны ўсё часцей працуюць у буйных калектывах, дзе поспех аднаго немагчымы без дапамогі іншых. Некалі вучоны мог тварыць у адзіноце, у своеасаблівай «вежы са слановай касці». Сёння ж трэба, каб кожны сувымараў свае дзеянні з намаганямі калег. Вось чаму ўзнікаюць розныя формы актывізацыі навуковага пошуку, яго каардынацыі, абмену навуковай інфармацыяй паміж прадстаўнікамі розных навук.

Шамяткоў узначальвае абласны савет маладых вучоных, ён — член бюро абкома камсамола. Работа ў савете не прстая: трэба дапамагаць «гуманітарным» і «тэхнічным», філолагам і матэматыкам знаходзіць інтарэсы, напрамку сумеснай грамадскай дзейнасці.

Ён загаварыў пра сваё студэнцкае гады, пра сяброў і настаўнікаў.

—Неяк на канікулах мы пайшлі ў агітпрабег. Чыталі лекцыі, праводзілі гутаркі, выступалі з мастацкай самадзейнасцю. Гэта, дарэчы, быў ужо мой клопат. За самадзейнасць на факультэце адказваў я...

Ён іграе на фартэпіяна, на акардзеоне — у школьныя гады музыкай займаўся, мусіць, не меней, чым матэматыкай. Ёсць у яго нядрэнная калекцыя грамплацінак, у асноўным — класічнай музыкі.

Матэматыка — не толькі самая абстрактная, але, бадай, самая паэтычная з усіх навук. Яна вельмі багатая на эмоны. Толькі на дылетанцкі погляд, у ёй няма нічога, акрамя сухой цыфры. Матэматыкі ж умеюць надаць сімвалам сваёй навукі канкрэтна-вобразную напуюненасць. І ў мастацтве яны, у сваю чаргу, шукаюць логіку і гармонію.

Не, я не збіраюся пералічваць фільмы і спектаклі, якія паглядзеў мой герой, канцэрты, якія слухаў, і кнігі, якія прачытаў, каб даказаць шырыню інтарэсаў, багацце духоўнага свету героя. Скажу толькі, што духоўны свет Шамяткова багаты не толькі таму, што шырокі, але і таму, што глыбокі. Як сказаў паэт: «Узлёт можа быць не ўверх, а ў глыбіню...»

Сапраўды, як трапіна сказана! І для Шамяткова! Ён заўсёды ў дарозе. Ён ідзе за сваёй зоркай.

М. МЯРСОН.

АБ СУВЯЗЯХ ЛІТАРАТУР

У Тбілісі на пасяджэнні вучонага савета па філалагічных навукх ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга дзяржаўнага ўніверсітэта адбылася абарона дысертацыі на тэму «З гісторыі грузінска-беларускіх літаратурных сувязей». Даследаванне выканаў маладым грузінскім вучоным К. Кванчанцірадзе пад кіраўніцтвам прафесара В. Шадуры.

Абапіраючыся на багаты фактычны матэрыял, вучоны ўпершыню ў беларускім і грузінскім літаратура-

знайстве аналізу і сістэматызуе сувязі дзвюх літаратур, пачынаючы са старажытных часоў. Вялікую цікавасць маюць звесткі аб культурных сувязях Грузіі і Старажытнай Русі ў X—XII стагоддзях, аб перакладах твораў Кірыла Тураўскага на грузінскую мову, аб знаходжанні Фраіца Савіча і Янкі Лучыны ў Грузіі.

У раздзелах «Беларускія савецкія пісьменнікі аб Грузіі» і «Беларуская тэматыка ў творчасці грузінскіх савецкіх пісьменнікаў» К. Кванчанцірадзе расказаў аб сустрэчах, творчых паседках пісьменнікаў братніх рэспублік. Асобныя раздзелы прысвечаны раманы Э. Самуйленка «Будучыня» і перакладам на беларускую мову «Віцяля і тыгравай шкуры» Ш. Руставелі.

П Р А ПАРТЫЗАНСКАЕ БРАТЭРСТВА

Нядоўга ў Марыйскім кніжным выдавецтве выйшла ў свет кніжка мясцовага пісьменніка А. Мічурына-Азмекі (Ятманова) «У лясках пад Расонамі». Што ж прывяло пісьменніка ў невялікі гарадок на Віцебшчыне — Расоны?

Героя дакументальнай аповесці, марыца Радьёна Ахоціна вайна застала на Віцебшчыне, дзе ён служыў у радах Савецкай Арміі. Недалёка ад Расон ён трапіў у акружэнне. Неўзабаве ў Расонскіх лясках пачаў дзейнічаць партызанскі атрад, створаны Ахоціным. Паз-ей з некалькіх атрадаў была арганізавана партызанская брыгада. Мужны і валявы чалавек, Радьён Ахоцін стаў камандзірам гэтай брыгады. Потым змагаўся ў радах Савецкай Арміі.

І ў мірныя дні месца Радьёна Арцёмавіча — на самых цяжкіх участках. Ён узначальваў ў Звянігускім раёне Марыйскай АССР калгас імя У. І. Леніна.

Многія старонкі аповесці прысвечаны мужным партызанскім камандзірам і камісарам — Пятру Міронавічу Машэраву Варфаламею Якаўлевічу Лаленку, Яфрэму Пятровічу Васілевічу, Пятру Яфімавічу Рубісу, побач з якімі змагаўся адважны марыец Радьён Ахоцін.

А. Мічурын-Азмекі перадаў некалькі экзэмпляраў кнігі ў дар Расонскаму музею народнай славы.

Віктар Іванавіч САХНЕНКА

Пасля цяжкай хваробы памёр Віктар Іванавіч Сахненка — жывапісец, мастак-камуніст, патхніны апывальнік нашай сучаснасці.

Ён пражыў няўдзяцат гадоў. Удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне. Больш дваццаці гадоў аддаў сваю ім мастацкай творчасці.

Прафесійную адукацыю Віктар Іванавіч Сахненка атрымаў у Кіеўскім мастацкім інстытуце. У 1963 годзе ён пераехаў у Беларусь і арганічна ўвайшоў у калектыв мастакоў нашай рэспублікі.

У актыў савецкага жыцця ўвайшлі такія творы Віктара Іванавіча Сахненкі, як «Трактарабудайнікі», «Ваенны карэспандэнт», партрэты перадавікоў прамысловасці, сельскай гаспадаркі, прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі, шматлікія пейзажы, нацюрморты і іншыя работы. Лепшыя яго творы, прасякнутыя пачуццямі жыццесцвярджання, вялікай павагай да чалавечай працы, карыстаюцца заслужаным поспехам у наведвальнікаў мастацкіх выставак.

Віктар Іванавіч Сахненка быў вельмі чутлым таварышам, мастаком яркага, светлага таленту. Створанае ім яшчэ доўга будзе несці людзям радасць.

Памяць аб Віктары Іванавічу назаўсёды захавасца ў нашых сэрцах.

Група таварышаў.

На здымачнай пляцоўцы Ялцінскай кінастудыі ў імклівым віхуры выконваецца беларуская «Мяцеліца». Яе змяняюць лірычны «Лянок», працяглая «Улітшэчка». Тут пачаліся здымкі каляровага фільма — канцэрта з удзелам ансамбля тан-

З ДЫМА ЕЦЦА

БЕЛАРУСКАЯ «ЛЯВОНІХА»

Здымкі вядуць рэжысёр Беларускага тэлебачання Ул. Мяхарскі, аператар А. Бычкоўскі.

ГОСЦІ МІНСКА

ВЕРНУТАЯ ДА ЖЫЦЦА МУЗЫКА

Афіша, прыцягнула ўвагу мінчан: «Лютневая музыка XVI стагоддзя. Італія, Францыя, Англія». — Францэска да Мілана — тры фантазіі для лютні. Выконвае Шандар Калаш, — абвешчае канферэнсе. Гучыць музыка. Незвычайная, такая ж незвычайная, як і вырашэнне сцэнічнай пляцоўкі, як і сам інструмент. Гэтай музыцы больш як чатырыста гадоў, яна прыйшла да нас з глыбінь стагоддзяў, захаваная ў запісах, што не падобны на сучаснае нотнае пісьмо.

Фантазіі, танцы, рыцарскія кансоны Францэска да Мілана, Фабрыцыо Кароза, Вінчэнца Галелеа. Гэта імёны людзей, якія ў далёкім шаснаццатым стагоддзі пісалі музыку для любімага інструмента — для лютні. Высокае выканаўчае майстэрства Шандара Калаша данесла да сучаснай ва ўсёй іх старажытнасці і, разам з тым, свежасці водар даўно забытых твораў. Артыст — першы і пачуць што адзіны лютніст у нашай

краіне, які дае канцэрты на гэтым інструменце. Яму давялося вывучаць старажытныя школы ігры на лютні, удзельнічаць у стварэнні гэтага інструмента цудоўным маскоўскім майстрам М. Крываносам па чарцяжах інструмента назвалі Мары Сцюарт, што захавалі ў Брытанскім музеі.

Ш. Калаш увесць час творча эксперыментуе. Так, у Мінску, у адрозненне ад маскоўскіх канцэртаў, ён выконваў чатыры мадрыгалы пры удзеле салістаў на а'оле да-гамба (А. Васільева), на віоль-д'амур (Ф. Дружынін) і толькі адной спявачкі (Алена Дмітрыў). Змены ёсць таксама ў выкананні канцэрта А. Вівальдзі ў параўнанні з кіеўскім.

У Мінску паспяховаму канцэрту Шандара Калаша садзейнічалі нашы беларускія артысты Л. Ластаўка (віола) і Г. Прокічэў (віола). Яны паказалі глыбокае разуменне выкананай музыкі і тонкае адчуванне ансамбля. Дадамо, што Алена Дмітрыў выконвала партыю голасу на мовах арыганалаў, а вершаваны пераклады зрабіла маладая беларуская паэтка Любоў Філімонава.

Слухачы доўгі час не давалі артыстам, і перш за ўсё Шандару Калашу, пакінуць эстраду. Гучалі авацыі, выконваліся творы на «біс».

Канцэрт стаў сапраўдным святам яшчэ невядомай для многіх, але вельмі яркай і патхнёнай музыкі.

Ю. БАГДАНАУ.

ПАШПАРТЫ ЎРУЧАЕ ПІСЬМЕННІК

Людна было ў той дзень у лясках пакоі Цэнтральнага райвыканкома Гомеля.

Работнікі міліцыі запрасілі да сябе пісьменніка П. Кавалёва.

Павел Нічыпаравіч падзяліўся сваімі творчымі планамі, адказаў на шматлікія пытанні, даў аўтографы.

А потым да пісьменніка звярнуліся з просьбай — уручыць пашпарты юным гамельчанам.

Надоўга запомніцца маладым грамадзянам бацькоўскі наказ пісьменніка — быць дастойнымі сынамі і дочкамі сваёй Айчыны.

К. КАЛІНАУ.

НІЧОГА не ведаю жаклівей, чым трапіць у рукі аматаркі літаратуры, што збірае ў сваім салоне бібліяфілаў і наладжвае літаратурныя сходкі, на якіх падаецца чай і на кожнага прыхільніка літаратуры даводзіцца па два малосенькіх бутэрброды.

Праўда, хадзіць на гэтыя літаратурныя сходкі да мадам Герзанавай я не меў ніякай патрэбы, але было крыху няёмка не прыняць запрашэнне прыяцеля, якому я аднойчы зманіў, што быццам бы ў мяне ёсць арыгінальнае выданне вершаў Хафізы ў пераплаце з чалавечай скуры. Прыяцель гэта абвясціў бібліяфілам і аматарам літаратуры, а такой весткі было зусім дастаткова: іх мецэнатка мадам Герзанава выказала жаданне, каб я ёй быў прадстаўлены.

У салоне я знайшоў дванаццаць адкрытых фізіяномій, з якіх на мяне пазірала нібыта ўся сусветная літаратура. Маё з'яўленне вітала ажыўлена, і я, чалавек, у якога ёсць вершы Хафізы ў пераплаце з чалавечай скуры, бадай, меў права на цэлых чатыры бутэрброды.

Таму я і ўзяў з падноса чатыры малосенькія бутэрброды. Па гэтай прычыне нейкай дзяўчыне ў акуларах побач са мной не трапіла ніводнага. Яна так засмуцілася, што... пачала гаварыць пра кнігу Гётэ «Выбіральнае сваяцтва».

ДА 90-ГОДЦЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Яраслава ГАШАКА

СЯРОД БІБЛІАФІЛАЎ

Яраслаў ГАШАК

Гісторык літаратуры, які сядзеў насупраць, звярнуўся да мяне з пытаннем:

— Ці маеце вы гонар ведаць Гётэ?

— З галавы да ног! — адказаў я самым сур'ёзным чынам. — Ён носіць жоўтыя чаравікі на шнурках, а на галаве карычневыя фетравы капялюш. Ён наглядчык па прадуктовым падатку і жыве на Кармаліцкай вуліцы.

Бібліяфілы паглядзелі на мяне з сумным дакорам. Гаспадыня, каб схваціць збянтэжанасць кампаніі, спытала:

— Вы вельмі цікавіцеся літаратурай?

— Дарагая гаспадыня, — пачаў я, — быў час, калі я чытаў вельмі многа. Я прачытаў «Трох мушкетэраў», «Баскервільскага сабаку» і іншыя раманы. Суседзі адкладвалі для мяне літаратурны дадатак да «Палітыкі», і потым я ўзапар чытаў усе шэсць працягаў за тыдзень. Чытанне мяне вельмі захапляла. Напрыклад, я не мог дачакацца, ці выйдзе графіня Леонія за карліка Рыхарда, які дзеля яе стаў збойцам уласнага бацькі. А той перад гэтым застрэліў, прыраўнаваўшы, яе жаніха. Так,

так, панове, кнігі робіць сапраўдныя цуды! Калі мне было зусім блага, я чытаў «Юнака Месінскага». У свае дзевятнаццаць год ён стаў рабаўніком. Ларэнца — так яго клікалі. О, як я тады чытаў! А цяпер чытаю мала. Мяне гэта больш не цікавіць.

Прыхільнікі літаратуры пабілялі, а цыбаты чалавек з дапытлівым позіркам спытаў мяне сурова і лаканічна, нібыта судовы следчы:

— Заля вас цікавіць?

— Пра яго я ведаю вельмі мала, — сказаў я. — Адзінае, што я чуў, — ён загінуў у франка-прускай вайне пры асадзе Парыжа.

— А Мапасана вы ведаеце? — з нейкай настойлівасцю спытаў усё той жа чалавек.

— Чытаў яго «Сібірскія апавяданні».

— Вы памыляецеся! — усклікнула дзяўчына ў акуларах, якая сядзела побач са мной. — «Сібірскія апавяданні» напісаў Караленка і Серашэўскі. Мапасан жа француз!

— А я думаў, галандзец, — спакойна сказаў я. — А калі француз, то, можа, перакладзе гэтыя «Сібірскія апавяданні» на французскую.

— Ну, а Талстога вы ведаеце? — уставіла гаспадыня.

— Бацьку яго пахаванне ў кінематографіе. Але такі хімік, як Талстой, заслужыў пахаванне крышку лепшага.

На момант усе змоўклі. Гісторык літаратуры, які ўладкаваўся паблізу, паглядзеў на мяне налітымі крывымі вачыма і з'едліва спытаў:

— Але чэшскую літаратуру, вы спадзяюся, ведаеце дасканала?

— У мяне ёсць «Кніга джунгляў». Думаю, вам дастаткова? — сказаў я шматзначна.

— Але ж ён англічанін, гэты Кіплінг, — падаў голас адзін маўклівы пан і абханіў твар рукамі, нібыта збіраючыся плакаць.

— Пра Кіплінга я не казаў ні слова, — усклікнуў я пакрыўджана. — Я гавару пра «Кнігу джунгляў» Тучака.

Тут я пачуў, як два паны, даволі гучна, каб мне было чуваць, прашапталі, што я — жывёліна.

Белы даўгавалосы юнак, скрыжаваўшы на грудзях рукі, мякка звярнуўся да мяне:

— Вы не разумееце прыгажосці літаратуры, вы, вядома, не можаце ацаніць ні стылю, ні вытанчанай канструкцыі фраз, вас нават не патхніюць вершы. Памятаеце ў Ліліенкрона тое месца, у якім за словамі адчуваецца, угадваецца краса прыроды: «Цягнуцца воблакі, ляцяць

свіны воблакі, ляцяць і ляцяць. Над гарамі, далінамі, над поёсам лясцоў зялёных?»

Павысшы голас і абвешчаючыся на плячо аматара літаратуры, які сядзеў поруч, юнак працягваў:

— А «Агонь» Д'Ануцыё? О, калі б вы чыталі гэтае цудоўнае, надзвычай дакладнае апісанне венецыянскага свята! І прытым гэты раман кананія...

Чакаючы майго адказу, ён кінуў погляд на газавы ражок і правёў рукою па лбе.

— Нешта я вас не вельмі зразумеў, — сказаў я. — Чаму, уласна, гэты Д'Ануцыё на нейкім свяце ўчыніў пажар і колькі год яму за гэта далі?

— Д'Ануцыё — выдатны італьянскі паэт, — нястомна тлумачыла дзяўчына ў акуларах.

— Дзіўна, — кінуў я. — Ды што тут дзіўнага? — літаральна прароў пан, які не вымавіў да гэтага часу ні слова. — Вы хоць аднаго італьянскага паэта ведаеце?

Мой адказ быў не без гонару:

— Ну, вядома, Рабінзон Крузо.

Пасля гэтых слоў я азірнуўся па баках.

Дванаццаць аматараў літаратуры і бібліяфілаў пасівелі ў гэты момант. І дванаццаць дачасна пасівелых аматараў літаратуры і бібліяфілаў выкінулі мяне праз акно першага паверха...

Пераклад з чэшскай А. МАЖЭНІКІ.

Язэп СЕМЯЖОН

НЕПАЖАДАНЫЯ ТУРБОТЫ

Пераклад з венгерскай

Ціхуткі шлоха ля акна.
— Хто там? — крычыць Язэп.
— Ды гэта ж я прыйшла, вясна.
— Чаго? — спытаў Язэп.
— Каханне поўніць мне душу.
— Няхай, — бурчыць Язэп.
— Тваёй увагі я прашу.
— Дарма! — адсек Язэп.

'Авар'ян ДЗЕРУЖЫНСКІ

ВЯСНОВАЯ ПЕСНЯ

Зімою золкі вецер дзьмуў,
Мароз са сцюжай ятраваўся,
Вясны чакаў я ўсю зіму
І вось, нарэшце, дачакаўся.
Прыпеў:
Вясно ручайкі бягуць
З бурлівай радасцю штогоднай,
Вясно птушанкі пляюць
І жонкі робяцца лагодней.
Прыходзіць лета за вясной,
За летам восень след свой цягне.
А ты, вясна, заўжды са мной.
І сэрца дзён вясновых прагне.
Прыпеў.

Эдуард ВАЛАСЕВІЧ

БАЙКАР НА ПАЛЯВАННІ

Аднойчы веснавым прыгожым раннем
Адправіўся Байкар на паляванне.
— Ну, — разважаў, — дзічыну упалюю,
— Ну, размалюю!
Не стану драбязой займацца,
Да Вожыкаў ці да Зайцоў чапляцца,
Не менш падстрэлю як Ваўка,
А Леў натрапіцца — не задрыжыць рука.
Даўно ільвінай грывы прагну.
Адразу з двух ствалоў бабахну.
Каго Байкар упаляваў, нам невядома,
А творчы плён яго агаласіць пара:
Пасля паходу месяц не выходзіў з дому
І байку напісаў пра ...Камара.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ

ВЯСНОЙ

Верце, дзеткі, верце, крошкі:
Палічыць найлепш вясной,
Колькі кіпцікаў у кошкі,
Колькі норак пад сцяной.
Кожны ведае пра тое,
Што духмянаю вясною
Апранаюцца ў плашчы
Ваяўнічыя хрушчы,
Жабка, сеўшы на лісток,
Кажа голасна: «Ква-квок»;
Звонка мэкаюць цяляткі,
Гучна бэкаюць ягняткі, —
Ды вясною, што й казаць.
Лепш і вершыкі пісаць.

ВЯСНОВАЯ

У сувязі з надзвычай раннім прыходам сёлетняй вясны адбылося экстрааннае пазачарговае пасяджэнне за някруглым сталом пісьменніцкага актыву. З палымінімі прамовамі выступілі прадстаўнікі амаль усіх відаў, родаў і жанраў нашай літаратуры. Стэнаграфавы выступленні нязменны сакратар такіх пасяджэнняў Георгій Юрчанка. Ён і прадставіў у рэдакцыю ўласнаручную копію пратакола.

СПРАВАЗДАЧА

Уладзімір КАЛЕСНІК

ВОБРАЗ ВЯСНЫ ў ГІСТАРЫЧНЫМ ВЫСВЯТЛЕННІ

Рупная ўседлівая праца нашых вывучальнікаў дазволіла ўсебакова разгледзець творчыя шляхі вясны літаральна з незапомных часоў. Шмат хто выбухаў узнеслаю пахвалою ў гонар гэтай пары года. Яна буйнай зоркай з'яўлялася нашым продкам і адчувала на сабе цяпло іх зачараваных позіркаў. Яе вобраз мае эпічнае узнесла-рамантаўнае гучанне і глыбокі падтэкст. Інтымна-псіхалагічная падаплёна яго выяўляецца нібыта сама сабою: вясне паўсюдна спадарожнічаюць жэўжыкі-амуры. Толькі начытнікі і руцінёры з-за сваёй прыхамачі не бачаць звабліваці вясны, яе жадання ахвярна ўтураваць нам і тым самым адмаўляюць яе аб'ектывізаваны характар. Гэта ў іх, несумненна, прастарэаюць пахібы густы. І наогул яны пасуюць да літаратнай навуцы, як зубры да кароты пана Радзівіла. Як і ўсюды ў прыродзе, мы бачым дваістасць вясны: начны прымарозкі і днёвае цяпло. Яна разганяе вясло і худоту і ў той жа час выклікае ўздых па зухаватай маладосці. Заслугі вясны нельга перазаціць, маючы на ўвазе страхатлівы дынамізм яе сутычак з зімой. А імпульсіўны прызыў да працы, да культурнага ўзвораўнага глебы з'яўляецца зарукай не спракветнай знакаматасці. Сучаснікі можа паціснуць плычма: дзівак чалавек, палез у гісторыю. Але тут зусім іншае. Адною нагою вясна заўсёды стаяла ў сучаснасці. А на сённяшні дзень яна цвёрда асталася на нашай зямлі сваімі абедзюма мароўнымі ножкамі. І гэта ні ў кога не выклікае сумніву.

СПАМІНЫ

Вячаслаў АДАМЧЫК

Спамінаецца...
Пад'ёшы хармушкі, заціркі са зоркам і забеленай сачыўкі, кладу маскаль у кішэнь пад'юца і кіруюся на прыпынак. Іду міма бярозавога пня. Рыхтык такі стараў на дзедавым котлішчы яшчэ за польскім часам. Сок на ім ружавеў і бросіў. Па сукраванай плешыне поўзалі мухі. Цярэў дарогу ўлукаткі перабягае верабей з пёрнай у дубоце. Ладны выліняў, мусі, умее гэльцаць...
Выстойваю, балазе, нядоўга. Падыходзіць знібожыны аўтобус, недалёнга бразгаючы жалезным нутром і знясілена сапучы. Сішная адчыняюцца заточаныя лапкі дзверы. Унутры стаіць нягучная гамана.

Як сягонні памятаецца мне той вясновы дзень перад вількаднем. Лагоднае сонца сакавіта імправізавала абграў усёй зямлі. З незвычайным цяпеннем глядзела яно ў кожны куточак, каб найхутчэй выкурыць астаткі зімы. Здаецца, з асаблівым замілаваннем, некай па-зямляцку плыло яно ў той дзень над вулканам майго роднага горада.

З ценем глыбокай задуменнасці на твары крочыў я, не спянаючыся, ад Лясной вуліцы ў напрамку да Вучонай і раптам — ва-

НЕЗАБЫЎНАЕ

Аляксея СПЕСАРЭНКА

чам сваім не веру. Стаіць навідавоку дзядзька Якуб і аб чымсьці — хто ведае! — акыўлена размаўляе з нейкім дзедам.

Калі я, затаіўшы дыханне, праходзіў міма, яны развіталіся і дзядзька Якуб глухаватым голасам, вельмі шчыра і цёпла сказаў: — Да пабачэння.

Гэтае «да пабачэння» мяне надзвычай уразіла, бо яно было

сказана ў маёй прысутнасці, а гэта значыць амаль што і да мяне. Я так расхваляваўся, што доўга не мог прыйсці ў сябе, і ачомаўся, бадай, праз гадзіну. Дзядзька Якуба ўжо не было відаць. Пачутае з яго вуснаў «да пабачэння» натхніла мяне на будучыя здзяйсненні. Яно і сёння гучыць мне ўвуснаў незямной музыкай, дапамагаючы жыць і тварыць.

НА ўЛОННІ СУСВЕТУ

Уладзімір ШЫЦІК

Уключыўшы пазасветавую хуткасць, Лісей з Вулькай на сваім аўтамаце электрональце дасягнулі нарэшце планеты Сымонаўка, самай загадкавай з усіх планет, якія ім давялося наведаць за час багдзьянай у Сусвеце. Унутранае зайдзіраванне планеты кібамі паказала, што на глыбіні 500 кіламетраў знаходзіцца аб'ект, акружана сімій энергетычнай паласой, пад якою жыюць тэльніны амёбы. Час ад часу яны вылазіць на паверхню і, праглытваючыся, штурхваюцца каменімі вагой у дзве тоны. Вулька шно зокрывава вочы ад жаху. Даследаванні планеты цягнуліся бясконца. Нават кібы сталіліся да немажлівасці і феэ суней наракалі на свой незайздросны лёс. Толькі Лісей быў пфломольны пакуль не зловіць амёба, з месца не скрандэся. Вулька прагавала нустомна, ва ісім даавраючы Лісею. Толькі феэ часцей

і часцей падступаў сум на Зямлі. Нарэшце яна не вытрымала і пачала праціць хлопца ўключыць рэгенератыўны апарат прасторы і часу. Той спачатку адгаворваўся занятасцю, але феэ же заадзіўся.

Пстрыкніў ўключальнік, і перад ім у той жа момант вырасла кунка бярозак, зводдаль лягло неглыбокае балотца. На ім заціла лотаць, завакала жабкі. Над вухам завілі камары. Прыляцел аднекуль бусел і глынуў колькі жаб. Ненабадэк віднелася асёлца робнай вагой. Нават кібы прылілі работу і глядзелі, як заавражаныя.

— Усе, на сёння хопіць, бо нормы не выканаем, — пачыўся раптам голас Лісей. Зной ішоўкіўкі ўключальнік, заместа роднага пейзажу — голы жойта-буралі пустыня. Вулька паклала на плячо лом і стомлена пайшла да кар'ера.

Віктар ДАЙЛІДА

МАЛАКО З БАТОНАМ

Эх, і смачна ж гэта — мадако з батонам. Прыгошні позім ранкам з поля кароў, сядзець на скамейку ля шыкету, дастанеш з кішэні загорнуты ў газету батон, возьмеш пляшчу малака. Адрычкавай батон невялікімі кавалачкамі, як у рот укладзі, і запівай прама з пляшкі. Асалада! Ніякія прысмакі не зраўняюцца. Падмацаваўшыся як след, Хомка прама ў чырвонай разлятайчы клаўся ў пачынальні на тапчан і марыў пра Тэклію. У час працы хлопцэў заўсёды любавалася пры-

тнімі рухамі дзяркі, вяткімі дужымі рукамі і зграбнымі ножкамі. Цяпер ён размаўляў з дзядзькай у думках, называў яе цёлачкай, дабначкай, падзілачкай і іншымі пяшчотнымі слоўкамі. Шчо-кі яго залівала чырваніню. Ужо колькі разоў Хомка імкнуўся пачаставыць Тэклію малаком з батонам. Але адвагі некай не хапала. Заўсёды пры ёй чырванеў, бянтэжыўся. Ён пагаўт спецыяльна пра карысь малака прачытаў і перыкметна падклаў на Тэкліну тумбачку. Але тая не стала

чытаць, толькі спыталася: — Хомка, ці не твая гэта кніжка? — Мая, — разгублена адказаў хлопцэ. — Ха-ха-ха, — залілася Тэклія. — Табе б лепей пачытаць пра сала, а то знапішоў кніжку. Нікога не адказаў Хомка, нават накрывдзіўся тронкі, але думаш пра Тэклію не перастаў, і галова яго кружылася ад няызанага шчасця, нібы ад хмелю. Дый як было не кружыцца, калі ў прыродзе і ў сэрцы гаспадарыла вясна. Вясна, хлопцы, вясна...

Ажно засціпалася сэрца: з такой можна дзеразаванца. Ужо адвартаюся. Але нейкі магнэз неадольна заманьвае мой зірк да суседкі. — Цо таке, ванзіці, вундзэка тамака? — пытаюся ў кабеты, паказваючы на стымбулі ссохлых вяргіняў за акном. Гэта, каб загаварыць. — Не вем, — коротка кідае суседка, напружале на каленях ценжарны ванзілак і адварочваецца. — Як пішэйці да Дзеціслаў? — зной намагаюся ўсунуць у гоман. Кабета глянула сціпана і жаўтавата. Мусі, не паразумела маю слічную жаднасць да сваёй асобы... Спрабую пакласці на яе калена руку... Далей не спамінаецца...

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»
Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.
Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600. ГСП Мінск, вул. Захарава, 19.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніна галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктурны і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 33-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, А. С. ГРАЧАНІКАЎ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.